

ØF-notat nr. 05/2011

Notat Glåmdalsregionen

- Regionalt framsyn Hedmark

av

Gro Sandkjær Hanssen
Ulla Higdem
Jan Erling Klausen
Asgeir Skålholt

Østlandsforskning

Østlandsforskning er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984 med fylkeskommunene og høgstestyrene/de regionale høgstesentra i fylkene Oppland, Hedmark og Buskerud som stiftere i samarbeid med Kommunaldepartementet.

Østlandsforskning er lokalisert i høgstemiljøet på Lillehammer og har i tillegg kontorer i Hamar. Instituttet driver anvendt, tverrfaglig og problemorientert forskning og utvikling.

Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

Næringsliv og regional utvikling
Velferd, organisasjon og kommunikasjon

Østlandsforskning sine viktigste oppdragsgivere er departement, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

Østlandsforskning har samarbeidsavtaler med Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Hedmark og Norsk institutt for naturforskning. Denne kunnskapsressursen utnyttes til beste for alle parter.

ØF-notat nr. 05/2011

Notat Glåmdalsregionen
- Regionalt framsyn Hedmark

av

Gro Sandkjær Hanssen
Ulla Higdem
Jan Erling Klausen
Asgeir Skålholt

Tittel: Notat Glåmdalsregionen - Regionalt framsyn Hedmark

Forfatter: Gro Sandkjær Hanssen, Ulla Hidgem, Jan Erling Klausen, Asgeir Skålholt

ØF-notat nr.: 05/2011

ISSN nr.: 0808-4653

Prosjektnummer: 1019/1020

Prosjektnavn: Regionalt framsyn Hedmark

Oppdragsgiver: Forskningsrådet/ Hedmark Fylkeskommune

Prosjektleder: Asgeir Skålholt

Referat: Dette er det regionale notatet for Glåmdalsregionen i prosjektet Regionalt framsyn Hedmark. Regionalt framsyn Hedmark er en større prosess som har mål om å skaffe kunnskap om framtidens utfordring og utviklingsmuligheter i fylket. I den sammenheng gjorde vi en analyse av befolkning og næringsstruktur i hver region. Dataene derfra presenteres her. I tillegg blir det presentert resultat fra en intervjuundersøkelse og en spørreundersøkelse som ble gjort i regionene. Dette resultatet ble presentert for deltakerne på det regionale verkstedet som skulle diskutere disse funnene samt drøfte andre utfordringer man kunne stå overfor i regionen. Siste del av notatet er et referat av det regionale framsynsverkstedet.

Emneord: Regionalt framsyn Hedmark, Glåmdalsregionen, regional foresight

Dato: Februar 2011

Antall sider: 98

Pris: Kr 150,-

Utgiver: Østlandsforskning
Postboks 223
2601 Lillehammer

Telefon 61 26 57 00

Telefax 61 25 41 65

e-mail: post@ostforsk.no

<http://www.ostforsk.no>

Dette eksemplar er fremstilt etter KOPINOR, Stenergate 1 0050 Oslo 1. Ytterligere eksemplarframstilling uten avtale og strid med åndsverkloven er straffbart og kan medføre erstatningsansvar.

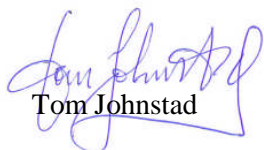
Forord

Dette er det regionale notatet for Glåmdalsregionen i prosjektet Regionalt Framsyn Hedmark. Regionalt Framsyn Hedmark er en større prosess som har mål om å skaffe kunnskap om framtidens utfordring og utviklingsmuligheter i fylket og i regionene. I den sammenheng gjorde vi en analyse av befolkning og næringsstruktur i hver region. Dataene derfra presenteres her. I tillegg blir det presentert resultat fra en intervjuundersøkelse og en spørreundersøkelse som ble gjort i regionene. Dette resultatet ble presentert for deltakerne på et regionalt verksted som diskuterte disse funnene samt andre utfordringer man kunne stå overfor i regionen. Kapittel sju ble skrevet etter dette verkstedet og er inkludert her.

Arbeidet er en del av VRI-Innlandet og er blitt gjennomført av Østlandsforskning og Norsk institutt for by- og regionforskning i tett samarbeid med Strategisk Stab Hedmark fylkeskommune. Ved Østlandsforskning har Kjell Overvåg har gjennomført de statistiske analysene av fritidshus og forsker Per Kristian Alnes har gjort deler av bakgrunnsanalysene i kapittel fire. I tillegg har forsker Erik Nergaard ved NIBR og student Hildegunn Rovik bidratt til prosessen. Forfatterne er likevel ansvarlig for det endelige resultatet som presenteres her.

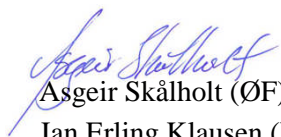
Vi takker Hedmark fylkeskommune, regionrådet i Glåmdalsregionen, samt alle deltakere på verksted og i våre undersøkelser.

Lillehammer, januar 2011

Tom Johnstad

forskningsleder

Asgeir Skålholt (ØF)

Jan Erling Klausen (NIBR)
prosjektleder

Innhold

1	INNLEDNING	7
1.1	Om framsyn.....	7
1.2	Om Glåmdalsregionen.....	8
2	BEFOLKING	13
3	LEVEKÅR	21
3.1	Syssetsetting.....	21
3.2	Økonomi.....	26
3.3	Utdanning.....	27
4	Næringsliv	29
4.1	Skift-andelanalyse.....	29
4.2	Vekst eller nedgang?.....	33
4.3	Pendling.....	36
4.4	Fritidsboliger.....	37
5	GLÅMDALSREGIONENS FRAMTID – funn fra spørreundersøkelser til kommuner, bedrifter og lokale organisasjoner	41
5.1	Innledning.....	41
5.2	Hva vurderes som de største utfordringene for den framtidige utviklingen i Glåmdalsregionen?.....	43
5.3	Hva må til for å løse utfordringene i Glåmdalsregionen?.....	48
5.4	Framtidas Glåmdalsregion.....	53
5.5	Framtidas næringer.....	58
5.6	Oppsummering.....	59
6	INTERVJUENE - Hvordan intervjuede aktører ser for seg Glåmdalsregionens framtid	61
6.1	Innledning.....	61
6.2	Tidsperspektiver i planleggingen.....	61

6.3	Viktige rammebetingelser	62
6.4	Resultatene av søkene – hva vil du finne i regionen i 2040?	63
6.5	Utfordringer - hva kan gjøres?	64
6.6	Regionens framtid – eksisterer Glåmdalsregionen og Hedmark i 2040?	66
6.7	Geografisk tilknytning.....	66
7	Om framsynsverkstedet for Glåmdalsregionen.....	69
7.1	Arrangementet.....	69
7.2	Opplegget for dagen.....	69
7.3	Resultater fra framsynsverkstedet	72
7.3.1	Infrastruktur for samferdsel.....	72
7.3.2	Kompetansebaserte arbeidsplasser.	73
7.3.3	Tilgang på riktig kompetanse	75
7.3.4	Evne til å tenke internasjonalt	77
7.3.5	Manglende evne til omstilling og nyskaping	78
7.3.6	Samarbeid, nyskaping og omstilling	79
7.3.7	Utvide skoletilbudet – videregående skole og høyskole.	81
7.3.8	Befolknings- og levekårsutvikling	82
7.4	Samlede observasjoner.....	83
	Referanser	85

1 INNLEDNING

1.1 Om framsyn

Dette notatet er en del av grunnlagsanalysen for regionalt framsyn. Regionalt framsyn er en bred prosess ledet av Hedmark fylkeskommune som har som mål å få inn bredest mulig kunnskap og meninger som de kan bygge opp sin regionale planstrategi rundt. Det er også en intensjon at data som samles inn skal kunne brukes av kommunene. Dette notatet fokuserer på Glåmdalsregionen og var underlag for framtidswerkstedet i Glåmdalsregionen og verkstedet på fylkesnivå.¹ Kapittel 7 oppsummerer resultatet fra selve verkstedet.

Framsyn er en fornorskning av det engelske begrepet «foresight». Dette er en måte å drive handlingsrettede, deltagelsesbaserte og framskuende prosesser på, som etter hvert har oppnådd økt popularitet i mange land, både i bedrifter og i det offentlige. Kort fortalt gjennomføres framsyn ved at man organiserer et prosessforløp som gjerne varer fra et halvt år til to-tre år. I denne prosessen henter man inn mange forskjellige typer kunnskap som kan si noe om framtiden, og drøfter denne ved hjelp av ulike teknikker. Politikere og tjenestemenn, folk fra næringslivet og sivilsamfunnet, spesialiserte eksperter og vanlige legfolk kan alle bidra med ulike typer kunnskap, og vil ha hver sine perspektiver på hva framtiden kan bringe og hvordan samfunnet kan håndtere de utfordringer og muligheter vi vil stå over for.

Det er flere grunner til at man organiserer slike prosesser, men den viktigste er å øke handlings- evnen her og nå. Det er vanskelig å forutse fremtiden særlig sikkert, men ved å se på de viktigste mulighetene og utfordringene man tror vil komme fremover kan man i alle fall ta beslutninger på et mest mulig velinformert grunnlag. Man kan se for seg ulike mulige utviklingsbaner – scenarier – og vurdere hvilke tiltak man bør sette i verk for å oppnå de mest ønskelige, basert på en felles visjon. Men kanskje like viktig er det at framsynsprosessen i seg selv skal styrke evnen til felles handling i en region, en klynge eller i andre sammenhenger hvor framsyn brukes. Prosessen gir en mulighet for å invitere inn mange aktører som har noe å bidra med i den strategiske samtalen, og dermed får man muligheter til å bli bedre kjent og kanskje få en bedre evne til å samarbeide i framtiden.

Målet er både å få kvalitetssikret dokumentasjon for utviklingstrekk og trender i hedmarkssamfunnet, samt gode muligheter til nettverksbygging overfor andre utviklingsaktører så vel i Hed-

¹ Les meir om regionalt framsyn på <http://www.hedmark.org/article.aspx?m=5177> og i sluttrapporten Hanssen (m.fl 2011).

mark som i geografiske omgivelser (Oppland, Øvre Romerike, Värmland og Dalarna). For det internasjonale arbeidet som drives fra flere miljøer i Hedmark vil den dokumentasjon som produseres ha nytteverdi. Fra fylkeskommunens side har man lagt særlig vekt på at kommunene skal involveres i prosessene, slik at de kan få nytte av dokumentasjon, nettverksbygging og prosesser som kan støtte opp under arbeidet med å utvikle egne kommunale planstrategier.

Resultatet av denne prosessen blir et notat fra hver region (hvor dette notatet er et av dem) i tillegg til en syntetiserende rapport for fylket som helhet. Dette skal brukes direkte inn som grunnlagsdokument for skrivingen av regional planstrategi, og kan også brukes i arbeidet med kommunal planstrategi for hver enkelt kommune.

1.2 Om Glåmdalsregionen

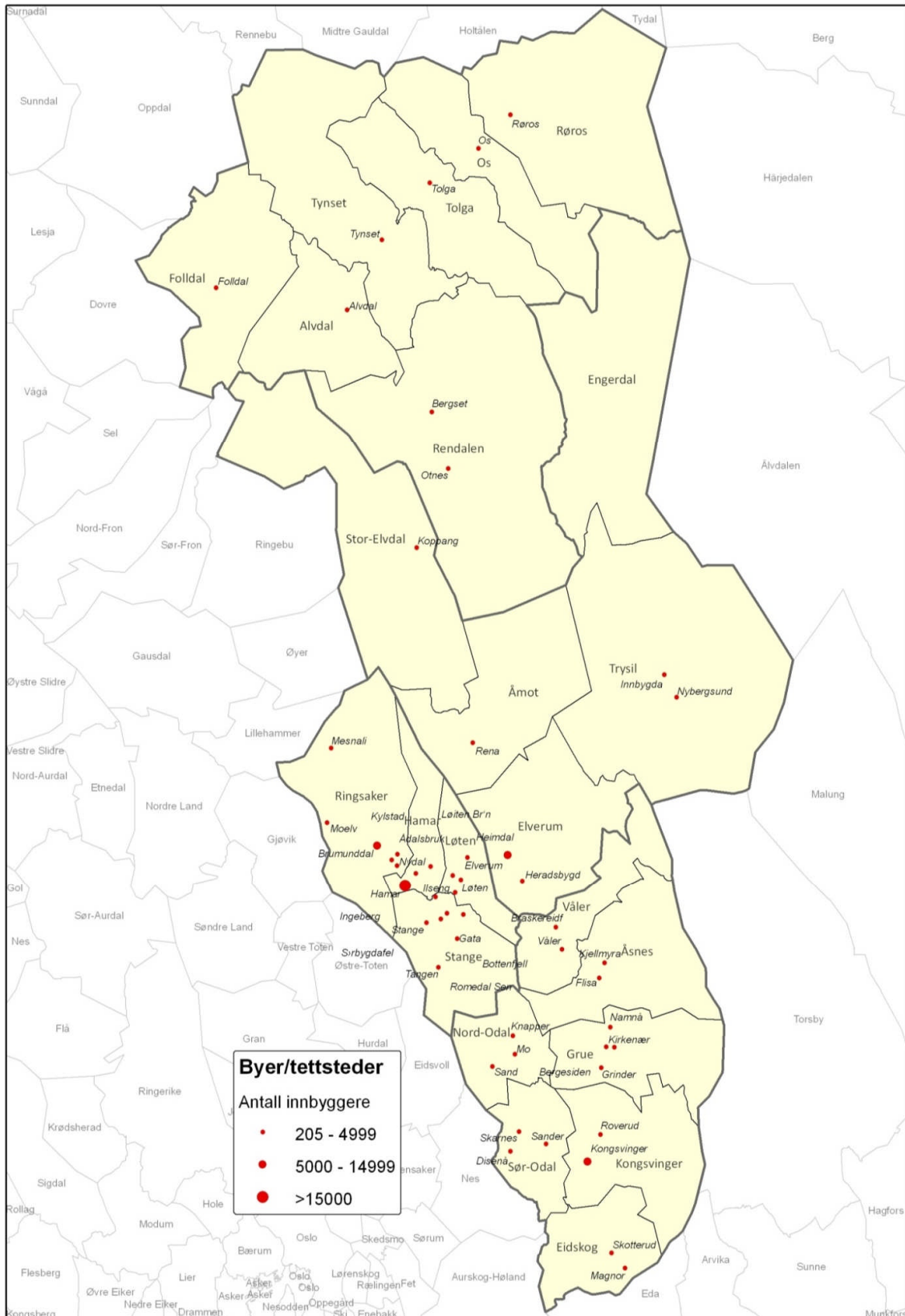
Glåmdalsregionen består av syv kommuner helt sør i Hedmark. Mens Kongsvinger kommune har i underkant av 18 000 innbyggere, varierer de øvrige seks mellom 3870 og 7791. De ligger med andre ord rundt medianen for norske kommuner. Samtlige kommuner i regionen har bortimot stabilt folketall. Dette er altså ikke fraflyttingskommuner, men heller ikke vekstkommuner. Glåmdalsregionen er en relativt stor region, med i alt 53 168 innbyggere fordelt på 5 285 km² (på størrelse med Akershus fylke). Dette gir en befolkningstetthet på 10 personer per km², noe under landssnittet på 15, men regionen har likevel tettere befolkning enn fylkessnittet.

Kongsvinger er det eneste tettstedet av noe størrelse. Byen har vel 11 000 innbyggere i tettstedet. Ved siden av Kongsvinger er det 17 mindre tettsteder, men bare seks av disse har over 1000 innbyggere. Kongsvinger og Sør-Odal har omtrent samme folketetthet som det nasjonale gjennomsnittet, mens de øvrige kommunene ligger mellom en og to tredjedeler av landsgjennomsnittet.

RV2 går fra E6 ved Kløfta og inn til Sør-Odal og Kongsvinger, og derfra videre sørover mot Eidskog og så østover til grensepasseringen ved Magnor/Eda/Morokulien. RV24 går nordover fra Sør-Odal og opp til Stange. RV20 går fra Elverum til Kongsvinger via Våler og Åsnes. Eneste persontogforbindelse i regionen er Kongsvingerbanen fra Lillestrøm til Kongsvinger, som stopper på 17 steder inklusive Skarnes, Sander og Disenå i Sør-Odal. Det er også her toget fra Oslo til Stockholm går. I tillegg har regionen Solørbanen, som går fra Kongsvinger til Elverum. Denne linjen har i dag ikke persontrafikk, men har noe godstrafikk.

Regionen har en nasjonal minoritet i skogfinnene. Finnskogen er et område som avgrenses til Kongsvinger, Grue, Åsnes og Våler, og noe over i Sverige. Grue og Åsnes er kjerneområdet for den norske finnekulturen.² Taterne er også en stor og viktig minoritet i som har farget utviklingen i regionen.

² <http://www.skogfinnsmuseum.no/>, museet ligger i Grue

Figur 1 Kart over Hedmark (inkludert Røros) med regioner og kommuner, regioner uthevet

Kilde: Østlandsforskning

Tettstedene i Hedmark er inkludert i kartet på forrige side. Under følger en oversikt over de samme tettstedene i Glåmdalsregionen rangert etter folketall.

Tabell 1 Tettsteder i regionen

Tettsted	Kommune	Befolkning
Kongsvinger	Kongsvinger	11 360
Skarnes	Sør-Odal	2 253
Flisa	Åsnes	1 561
Skotterud	Eidskog	1 334
Kirkenær	Grue	1 228
Våler	Våler	1 180
Sand	Nord-Odal	1 014
Magnor	Eidskog	981
Roverud	Kongsvinger	833
Mo	Nord-Odal	416
Namnå	Grue	398
Kjellmyra	Åsnes	390
Sander	Sør-Odal	314
Disenå	Sør-Odal	292
Grinder	Grue	254
Braskereidfoss	Våler	246
Knapper	Nord-Odal	212
Bergesiden	Grue	205

Kilde: Østlandsforskning/SSB 2009

Kongsvinger er regionens desidert største tettsted, med drøyt 11 000 innbyggere. Hver femte glåmdøl, bor i Kongsvinger tettsted. Regionen er ellers preget av relativt små tettsteder, og bare 24 471 av regionens 53 168 innbyggere bor i et tettsted. Dette gir en "urbaniseringsgrad" på 46 prosent³, noe som gjør regionen preget av spredtbygghet, langt unna landssnittet på omtrent 78 prosent.

³ Urbaniseringsgraden regnes ut etter tettsted,. På den måten blir for eksempel de som er bosatte i Bergesiden tettsted, med 205 innbyggere, inkludert som "urbaniserte" her.

Tabell 2 Noen nøkkeltall, Glåmdalsregionen

	Befolkning	Areal ⁴	Folketett- het ⁵	Bosatt i tettsted	Urbaniserings- grad
Kongsvinger	17 377	1 036	16,8	12 193	70,2
Nord-Odal	5 118	508	10,1	1 642	32,1
Sør-Odal	7 791	517	15,1	2 859	36,7
Eidskog	6 327	640	9,9	2 315	36,6
Grue	5 078	837	6,1	2 085	41,1
Åsnes	7 607	1 041	7,3	1 951	25,6
Våler	3 870	705	5,5	1 426	36,8
Glåmdalsregionen	53 168	5 285	10,1	24 471	46,0
Hedmark	190 709	27 400	7,0	105 222	55,2
Norge	4 858 199	323 782	15,0	3 780 068	77,8

Kilde: Østlandsforskning/SSB

Vi har her kort plassert Glåmdalsregionen i demografien og geografien. Vi skal i det videre se nærmere på befolkningsutviklingen. Både historisk og i framtid.

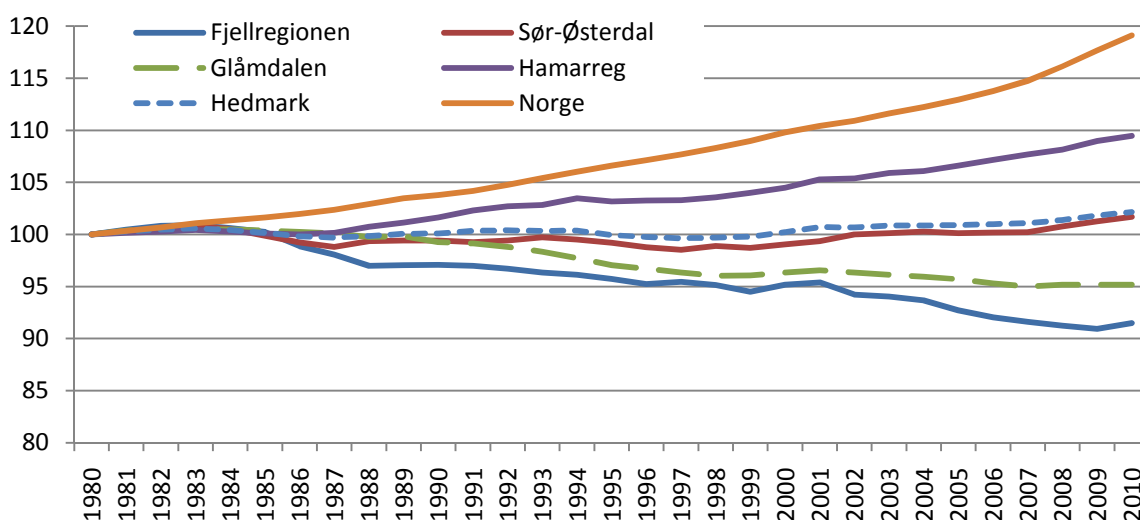
⁴ Inkluderer ferskvann

⁵ Regnes ut etter antall innbyggere/km²

2 BEFOLKING

I det følgende skal vi se på utviklingen i regionen siden 1980 og fram mot 2030. I arbeidet med framtidsbilder ser vi fram mot 2040. Det er derfor naturlig å se tilbake like langt som vi ser framover. Grunnen til at vi ser kun til 2030 og ikke 2040 er at vi ikke har gode befolkningsframskrivninger på kommunenivå lenger fram enn til 2030.

Befolkningen i regionen var per 1.januar 2010 på 53 168. Dette er en liten nedgang relativt til situasjonen i 1980, men på beskjedne 5 prosent. Noe som gir en svært lav årlig nedgang.

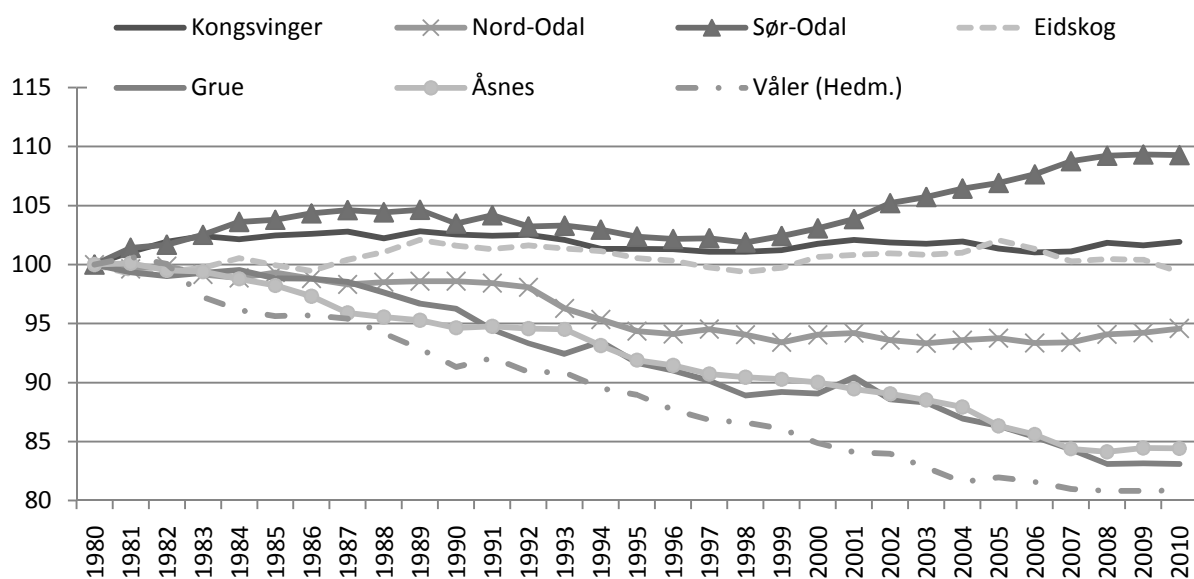

Figur 2 Indeksert befolkningsendring i utvalgte regioner siden 1980, SSB/ØF

Kilde: Østlandsforskning/SSB

På samme tid som Glåmdalsregionen har hatt en nedgang på fem prosent, har Norge hatt en positiv befolkningsutvikling på tjue prosent. Det vil si at man relativt sett har tapt kampen om innbyggerne i Norge. Dette til tross for at regionen har et relativt stort senter (Kongsvinger) og relativ nærhet til et stort arbeidsmarked (Romerike (med Gardermoen) og delvis Oslo). Vi skal se nærmere på hvordan denne utviklingen har vært i det videre arbeidet.

La oss først se tilsvarende figur som den over, bare nå på kommunenivå.

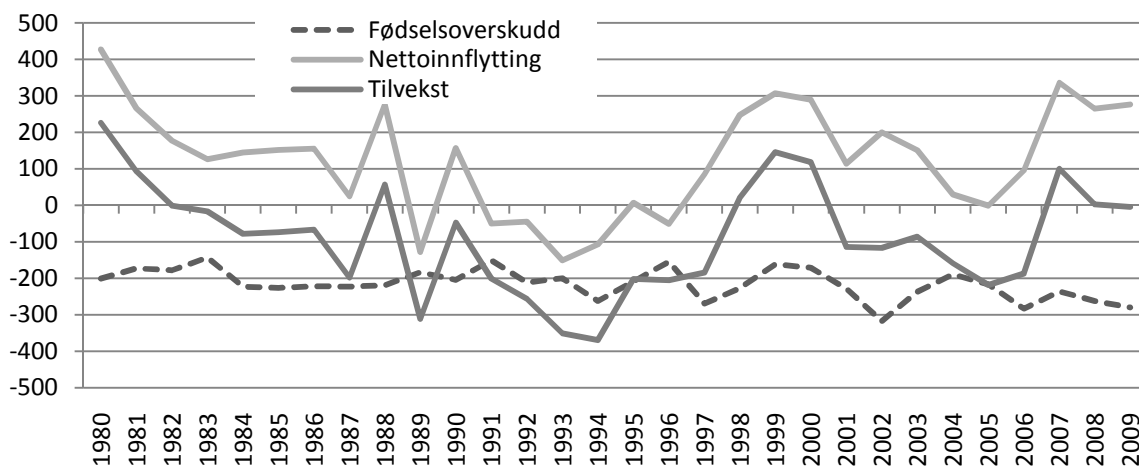

Figur 3 Indeksert vekst siden 1980, kommuner i Glåmdalsregionen SSB/ØF

Kilde: Østlandsforskning/SSB

Noe av det som er verdt å trekke fram her, er at Kongsvinger ikke er den befolkningsledende kommunen en kunne vente seg. Det er heller pendlerkommunen Sør-Odal som utmerker seg med positiv, men ikke sterk positiv, vekst. Våler, som regionens nordligste kommune har dårligst utvikling, men ligger ikke langt unna utviklingen i Grue og i Åsnes.

Endringer i den demografiske utviklingen (folketilveksten) bestemmes av to faktorer. Nettoflytting, som er differansen på tilflytting og fraflytting, og fødselsoverskudd, som er antall fødte minus antall døde. Vi skal derfor se på hvordan dette har utviklet seg i regionen siden 1980.

Figur 4 Fødselsoverskudd, nettoinnflytting og tilvekst, Glåmdalsregionen

Kilde: Østlandsforskning/SSB

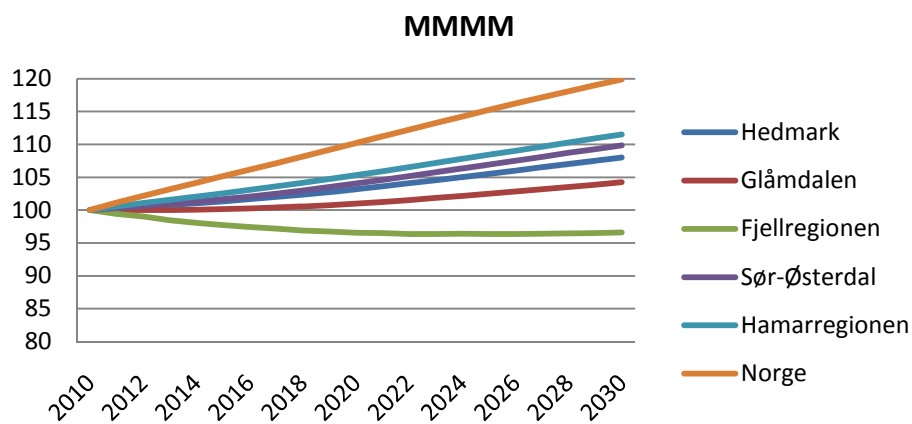
Fødselsunderskuddet har ligget rundt minus 200 hele perioden. Dette er ikke et stort relativt tap hvert år, men akkumulert blir det ganske mye. Utviklingen i nettoflytting har variert mye, men stort sett hvert positiv de senere år. Det viktig å merke seg at folketilveksten i stor grad bestemmes av nettoflytting. Det negative fødselsoverskuddet trekker helt klart ned, men det er flytting som gir utslagene. Grafen over viser trender, men sier mindre om utviklingen over tid. La oss derfor se på den samla utviklingen siden 1980 for kommunene og regionen.

Som fylket ellers, ser vi at regionen har et akkumulert fødselsunderskudd. Det som gjør at regionen ikke får en større folketallsnedgang på grunn av dette, er at man har hatt en relativ positiv nettotilflytting i perioden. Hadde nettoinnflyttingen vært null (det vil si at like mange hadde flytta inn som hadde flytta ut av regionen) ville en ha hatt en befolkningsnedgang på 12 prosent, i stedet for de drøye fem man faktisk fikk. Det er spesielt ”pendlerkommunene” Eidskog, Nord-Odal og Sør-Odal (alle med ekstra høy pendlingstilbøyelighet) som har tilflytting.⁶

Vi har her sett nærmere på de historiske data rundt folketallsendringene i regionen. I det følgende skal vi se på framskrivinger. Først skal vi se på folketallsutvikling generelt, før vi går videre og ser på alderssammensetningen. Framskrivingene til SSB baserer seg kun på det vi allerede vet om befolknings sammensetning – alle utviklingstrender som beskrives i framskrivingene beskriver bare matematiske videreføringer av det vi allerede erfarer. Dette betyr at vi kan regne med å treffe ganske bra når det gjelder hvor mange som fødes og dør på kort sikt. Men siden inn-/utflytting fra andre kommuner i Norge, og ikke minst innvandring fra utlandet er så usikkert, er det knyttet en stor usikkerhet til framskrivingene vi presenterer her (Brunborg m.fl. 2008). Dette gjør at man ikke får med seg skift og endringer som helt sikkert vil komme, også i framtida. Et slikt eksempel på en brå endring i forutsetningene for befolkningsvekst, har vi sett de siste årene. Vi har hatt en svært sterk innvandring fra utlandet som har gjort at vi har fått en historisk stor befolkningsvekst, også i kommuner som ikke har opplevd befolkningsvekst på lenge. Mye av dette kommer av en sterk vekst i innvandringen av spesielt folk fra Polen (ibid.). Det er usikkert om denne høye innvandringen vil fortsette, men det vil helt sikkert komme nye slike brå endringer i forutsetningene for framskrivingen av folketallet. Det eneste vi vet helt sikkert er med andre ord at vi kommer til å bomme. Likevel kan det være nyttig å vise noen mulige framtidsbilder for befolkning.

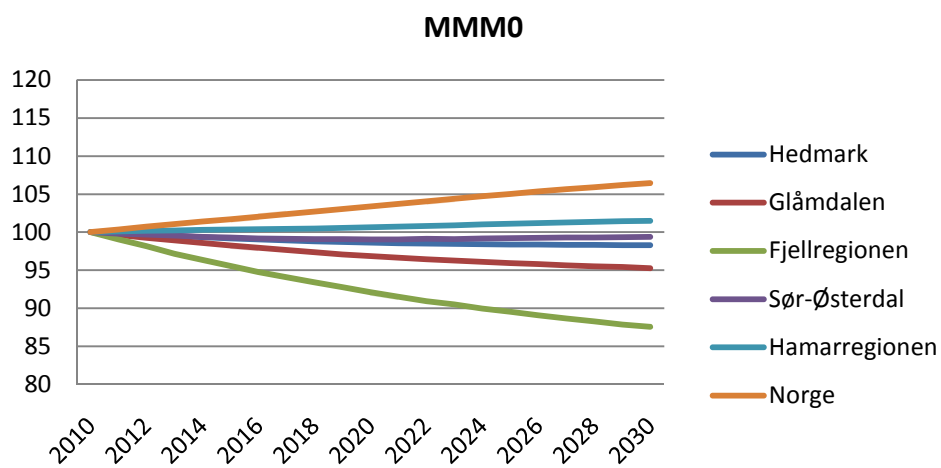
En måte å ta med seg disse usikkerhetene presentert over er å presentere forskjellige scenarier. Vi skal derfor vise tre forskjellige framskrivinger. Første alternativ er MMMM, det vil si at vi regner med middels fruktbarhet, middels levealder, middels innenlands flytting (mobilitet) og middels nettoinnvandring. Andre alternativ er MMM0. Der ser vi bort fra innvandring – vi setter nettoinnvandringen til landet til null. Det tredje er MM00, der vi ser bort fra både innenlands flytting og innvandring.

Se ØF-rapport 03/2009 ”Skandinaviakrysset” for en pendlingsanalyse

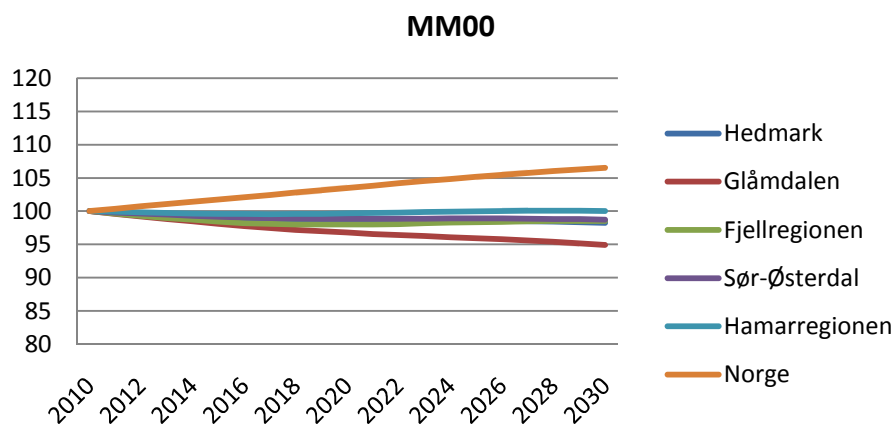
Figur 5 Befolkningsframskriving – versjon MMMM

Kilde: Østlandsforskning/SSB

Figur 6 Befolkningsframskriving – versjon MMMO

Kilde: Østlandsforskning/SSB

Figur 7 Befolkningsframskriving – MMO0

Kilde: Østlandsforskning/SSB

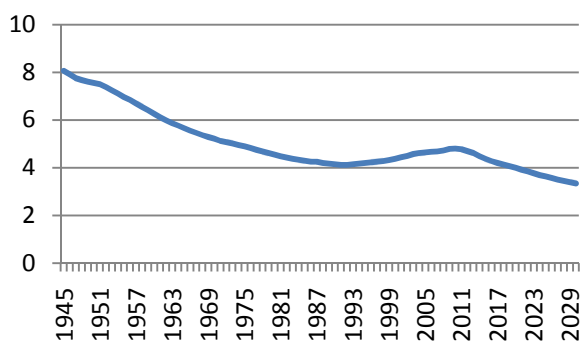
Befolkningsveksten i Norge er som dere ser sterkt avhengig av innvandring. Uten innvandring kan vi kun vente en befolkningsvekst de neste tjue årene på 6 prosent. Dette utgjør en svært lav årlig vekst. Vi ser at Fjellregionen gjør det svært mye dårligere i en situasjon der vi ikke ville fått innvandring. De gjør det derimot bedre i en situasjon der det ikke er innenlands flytting og innvandring. Det vil si at man regner med at folketilveksten i den regionen vil være drevet av utenlandsk innvandring, ikke innenlandsk flytting. For Glåmdalsregionen sitt tilfelle er ikke forskjellene veldig store mellom de forskjellige scenariene, men en kan registrere at uten innvandring ligger regionen an til å få negativ folketallsutvikling. Nøkkelen til folketallsvekst ser med andre ord ikke ut til å ligge utenfor Norge.

Vi har i det foregående gjort rede for noen utviklinger for befolkningen i Glåmdalsregionen, slik framskrivningene til SSB viser det. Det er likevel ikke klart hvordan dette vil påvirke realøkonomien i regionen. Selv om det er mye som tyder på at det er viktig å ha en stor del av befolkningen i arbeidsdyktig alder for å skape vekst, er det likevel ikke sikkert at sammenhengen er helt åpenbar. Økt produktivitet og økt sysselsetting kan føre til at effekten av en mindre (relativ) arbeidsbefolkning blir. Vi har likevel såpass høy arbeidsdeltakelse i Norge at det ikke er gitt at vi kan vente en videre økning i arbeidsdeltakelsen. Vi kan ikke utelukke at vi tvert i mot vil ønske å jobbe mindre i tiden som kommer.

Effekten av en mindre arbeidsbefolkning er ikke klar. Men noe kan vi si med høy sannsynlighet. For det første, det er klart at andelen eldre vil øke veldig i tiden som kommer. For det andre, er det klart at helsetjenester er en tjeneste som i liten grad har vist seg å ha potensiale for økt produktivitet. Dette betyr ikke at det også blir slik i framtiden, men det er høyst usikkert om vi kan regne med en stor produktivetsgevinst i helse- og omsorgstjenestene. Det er derfor svært sannsynlig at andelen eldre vil påvirke næringsstrukturen i en region, siden det er forventet at mange vil måtte jobbe innenfor helse- og omsorgsykker (EPC 2006 og Bongaarts 2004). I et scenarie-prosjekt for Innlandet (Selstad og Hagen 2007), ble det regnet ut at man ville trenge ca 5000 nye arbeidsplasser innen helse- og omsorg gitt dagens standarder fram mot 2030. Den totale veksten i antall sysselsatte i Innlandet var i samme tid regnet til å være ca 3500. Det vil si at alt, og vel så det, av veksten i sysselsetting må komme innen helse- og omsorg.

For å se nærmere på andelen eldre relativt til befolkningen ellers finnes det en rekke mål. Vi vil her forholde oss til de mål som tidligere er blitt brukt av Østlandsforskning.⁷ Det finnes flere definisjoner av arbeidsstyrken, i EU defineres arbeidsstyrken til å være de mellom 15 og 65 år. Dette finner vi ikke hensiktsmessig her. I Norge er videregående skole i dag tilnærmet en del av grunnopplæringen. De aller fleste starter på videregående skole (selv om mange faller fra), det er derfor lite trolig at vi kan regne med at de under 20 år i stor grad vil være en del av arbeidsstyrken. Alderspensjonsalderen i Norge er teoretisk 70 år, i praksis er den ca 65. De siste pensjonsreformer vil høyst trolig føre til at alderspensjonsalderen øker noe, vi kan derfor regne med at arbeidsstyrken er grovt regnet de mellom 20 og 67 år. Ved å regne ut hvor mange det er i denne aldersgruppen, relativt til de over 67, får vi derfor et mål på aldersavhengighet.

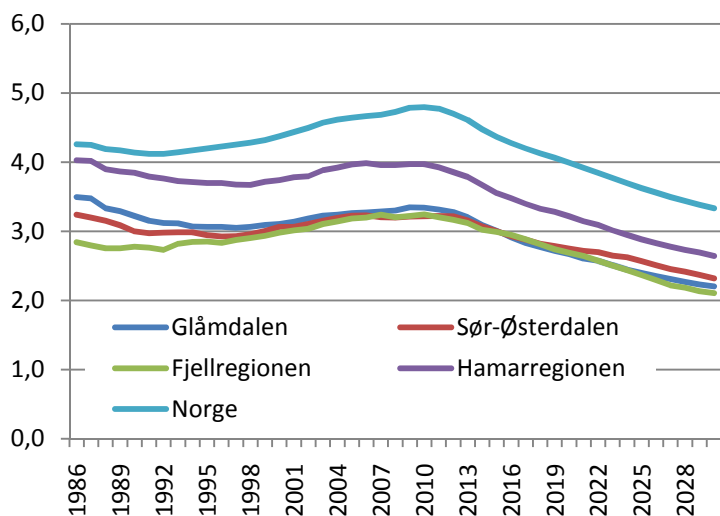
⁷ ØF-rapport 06/2009 og ØF-rapport 02/2010

Figur 8 Utvikling i forholdet mellom de over 67 og de mellom 20-66, 1945-2030, Norge, SSB (framskriving fra 2010)

Kilde: Østlandsforskning/SSB

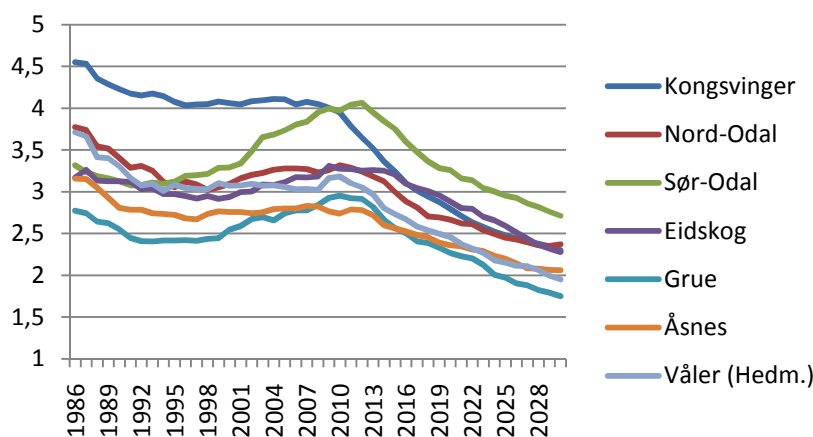
Hvis vi ser historisk på dette målet i Norge, ser vi at det i 1945 var på åtte. Det vil si at det var åtte stykker i alderen 20-66 for hver person som var over 67. Dette tallet gikk sakte ned etter krigen, før det nådde et foreløpig bunnpunkt i 1991. Etter det steg forholdstallet noe igjen fram til i år (2010), før det igjen vil synke videre mot 2030, hvor vår framskriving slutter og forholdstallet er på ca 3,5. Om vi ser på utviklingen på regionnivå i Hedmark, ser vi at vi finner denne utviklingen også der, forskjellen er at utviklingen i Hedmark jevnt over ligger under, og noe før, utviklingen ellers i landet.

Figur 9 Utvikling i forholdet mellom de over 67 og de mellom 20-66, 1986-2030, regioner i Hedmark, SSB

Kilde: Østlandsforskning/SSB

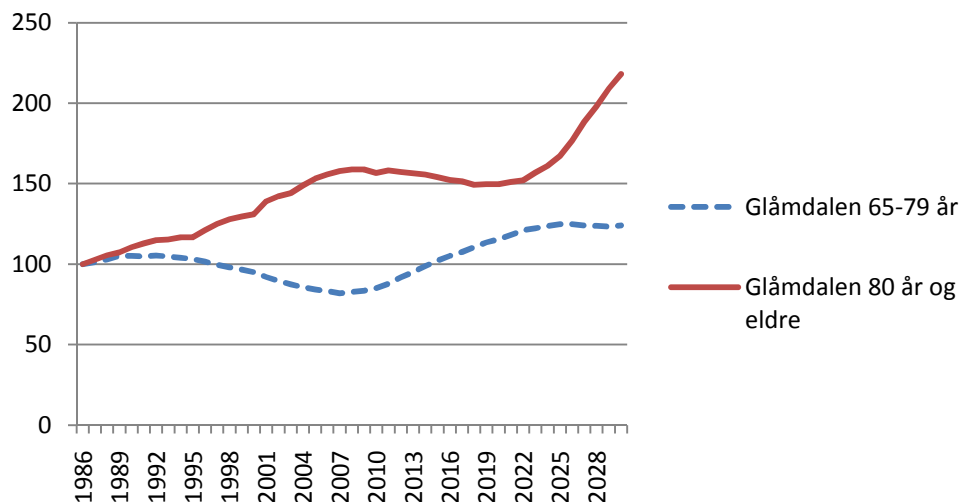
Det er store kommunale forskjeller, la oss derfor se på kommunen i regionen.

Figur 10 Utvikling i forholdet mellom de over 67 og de mellom 20-66, 1986-2030, kommuner i Glåmdalsregionen
Kilde: Østlandsforskning/SSB

Siden 2008 har Sør-Odal hatt det høyeste forholdstallet i sin ratio mellom folk i alderen 20-66 og de over 67. Grue ligger lavest, der man i 2030 må vente seg at det for hver person over 67 vil være under 2 som er i alderen 20-66.

I mange analyser av aldersavhengighet, legges det vekt på at eldre i framtiden i større grad vil ta del i arbeidslivet og i mindre grad vil være avhengig av pleie. En midlertidig økning i de over 67 trenger ikke være et problem – en kan også se på eldre arbeidstakere som en ressurs. Det kan derfor være interessant å se nærmere på sammensetningen av eldrebefolkningen. Spesielt har man vært opptatt av de over 80, siden man kan anta at man da i større grad trenger pleie.

Figur 11 Utvikling i antallet unge eldre og gamle eldre, indeksert til 100 i 1986, 1986-2030
Kilde: Østlandsforskning/SSB

Både antallet eldre mellom 65 og 80, og de over 80 vil ha en vekst fram mot 2030. Men den store forskjellen er at antallet gamle eldre øker mye mer. Mellom 1986 og 2010 økte antallet

over 80 med nesten 60 prosent. Framover vil antallet eldre over 80 minke noe, men etter 2020 kan en forvente en dramatisk økning, med over 100 prosent økning relativt til 1986 i regionen.

3 LEVEKÅR

Det er ingen offisiell definisjon rundt hva som skal inkluderes i en analyse av levekår. I følge NOU 2001:22 kan levekår defineres som følgende: *Helse og tilgang på medisinsk behandling *Sysselsetting og arbeidsvilkår *Økonomiske ressurser og forbruksvilkår *Kompetanse og utdanningsmuligheter *Familie og sosiale relasjoner *Boligforhold og tilgang på tjenester i nærmiljøet *Rekreasjon og kultur *Sikkerhet for liv og eiendom *Politiske ressurser og demokratiske rettigheter

For disse har vi valgt ut noen indikatorer vi ser nærmere på. Disse indikatorene er bestemt ut fra denne listen, men også ut fra hvilke data det er mulig å finne på kommunenivå. Data er delvis allmenn tilgjengelig data fra SSB og NAV og delvis spesialkjøringer.

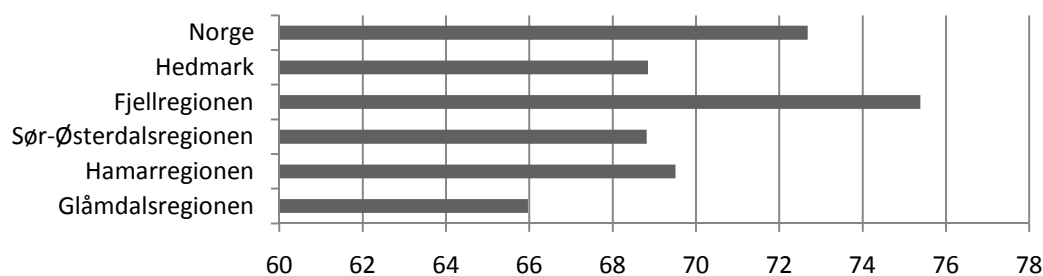
- Sysselsetting
 - Herunder uføregrad, sjukemeldinger, sysselsettingsgrad og arbeidsledighet
- Økonomiske ressurser
 - Herunder arbeidsinntekt
- Kompetanse og utdanning
 - Herunder utdanningsnivå

Det er valgt ikke å se nærmere på levekårsindikatorer som helse og forventet levealder. Dette fordi det er stor grunn til å spørre seg om kommunenivået er riktig nivå for en slik analyse, hvis en skal gjøre en slik analyse kreves det et større og grundigere arbeid enn det vi har mulighet til å gjøre her.

Glåmdalsregionen har over lang tid gjort det relativt dårlig på generelle levekårsindikatorer, vi skal her ikke se på grunner til dette – det er klart at det er et helt sett med forklaringsvariabler som sammen kan forklare dette. Dette er en analyse som dette prosjektet ikke har ressurser til å gå inn på. Det vil likevel være tema for diskusjonene som presenteres i kapittel sju.

3.1 Sysselsetting

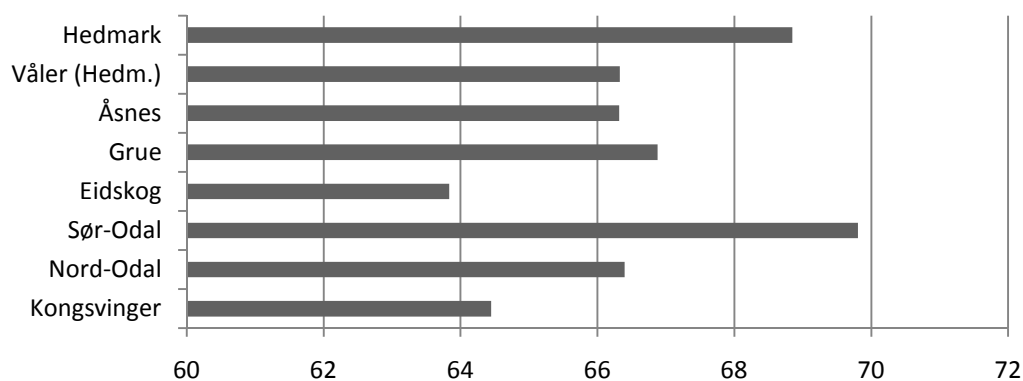
Vi kan først se på sysselsettingsgrad. Vi bruker her sysselsettingsgrad som antall sysselsatte mellom 15-74 relativt til befolkningen i samme gruppe. Vi ser først på regionene i fylket.

Figur 12 Sysselsettingsgrad, prosent av totalbefolkning 15-74 år, 2008

Kilde: SSB/Østlandsforskning

Hvis vi ser nærmere på kommunene i regionen får vi følgende oversikt:

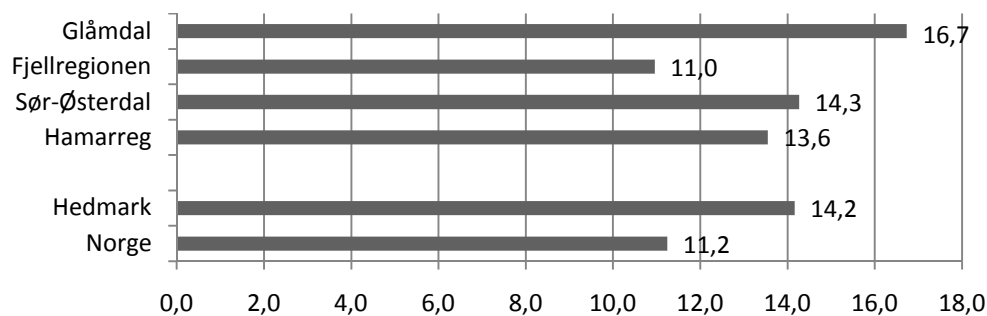

Figur 13 Sysselsettingsgrad kommuner, prosent av totalbefolkning 15-74 år, 2008

Kilde: SSB/Østlandsforskning

Sysselsettingsgraden er høyest i Sør-Odal og lavest i Eidskog etter det målet vi har brukt her. Alle kommunene i regionen ligger under landssnittet. Alle utenom Sør-Odal ligger under fylkessnittet.

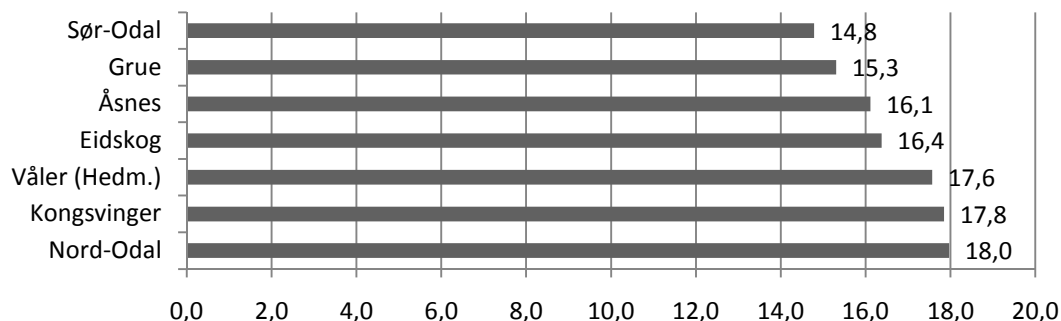
Vi skal videre se nærmere på uføregraden. Målet vi bruker her er basert på antallet uføre relativt til totalbefolkning mellom 18 og 67 år.

Figur 14 Andel uføre relativt til befolkningen mellom 18-67 regioner i Hedmark, 2009

Kilde: Østlandsforskning/Nav

Glåmdalsregionen har en uføregrad på 16,7 prosent av befolkningen mellom 18 og 67. Dette er nesten femti prosent mer enn landssnittet. Hvis vi ser nærmere på kommunene får vi følgende figur.

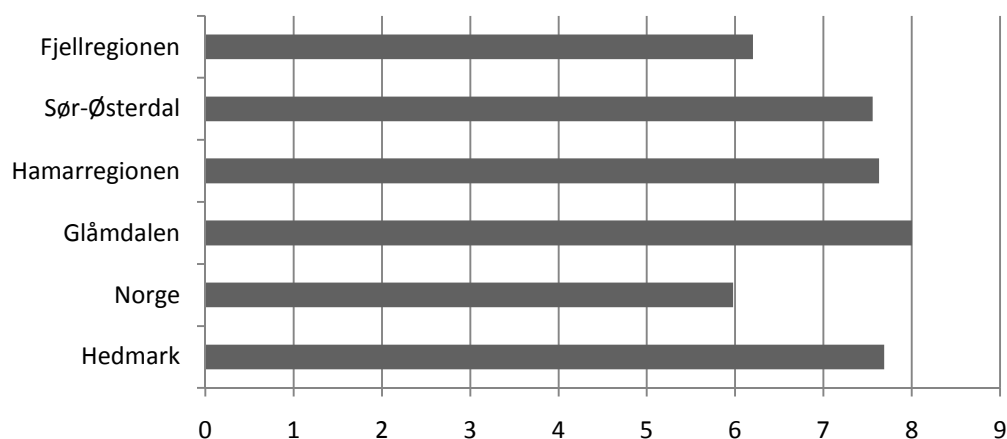

Figur 15 Andel uføre relativt til befolkningen mellom 18-67 kommuner i Glåmdalsregionen, 2009

Kilde: Østlandsforskning/Nav

Alle kommunene ligger jevnt høyt på denne oversikten, og forskjellene kan bli veldig store i så små kommuner som vi har med å gjøre her. Det er likevel verdt å merke seg at bykommunen Kongsvinger ligger såpass høyt. Vi skal ikke her gå inn på årsakene til dette, men vi vet at nedskaleringer av industribedrifter, for eksempel, vil slå negativt ut på uførestatistikken (Rege mfl 2007) som en rekke andre indikatorer (Rege m.fl. 2009).

Antallet sykemeldte er en annen faktor vi kan se nærmere på. Det er store forskjeller i kjønnene når det kommer til sykemeldinger (og for så vidt på uføre, men her er forskjellene noe mindre). Vi vil derfor vise til SALDO Hedmark 2010 for en gjennomgang av kjønnsforskjeller. Her vil vi kun se på det store bilde.

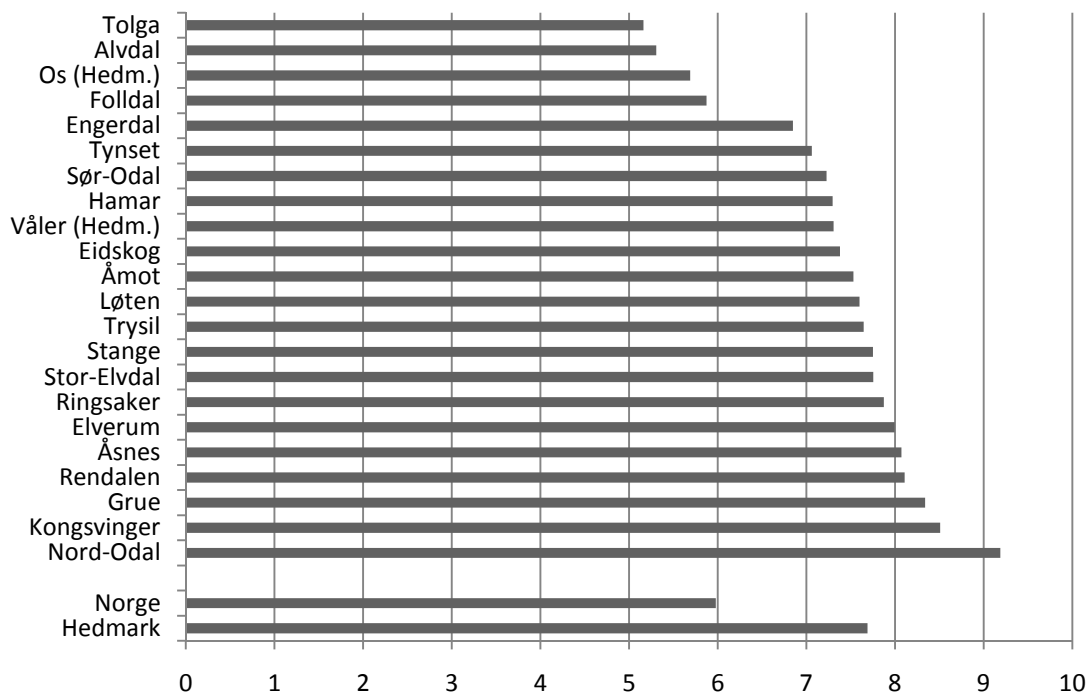

Figur 16 Legemeldt sykefravær, prosent av arbeidstagere 16-69 år, 3.kvartal 2009

Kilde: Østlandsforskning/Nav

Det er små forskjeller mellom regionene, men Glåmdalsregionen ligger noe over snittet og Fjellregionen godt under snittet til Norge. Hedmark i sum, ligger godt over landssnittet. Det er

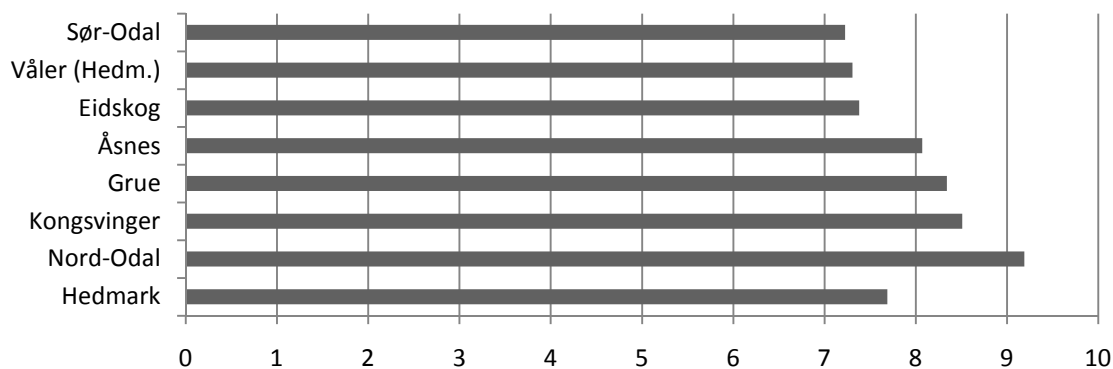
først på kommunenivå vi ser de store forskjellene. Vi inkluderer en fylkesoversikt slik at leseren kan sammenligne.

Figur 17 Legemeldt sykefravær, prosent av arbeidstagere 16-69 år, 3.kvartal 2009, kommuner i Hedmark

Kilde: Østlandsforskning/Nav

Hvis vi ser nærmere på kommunene i Glåmdalsregionen får vi følgende oversikt.

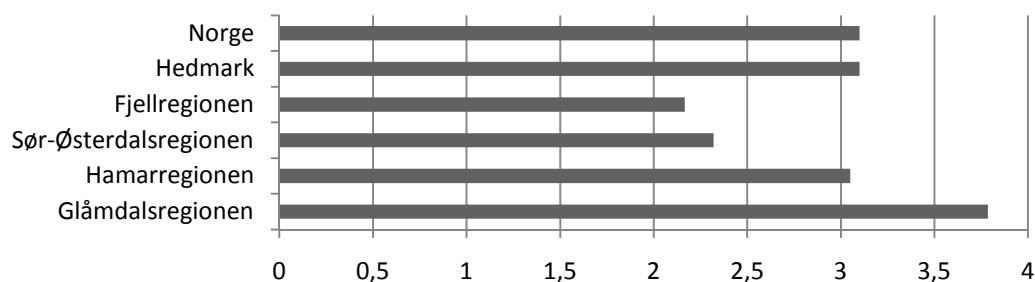

Figur 18 Legemeldt sykefravær, prosent av arbeidstagere 16-69 år, Glåmdalsregionen, 3.kvartal 2009

Kilde: Østlandsforskning/Nav

Kommunene ligger jevnt over høyt, men forskjellene fra fylkessnittet er ikke veldig stort. En må likevel huske på at Hedmark lå godt over landssnittet.

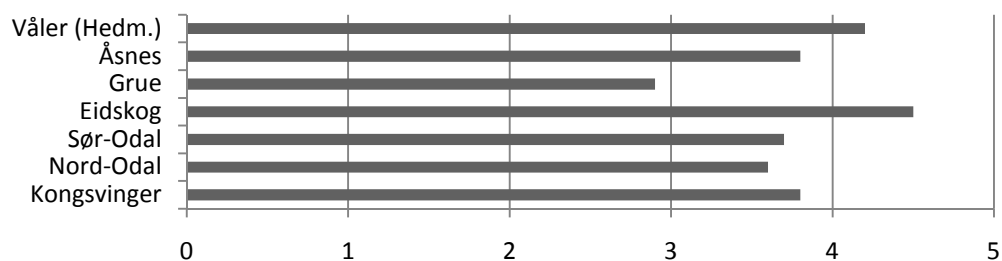
Også når det gjelder andelen arbeidsledige ligger regionen relativt høyt.

Figur 19 Registrerte arbeidsledige ved utgangen av måneden, uvekta snitt basert på kommuner, mars 2010

Kilde: SSB/Østlandsforskning

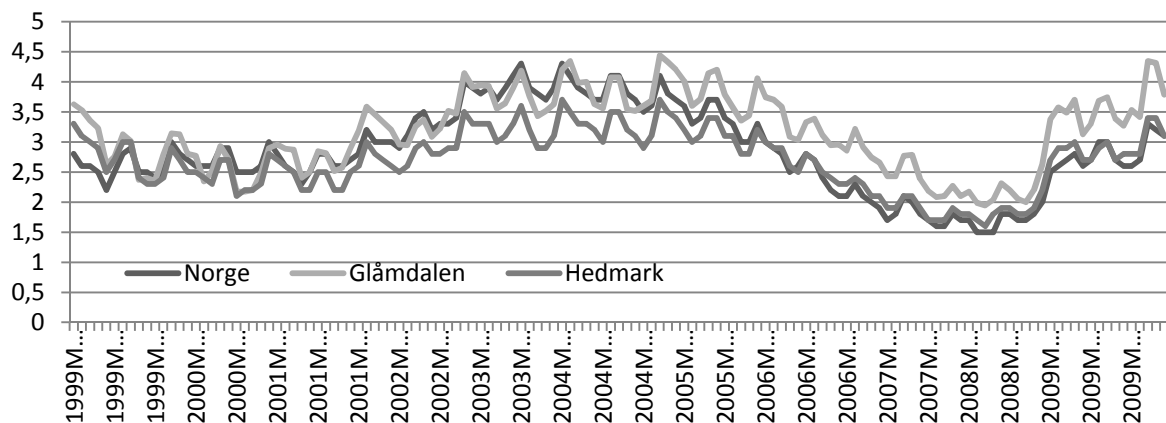
Det er likevel store forskjeller når det gjelder kommunene i regionen.

Figur 20 Registrerte arbeidsledige ved utgangen av måneden, mars 2010

Kilde: SSB/Østlandsforskning

Grafen over viser kun situasjonen for en måned. Vi vet at arbeidsledigheten kan variere mye på kommunenivå. La oss derfor se litt på den historiske utviklingen de siste ti årene.

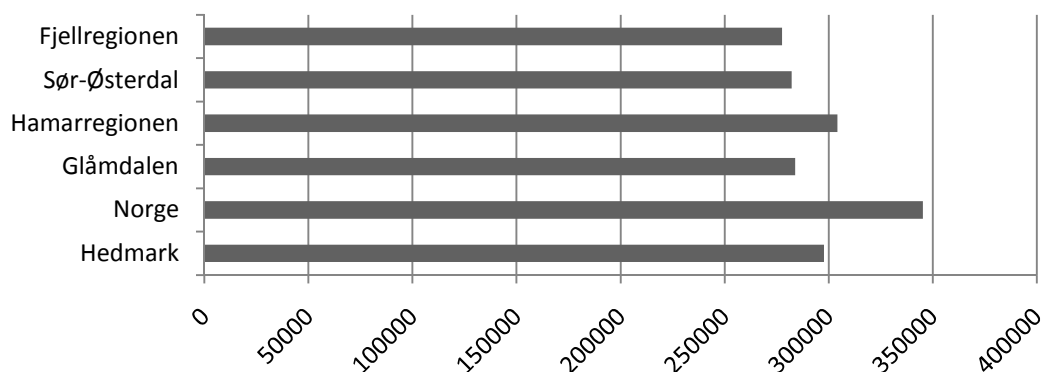
Figur 21 Registrerte arbeidsledige ved utgangen av måneden, uvekta snitt for Glåmdalsregionen basert på kommunene

Kilde: SSB/Østlandsforskning

Ser vi på utviklingen i registrerte arbeidsledige siden 1999, ser vi at regionen har hatt en utvikling der man har ligget noe over lands- og fylkessnitt. Dette gjaldt også før finanskrisen slo inn høsten 2008, men har forsterket seg etter krisen.

3.2 Økonomi

I det følgende skal vi bruke bruttoinntekt som mål. Det vil enkelt si at vi inkluderer pensjoner og kapitalinntekter i tillegg til lønnsinntekter.

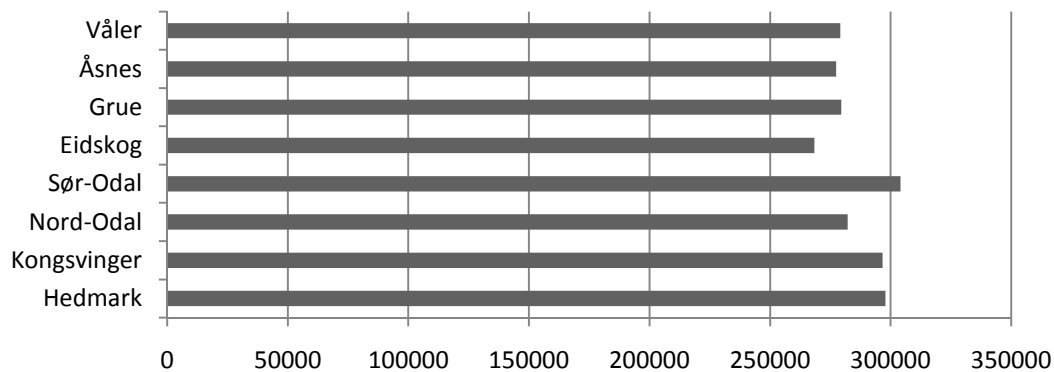

Figur 22 Bruttoinntekt, regioner Hedmark, uvekta snitt basert på kommune, 2008

Kilde: Østlandsforskning/SSB

Glåmdalsregionen som region har noe lavere bruttoinntekt enn fylket, og betydelige lavere bruttoinntekt enn landssnittet. Dette henger trolig sammen med det relativt store innslaget av folk som jobber i primærnæringene og at vi vet at kapitalinntektene er mye større i byene. Det henger med andre ord ikke bare sammen med det generelle lønnsnivået.

Hvis vi ser nærmere på kommunene i regionen får vi følgende oversikt.

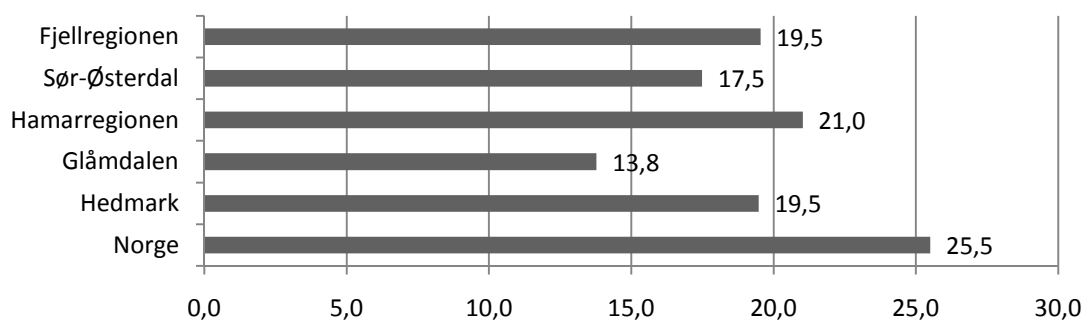
Figur 23 Bruttoinntekt, Glåmdalsregionen, 2008

Kilde: Østlandsforskning/SSB

Som vi ser er det små forskjeller. Sør-Odal har relativt sett høyest gjennomsnittsinntekt, mens Eidskog har relativt sett lavest gjennomsnittsinntekt. Det tydeligste funnet er likevel at kommunene er veldig like når det kommer til dette målet.

3.3 Utdanning

Vi skal nå se kort på utdanningsnivået i regionen.

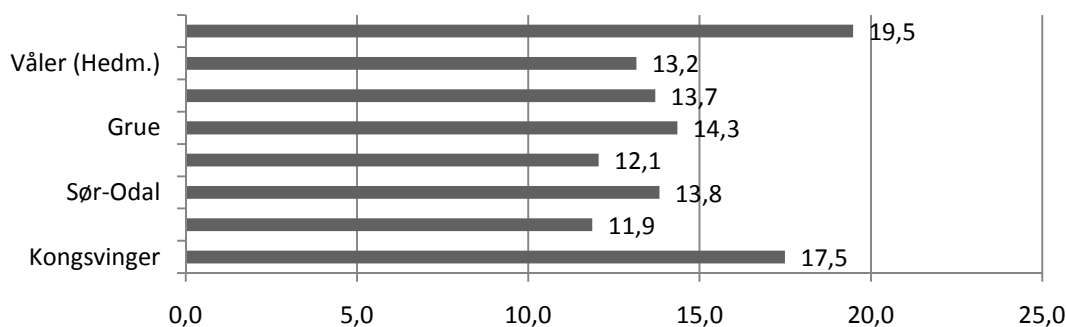

Figur 24 Andel høyere utdanning, prosent av befolkning over 16, 2008, regioner i Hedmark

Kilde: Østlandsforskning/SSB

Målet er basert på befolkningen over 16, det vil si at regioner med svært mange eldre vil få noe dårligere utdanningsnitt (siden de i liten grad har høyere utdanning).⁸ Regioner med svært mange mellom 16 og 20 vil også kunne få noe lavere snitt, men dette er neglisjerbart. Omtrent 25 prosent av Norges befolkning over 16 har høyere utdanning etter dette målet. I Hedmark har omtrent 20 prosent av befolkningen høyere utdanning. Glåmdalsregionen trekker ned med sine knapt 14 prosent.

Hvis vi ser på kommunen i Glåmdalsregionen for seg, får vi følgende oversikt.

Figur 25 Andel høyere utdanning, prosent av befolkning over 16, 2008, Glåmdal

Kilde: Østlandsforskning/SSB

⁸ Høyere utdanning er definert fram til 1998 som de som minst hadde fire år høyere utdanning fra universitet og høgskolesystemet. Etter 1999 er det definert som alle som har fullført 120 studiepoeng eller mer i universitets- og høgskolesystemet.

Alle kommunene i regionen ligger under fylkessnittet. Også Kongsvinger, til tross for at de har flere tunge kunnskapsinstitusjoner (videregående skoler, SSB med mer).

4 Næringsliv

I denne delen av analysen skal vi se nærmere på to mål. Først skal vi se på næringsstrukturen i regionen, og sammenligne den med landssnittet. Dette gjør vi med en skift-andelanalyse. I tillegg skal vi vise en sammenstilling av befolkningsutvikling og sysselsettingsutvikling, for å få et innblikk hvordan disse to avgjørende faktorene forholder seg til hverandre.

4.1 Skift-andelanalyse

I en skift-andelanalyse gjøres det en analyse av om regionen henger med i den nasjonale veksten. Vi holder da rede på veksttilbøyeligheten i alle næringer på nasjonalt nivå, og ser om den regionale utviklingen er bedre eller dårligere. Metoden innebærer å stille opp den nasjonale utviklingen som en målestokk for den regionale utviklingen. Vi snakker om to typer forventet utvikling: den ene basert på næringsutvikling totalt og den andre på den spesifikke nærings sammensetningen.

Tabell 3 og 4 viser utviklingen for henholdsvis Norge og Glåmdalsregionen for perioden 2001-2008. Vi ser av tabell 4 at det i Glåmdalsregionen er forventet (A) en total vekst på 2757 ut fra den nasjonale tendensen, men den faktiske jobbveksten (V) i perioden stoppet på 557 nye arbeidsplasser. Glåmdalsregionen har dermed et negativt regionalt skift (RS), som er differansen mellom den faktiske og forventete utviklingen. Det er her 2221 arbeidsplasser i minus. Dette er arbeidsplasser regionen bl.a. har tapt fordi Glåmdalsregionen har for mange sysselsatte i næringer i tilbakegang og ikke nok næringer i framgang. Kolonnen LQ08 står for lokaliseringskvotienten 2008. Hvis LQ er 1 vil det si at det relativt sett er like mange som jobber i denne næringen som det gjør på landsplan. For næringen "jordbruk, jakt og viltstell" er LQ på 2,27, det vil si at denne næringen er overrepresentert i regionen med 127 prosent (eller med en faktor på 2,27). Det er altså mer enn dobbelt så mange som jobber innen denne næringen i regionen, relativt til landssnittet.

Vi kan gå litt grundigere inn på dette ved å se på næringsstrukturens betydning for utviklingen (tabell 5). Differansen mellom forventet arbeidsplassvekst ut fra nærings sammensetting (AN) og totalt forventet arbeidsplassvekst (A) er negativ med 512 arbeidsplasser. Næringsstrukturen har altså bidratt til svakere vekst enn landsgjennomsnittet, men den forklarer ikke den totalt svakere veksten. En annen årsak kan være svekket konkurransevne. Den summerte effekten av næringene (AN) utgjør 2245 arbeidsplasser. Dette er en beregnet verdi for forventet sysselset-

tingsvekst ut fra nærings sammensetningen og den er 1688 arbeidsplasser høyere enn faktisk endring.

Vi kan sammenfatte dette slik: Regionen fikk en vekst (V) på 557 arbeidsplasser og lå dermed under sin forventete utvikling (A). Til det manglet det 2200 arbeidsplasser. Dette kalles et regionalt skift (RS). Det negative skiftet skyldes uheldig næringsstruktur (AN – A) som ga 512 i minus. Øvrige faktorer forsterket denne beregnede nedgangen med 1688 arbeidsplasser i minus.

Det er viktig å minne om at dette er beregnede tap eller gevinster. Når det kommer til stykket er det den faktiske vekst eller nedgang som teller. Det er derfor verdt å merke seg som et positivt trekk at regionen har sysselsettingsvekst. Det skift-andel-analysen viser i tillegg er hva som gir vekst og hva som gir nedgang.

Tabell 3 Norges utvikling i sysselsetting 2001-2008, SSB, tilrettelagt av ØF

Norges utvikling sysselsetting 2001 - 2008					
Sysselsatte personer etter arbeidssted					
Norge					
Næringer	2001	2008	2001-2008	Endr. faktor	Andel 08
01 Jordbruk, jakt og viltstell	60965	55370	-5595	-0,092	0,022
02 Skogbruk	5757	6646	889	0,154	0,003
05 Fiske og fangst	17799	15953	-1846	-0,104	0,006
10 Bryting av kull, utvinning av torv	270	403	133	0,493	0,000
11 Utvinning av råolje og naturgass	29342	38765	9423	0,321	0,015
12 Bryting av uranium- og thoriummalm	0	0	0	0,000	0,000
13 Bryting av metallholdig malm	371	483	112	0,302	0,000
14 Bergverksdrift ellers	3500	3682	182	0,052	0,001
15 Næringsmiddel- og drikkevareindustri	56422	50147	-6275	-0,111	0,020
16 Tobakksindustri	485	24	-461	-0,951	0,000
17 Tekstilindustri	5141	3913	-1228	-0,239	0,002
18 Bekledningsindustri	1657	1731	74	0,045	0,001
19 Lær- og lærvareindustri	520	228	-292	-0,562	0,000
20 Trelast- og trevareindustri	15926	15365	-561	-0,035	0,006
21 Treforedling	9119	5916	-3203	-0,351	0,002
22 Forlag og grafisk industri	32929	26524	-6405	-0,195	0,011
23 Oljeraffinering	1077	1332	255	0,237	0,001
24 Kjemisk industri	16682	13632	-3050	-0,183	0,005
25 Gummivare- og plastindustri	6391	5722	-669	-0,105	0,002
26 Mineralproduktindustri	9590	11605	2015	0,210	0,005
27 Metallindustri	14661	11760	-2901	-0,198	0,005
28 Metallvareindustri	21138	23253	2115	0,100	0,009
29 Maskinvareindustri	24567	28058	3491	0,142	0,011
30 Data- og kontorutrustningsindustri	486	107	-379	-0,780	0,000
31 Elektronisk industri	8922	8692	-230	-0,026	0,003
32 Radio- og fjernsynsindustri	6416	4296	-2120	-0,330	0,002
33 Instrumentverkstedindustri	6976	8843	1867	0,268	0,004
34 Motorkjøretøyindustri	5812	4534	-1278	-0,220	0,002
35 Annen transportmiddelindustri	33909	38701	4792	0,141	0,015
36 Møbelindustri og annen industri	13511	10695	-2816	-0,208	0,004
37 Gjenvinning	1770	1577	-193	-0,109	0,001
40 Kraftforsyning	15776	14258	-1518	-0,096	0,006
41 Vannforsyning	1173	1659	486	0,414	0,001
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	151990	185775	33785	0,222	0,074
50 Motorkjøretøytjenester	54861	59577	4716	0,086	0,024
51 Agentur- og engros handel	107829	113514	5685	0,053	0,045
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	174060	205168	31108	0,179	0,081
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	76564	81011	4447	0,058	0,032
60 Landtransport og tårtransport	60535	61872	1337	0,022	0,025
61 Sjøtransport	23225	23957	732	0,032	0,009
62 Lufttransport	12903	6881	-6022	-0,467	0,003
63 Tjenester tilknyttet transport	28421	35270	6849	0,241	0,014
64 Post og telekommunikasjoner	41107	36474	-4633	-0,113	0,014
65 Finansiell tjenesteyting	31853	31235	-618	-0,019	0,012
66 Forsikring og pensjonsfond	10190	10596	406	0,040	0,004
67 Hjelpevirks.finansiell tj.yting	5517	8916	3399	0,616	0,004
70 Eiendomsdrift	23189	34092	10903	0,470	0,014
71 Utleievirksomhet, mask. og utstyr	5679	6286	607	0,107	0,002
72 Databehandlingsvirksomhet	39002	44511	5509	0,141	0,018
73 Forskning og utviklingsarbeid	11451	13873	2422	0,212	0,005
74 Annen forretningsm. tjenesteyting	155266	204011	48745	0,314	0,081
75 Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	165569	156755	-8814	-0,053	0,062
80 Undervisning	175752	192982	17230	0,098	0,076
85 Helse- og sosialtjenester	391844	480832	88988	0,227	0,190
90 Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	5904	8859	2955	0,501	0,004
91 Interesseorganisasjoner	22693	23583	890	0,039	0,009
92 Kulturell tjenesteyting og sport	34044	46738	12694	0,373	0,019
93 Annen personlig tjenesteyting	21620	26257	4637	0,214	0,010
95 Lønnet husarbeid	703	719	16	0,023	0,000
99 Internasjonale organisasjoner	78	134	56	0,718	0,000
Uspesifisert næring	14091	11248	-2843	-0,202	0,004
sum næringer	2275000	2525000	250000	0,110	1,000

Tabell 4 Glåmdalsregionens utvikling i sysselsetting 2001-2008, SSB tilrettelagt av ØF

Glåmdals utvikling sysselsetting 2001 - 2008								
Syssettsatte personer etter arbeidssted	Glåmdal							
	2001	2008	V	A	AN	V-AN	Andel 08	LQ08
Næringer			Endr. 01-08	Forv.tot.	Forv.nær.	Diff.		
01 Jordbruk, jakt og viltstell	1212	1281	69		-111	180	0,050	2,278
02 Skogbruk	648	731	83		100	-17	0,029	10,829
05 Fiske og fangst	4	2	-2		0	-2	0,000	0,012
10 Bryting av kull, utvinning av torv	4	1	-3		2	-5	0,000	0,244
11 Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0		0	0	0,000	0,000
12 Bryting av uranium- og thoriummalm	0	0	0		0	0	0,000	0,000
13 Bryting av metallholdig malm	0	0	0		0	0	0,000	0,000
14 Bergverksdrift ellers	104	91	-13		5	-18	0,004	2,433
15 Næringsmiddel- og drikkevareindustri	618	394	-224		-69	-155	0,015	0,774
16 Tobaksindustri	0	0	0		0	0	0,000	0,000
17 Tekstilindustri	15	6	-9		-4	-5	0,000	0,151
18 Bekledningsindustri	16	9	-7		1	-8	0,000	0,512
19 Lær- og lærvareindustri	0	0	0		0	0	0,000	0,000
20 Trelast- og trevareindustri	1318	1080	-238		-46	-192	0,042	6,920
21 Treforedling	6	3	-3		-2	-1	0,000	0,050
22 Forlag og grafisk industri	326	269	-57		-63	6	0,010	0,999
23 Oljeraffinerer	1	0	-1		0	-1	0,000	0,000
24 Kjemisk industri	117	151	34		-21	55	0,006	1,091
25 Gummivare- og plastindustri	262	155	-107		-27	-80	0,006	2,667
26 Mineralproduktindustri	157	158	1		33	-32	0,006	1,340
27 Metallindustri	291	232	-59		-58	-1	0,009	1,942
28 Metallvareindustri	339	452	113		34	79	0,018	1,914
29 Maskinvareindustri	217	146	-71		31	-102	0,006	0,512
30 Data- og kontorutrustningsindustri	0	0	0		0	0	0,000	0,000
31 Elektronisk industri	260	224	-36		-7	-29	0,009	2,537
32 Radio- og fjernsynsindustri	17	8	-9		-6	-3	0,000	0,183
33 Instrumentverktøindustri	21	37	16		6	10	0,001	0,412
34 Motorkjøretøyindustri	197	188	-9		-43	34	0,007	4,082
35 Annen transportmiddelindustri	0	0	0		0	0	0,000	0,000
36 Møbelindustri og annen industri	308	195	-113		-64	-49	0,008	1,795
37 Gjenvinning	32	12	-20		-3	-17	0,000	0,749
40 Kraftforsyning	165	47	-118		-16	-102	0,002	0,325
41 Vannforsyning	15	14	-1		6	-7	0,001	0,831
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	1767	2201	434		393	41	0,086	1,166
50 Motorkjøretøytjenester	793	817	24		68	-44	0,032	1,350
51 Agentur- og engros handel	610	688	78		32	46	0,027	0,597
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	1865	1950	85		333	-248	0,076	0,936
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	411	405	-6		24	-30	0,016	0,492
60 Landtransport og rørtransport	853	890	37		19	18	0,035	1,416
61 Sjøtransport	27	21	-6		1	-7	0,001	0,086
62 Lufttransport	0	0	0		0	0	0,000	0,000
63 Tjenester tilknyttet transport	61	64	3		15	-12	0,002	0,179
64 Post og telekommunikasjoner	342	304	-38		-39	1	0,012	0,821
65 Finansiell tjenesteyting	245	218	-27		-5	-22	0,009	0,687
66 Forsikring og pensjonsfond	38	16	-22		2	-24	0,001	0,149
67 Hjelpevirks.finansiell tj.yting	2	12	10		1	9	0,000	0,133
70 Eiendomsdrift	131	358	227		62	165	0,014	1,034
71 Utleievirksomhet, mask. og utstyr	24	25	1		3	-2	0,001	0,392
72 Databehandlingsvirksomhet	123	158	35		17	18	0,006	0,349
73 Forskning og utviklingsarbeid	1	1	0		0	0	0,000	0,007
74 Annen forretningsm. tjenesteyting	905	1309	404		284	120	0,051	0,632
75 Off.adm. og forsvar, sosialforskr.	2234	2050	-184		-119	-65	0,080	1,288
80 Undervisning	1920	1762	-158		188	-346	0,069	0,899
85 Helse- og sosialtjenester	5288	5584	296		1201	-905	0,218	1,143
90 Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	56	159	103		28	75	0,006	1,767
91 Interesseorganisasjoner	147	110	-37		6	-43	0,004	0,459
92 Kulturell tjenesteyting og sport	145	249	104		54	50	0,010	0,525
93 Annen personlig tjenesteyting	209	271	62		45	17	0,011	1,016
95 Lønnet husarbeid	1	1	0		0	0	0,000	0,137
99 Internasjonale organisasjoner	0	0	0		0	0	0,000	0,000
Uspesifisert næring	221	137	-84		-45	-39	0,005	1,199
Sum næringer	25089	25646	557	2757	2245	-1688	1,000	1,000

En skift-andelanalyse kan vi også bruke til å sammenligne kommunene i Glåmdalsregionen, slik vi har gjort i tabell 5 under.

Tabell 5 Sammenheng av skift-andel, kommuner i Glåmdalsregionen

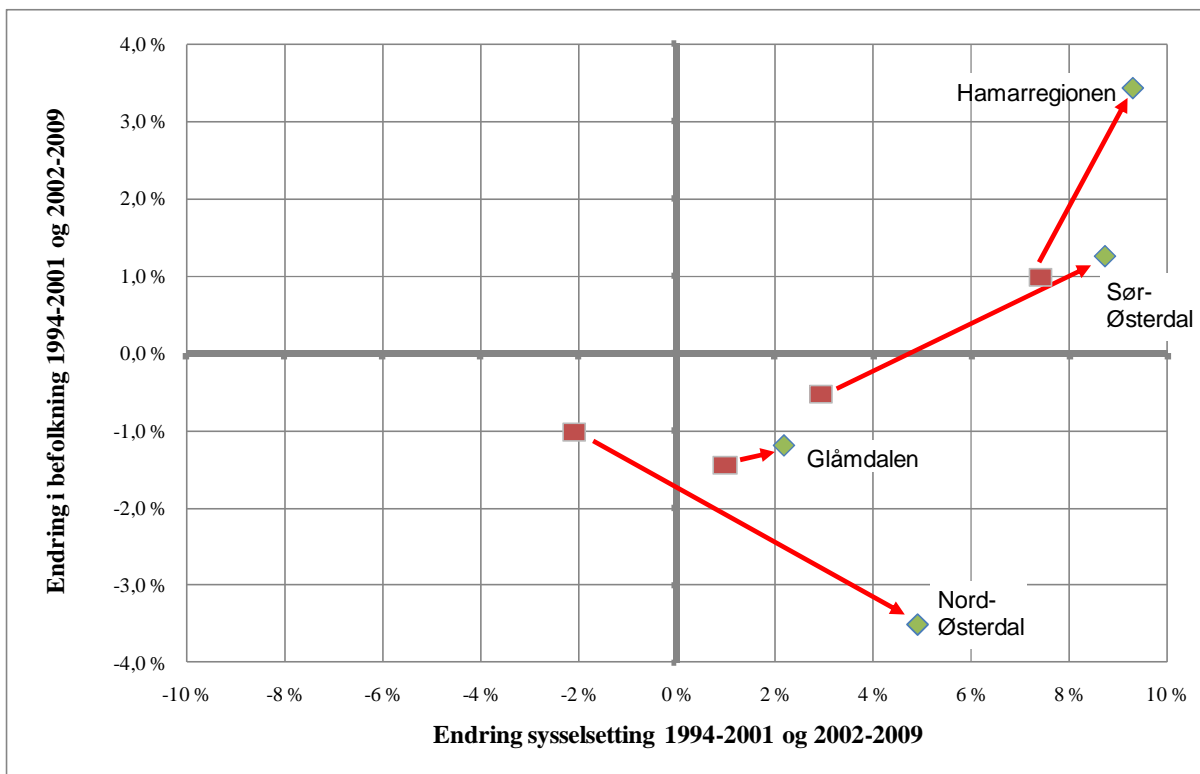
Skift-andel-faktorer	Glåmdal	Kongsvinger	Nord-Odal	Sør-Odal	Eidskog	Grue	Åsnes	Våler
Tilvekst (V)	557	447	160	-172	90	5	-35	-33
Forv.næringsendring (A)	2757	934	160	289	203	225	340	177
Forv. i næringene (AN)	2245	870	161	207	167	167	235	102
Regionalt skift (RS)	-2200	-487	0	-461	-113	-220	-375	-210
Struktur (S=AN-A)	-512	-64	1	-82	-36	-58	-105	-75
Konkurranse (K=RS-S)	-1688	-423	-1	-379	-77	-162	-270	-135

Kilde: Østlandsforskning/SSB

Ingen kommuner har positivt regionalt skift for perioden 2001-2008 – Nord-Odal har nøytralt regionalt skift, men med unntak av Nord-Odal har alle kommunene en negativ strukturkomponent. Det vil si at de har en overrepresentasjon av næringer i generell tilbakegang og/eller underrepresentert av næringer i generell vekst. Hver kommunes skift-andelanalyse kan ses i vedlegget.

4.2 Vekst eller nedgang?

I denne delen av analysen skal vi se nærmere på hvordan befolkning og sysselsetting utvikler seg i forhold til hverandre.

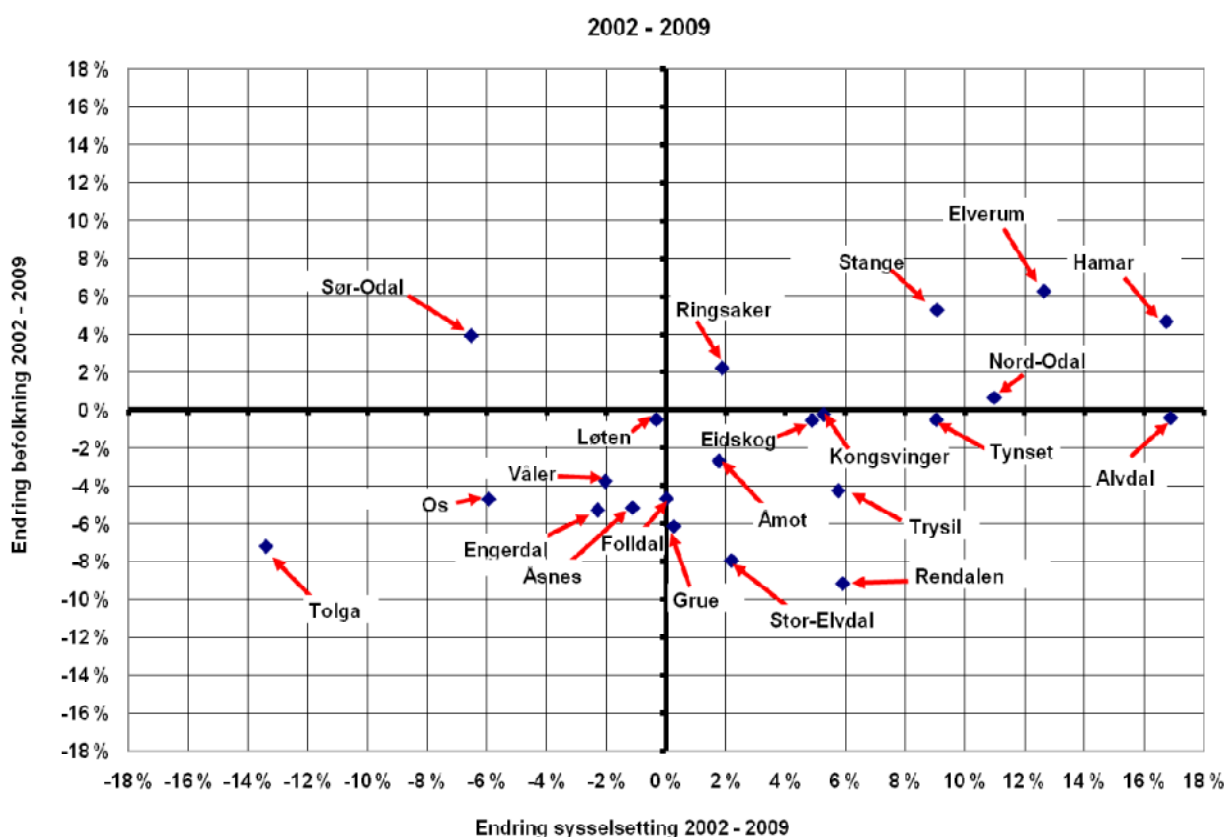

Figur 26 Befolkning og sysselsetningsplott, endring 1994-2001, 2002-2009

Kilde: Østlandsforskning/SSB

Figuren over har fire felter. Befinner regionen seg i feltet nede til venstre, har man negativ befolkningsutvikling og negativ sysselsetningsendring. For perioden 1994-2001 befant Nord-Østerdalen seg i denne situasjonen. Feltet oppe til venstre indikerer negativ sysselsetningsutvikling, men positiv befolkningsutvikling. I økonomisk gode tider er dette en sjelden situasjon. Feltet oppe til høyre, indikerer positiv vekst både i befolkning og i sysselsetting. Feltet nede til høyre indikerer positiv sysselsetningsvekst, men negativ befolkningsendring. I figuren over er rød firkant endringen mellom 1994-2001, mens grønn diamant er endringen 2002-2009. Pilen mellom dem indikerer retning og styrke på forskjeller i endringen fra de to periodene. Nord-Østerdal har en ganske stor endring i sysselsetningsveksten sin mellom de to periodene, men også en forverring av utvikling i folketall. For Glåmdalsregionen sin del er ikke endringen så stor. Dette indikerer at regionen ikke har fått ut potensialet av den veldig gode økonomiske perioden vi har hatt i perioden 2002-2009 (jmfør skift-andel analysen). At pilen ikke peker lenger mot høyre viser dette. Likevel har regionen hatt en liten bedring i sin folketallsutvikling. Men befolkningsendringen er fortsatt negativ for perioden 2002-2009, jmfør perioden i 1994-2001, men den negative utviklingen er ikke like stor.

Vi kan i det følgende se nærmere på kommunenivå. Da nøyer vi oss med kun å se på endringen mellom 2002-2009. Den røde pilen er nå kun for å identifisere kommuner.

Figur 27 Endring sysselsetting og befolkning, 2002-2009, kommuner i Hedmark

Kilde: Østlandsforskning/SSB

Glåmdalskommunene har lite til felles i denne analysen. Sør-Odal hadde positiv befolkningsendring, men negativ sysselsetningsendring. Dette er en typisk pendlerkommune-situasjon. Våler og Åsnes befinner seg i den lite ønskede tilbakegang kategorien, med negativ befolkningsendring og sysselsetningsendring. Grue har størst negativ befolkningsendring i perioden, men greier likevel å opprettholde omtrent null-vekst i sysselsetting. Kongsvinger og Eidskog har begge omtrent nullvekst i befolkning, men en liten vekst i sysselsetting. Bare Nord-Odal greide (så vidt) å få både positiv befolknings- og sysselsetningsendring. Spørsmålet framover blir hvorvidt Sør-Odal er tilfreds med å være i en utvikling der de styrker sin rolle som "bo-kommune". Åsnes og Våler opplevde sysselsetningsnedgang i en periode med sterk økonomisk vekst. Vil denne situasjonen styrke seg i mer krevende økonomisk hverdag som følge av urolige verdensmarkeder? Kongsvinger har i liten grad greid å utnytte de mulighetene som ligger i det lokale næringsliv. De andre bykommunene i Hedmark (inkludert Brumunddal og Moelven (Ringsaker)) har alle hatt en bedre utvikling både i befolkning og i sysselsetting. Eidskog har greid å oppnå en positiv sysselsetningsendring i perioden, men den var ikke stor og de har ikke greid å få positiv folketallsendring i en periode med stor befolkningsvekst ellers i landet. Nord-Odal er på mange måter det positive unntaket her, med positiv folketalls- og sysselsetningsendring.

4.3 Pendling

Vi skal her se kort på pendlingsstrømmer i regionen. Som vi skal se på i intervjukapitlet ble kontakt med Sverige framhevet som en arena der man kunne utvikle seg videre. Vi skal derfor først se kort på pendlingsstrømmene fra Sverige. For en mer grundig analyse av pendlingsstrømmer og grensesamarbeid se ”Grensindeks og Grense-SWOT” (Berger og Ørbeck 2006). I alt pendlet det i 2007, 583 personer bosatt i Sverige til Glåmdalsregionen, mens det pendler 64 stykker andre vegen. Våler har ingen grensependling fra Sverige, vi kan derfor utelukke den kommunen i den videre analysen. Det er spesielt fra kommunene Eda, Torsby, Årjäng, Sunne, Karlstad, Hagfors og Arvika en har pendling til regionen. Vi kan derfor se nærmere på pendlingsstrømmene til regionen med å se nærmere på disse kommunene.

Tabell 6 Pendlingsstrømmer Sverige-Glåmdalsregionen, 2007

	Arbeidssted											
	Kongsvinger	Nord-Odal	Sør-Odal	Eidskog	Grue	Åsnes	Glåmdalen	Ullensaker	Oslo	Resten av Norge	Sum	
Bosted												
Eda	90	3	7	117	5	3	225	18	140	181	564	
Torsby	56	3	0	4	38	5	106	52	114	163	435	
Årjäng	7	5	14	7	0	0	33	5	174	487	699	
Sunne	16	0	0	5	3	0	24	48	63	106	241	
Karlstad	6	0	3	0	4	3	16	70	371	368	825	
Hagfors	6	3	0	0	3	0	12	9	56	61	138	
Arvika	55	0	5	27	3	0	90	14	104	169	377	
Resten av Sverige	56	3	9	6	0	3	77	422	6458			
Sum	292	17	38	166	56	14	583	638	7480			

Kilde: StatNord

Som vi ser har 90 personer sitt registrerte *bosted* i Eda og registrert *arbeidssted* i Kongsvinger. Tilsvarende har 117 personer bosatt i Eda sitt arbeidssted i Eidskog.

Det er svært lite pendling fra Glåmdalsregionen til Sverige. Det kan likevel nevnes at av de 64 som pendlet fra regionen til Sverige, pendlet 38 fra Eidskog til Eda og 8 pendlet fra Kongsvinger til Eda. Over 70 prosent av de som pendlet til Sverige fra Glåmdalsregionen pendlet altså til Eda kommun. Ullensaker, med Gardermoen, er en viktig tilpendlingskommune, men det er Oslo som er den kommunen som flest pendler til.

Det er grunn til å tro at de økte forskjellene i arbeidsledighet mellom Sverige og Norge har økt innpendling til regionen fra Sverige siden 2007. Det vil derfor være spennende å se utviklingen i disse tallene etter hvert som de blir tilgjengelig for analyse.

Vi skal videre se kort på nasjonale pendlingsstrømmer for regionen.

Tabell 7 Pendlingsstrømmer innenfor Glåmdalsregionen og naboregioner, 2008

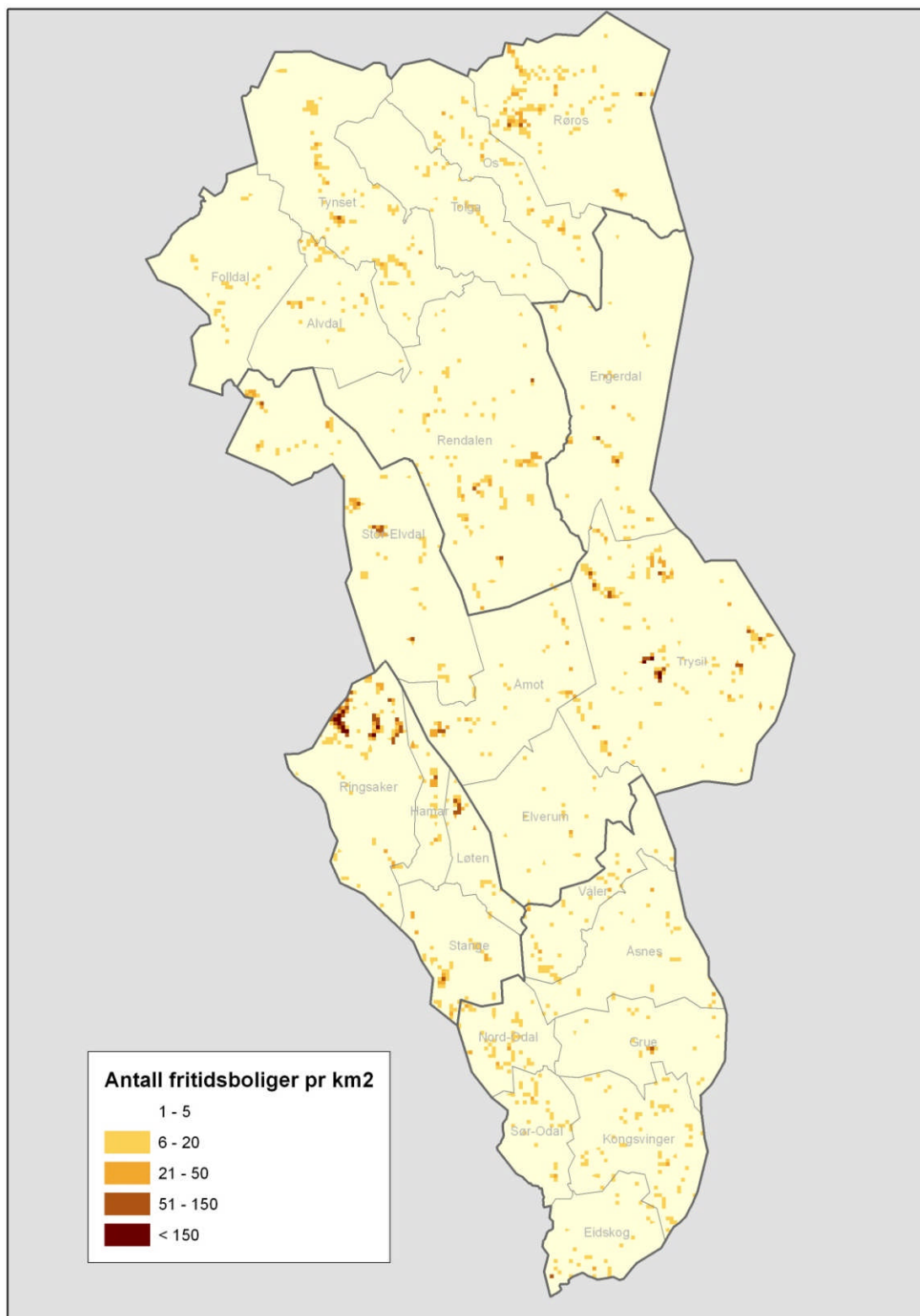
Bosted	Arbeidssted														
	Kongsvinger	Nord-Odal	Sør-Odal	Eidskog	Grue	Åsnes	Våler	Sør-Østerdal	Hamarregionen	Fjellregionen	Oppland	Oslo	Akershus	Norge for øvrig	Sum
Kongsvinger	6015	56	302	161	142	54	12	37	136	3	37	743	493	187	8378
Nord-Odal	267	1254	229	2	6	4	0	5	40	4	8	261	333	47	2460
Sør-Odal	784	102	1654	15	18	12	0	6	40	0	22	500	764	55	3972
Eidskog	772	5	33	1644	20	4	2	10	30	1	11	178	158	69	2937
Grue	372	9	7	8	1448	234	30	22	30	1	9	136	70	49	2425
Åsnes	168	4	10	7	301	2327	240	134	74	5	40	193	86	57	3646
Våler	21	3	3	2	28	216	1045	290	94	2	16	101	32	42	1895
Sør-Østerdal	39	7	7	13	16	102	171	13868	1313	121	163	679	337	477	17313
Hamarregionen	53	24	8	5	9	22	24	1195	35838	30	2431	2108	1124	1022	43893
Fjellregionen	2	2	0	1	2	0	3	165	123	6906	60	255	77	558	8154
Oppland	23	7	5	3	3	6	5	132	2008	27					
Oslo	91	33	19	21	18	31	12	161	314	27					
Akershus	234	70	170	27	25	22	12	132	420	32					
Norge for øvrig	107	43	14	26	19	25	23	264	818	259					
Sum	8948	1619	2461	1935	2055	3059	1579	16421	41278	7418					

Kilde: SSB og Østlandsforskning

Tabellen over leses på følgende måte. Kongsvinger har 6015 personer som både bor og jobber i egen kommune. 56 personer pendler fra Kongsvinger til Nord-Odal, men det pendler 267 personer fra Nord-Odal til Kongsvinger. Tabellen over kommenteres ikke videre her, vi viser til Østlandsforsknings rapport 03/2009, "Skandinaviakrysset", for en mer inngående analyse av pendlingsstrømmene i regionen.

4.4 Fritidsboliger

Fritidsboliger har vært en viktig "ny" næring for flere regioner i Hedmark. Vi skal her kort se på hvordan dette er for Glåmdalsregionen.

Figur 28 Antall fritidsboliger per km², 2010

Kilde: Østlandsforskning/GAB

Kartet over viser hvor ekstremt sentralisert (paradoksalt nok) fritidsboligbebyggelsen er. Det er ingen store konsentrasjoner i Glåmdalsregionen, men vi ser at alle kommunene har en del fritidsboliger; Eidskog og Grue har de største konsentrasjonene i regionen.

Tabell 8 Antall fritidsboliger i kommunene i Hedmark, Røros og Norge. Antall pr. 2000 og 2010. Vekst fra 2000-2010. Antall fritidsboliger pr. 100 boliger

	Antall fritidsboliger		Vekst % ¹	Antall fritidsboliger
	2000	2010		pr. 100 bolig
Hamar	483	586	21 %	4
Ringsaker	5 794	6 294	9 %	43
Løten	718	1 034	44 %	31
Stange	860	836	-3 %	10
Hamarregionen	7 855	8 750	11 %	22
Kongsvinger	1 241	982	-21 %	11
Nord-Odal	874	870	0 %	34
Sør-Odal	597	579	-3 %	15
Eidskog	595	611	3 %	19
Grue	615	749	22 %	25
Åsnes	795	827	4 %	20
Våler	745	773	4 %	35
Glåmdalsregionen	5 462	5 391	1 %	19
Elverum	437	491	12 %	5
Trysil	4 888	5 899	21 %	161
Åmot	1 068	1 432	34 %	50
Engerdal	1 020	1 359	33 %	162
Stor-Elvdal	1 825	1 938	6 %	107
Sør-Østerdalen	9 238	11 119	20 %	59
Rendalen	2 120	2 495	18 %	188
Tolga	495	614	24 %	71
Tynset	1 692	1 803	7 %	63
Alvdal	775	780	1 %	64
Folldal	540	573	6 %	56
Os	943	1 027	9 %	99
Røros	2 219	3 075	39 %	109
Fjellregionen	8 784	10 367	18 %	98
Hedmark (inkl. Røros)	31 339	35 627	14 %	36
Norge	347 726	398 884	15 %	18

¹ Negativ vekst skyldes enten opprydding i GAB-registeret og/eller bruksendringer fra fritidsbolig til bolig

Kilde: GAB/Østlandsforskning

Tabellen over har noen datamessige svakheter (endring i registreringsmetode), men vi ser at Grue har hatt en sterk vekst i sine fritidsboliger. Større enn både landssnitt og fylkessnitt, men det er Våler og Åsnes som har den sterkeste konsentrasjonen av fritidsboliger totalt. I begge disse kommunene er det ca 35 fritidsboliger per 100 bolig (langt unna typiske hyttekommuner

som Trysil, Engerdal og Rendalen som har flere hytter enn hus). Veksten i Grue viser likevel at det kan være utviklingsmuligheter her. Nærheten til Oslo og Sverige kan være attraktiv for mange.

5 GLÅMDALSREGIONENS FRAMTID – funn fra spørreundersøkelser til kommuner, bedrifter og lokale organisasjoner

5.1 Innledning

I ”Regional framsyn i Hedmark” ble det gjennomført spørreundersøkelser til bedrifter, lokale organisasjoner og kommuner (både politikere og administrative ledere) i de fire regionene. Hensikten var å få et bredest mulig bilde av hvordan næringsliv, organisasjonsliv og kommunene vurderer fremtidige utfordringer og muligheter for regionene.

Spørreundersøkelsen dreide seg om framtidig utvikling i den enkelte region, men spørsmålsstillingen til regionene, og de ulike respondentgruppene, var identisk. Dermed er det mulig å sammenlikne dem – på tvers av sektor og på tvers av regioner. Spørsmålene tok opp følgende forhold; hva som vurderer som de største utfordringene for den framtidige utviklingen i regionen, hva som må til for å løse disse utfordringene, om man har et optimistisk eller pessimistisk bilde av framtida i regionen, og til slutt, hvilke bransjer som blir viktigere for sysselsetting og verdiskaping fremover mot 2040.

Tabellen under gir en oversikt over spørreundersøkelsen, og viser hvor mange den ble sendt til, fordeling mellom regioner, og svarprosent.

Tabell 9 Datagrunnlag

<i>Kategori</i>	<i>Region</i>	<i>Univers</i>	<i>Utsendt</i>	<i>Svar</i>	<i>Svarprosent</i>
Kommune (politikere og administrative ledere)	Hele Hedmark	571	544 (-109 retur)	292	62 %
	Hamarregionen	174	166 (-43)	97	79 %
	Sør-Østerdalsregionen	129	123 (-4)	53	45 %
	Glåmdalsregionen	195	193 (-53)	78	56 %
	Fjellregionen	95	95 (-9)	64	74 %
Bedrifter	Hele Hedmark	5988	1007 (-57 retur)	256	27 %
	Hamarregionen	2557	249 (-19)	51	22 %
	Sør-Østerdalsregionen	1150	251 (-17)	58	25 %
	Glåmdalsregionen	1516	252 (-13)	62	26 %
	Fjellregionen	765	255 (-8)	85	34 %
Lokale organisasjoner	Hele Hedmark	3168	541 (-30)	105	21 %
	Hamarregionen	1195	228 (-13)	32	15 %
	Sør-Østerdalsregionen	296	92 (-2)	24	27 %
	Glåmdalsregionen	914	140 (-13)	32	25 %
	Fjellregionen	763	81 (-2)	17	22 %
Total		9727	2092	653	-

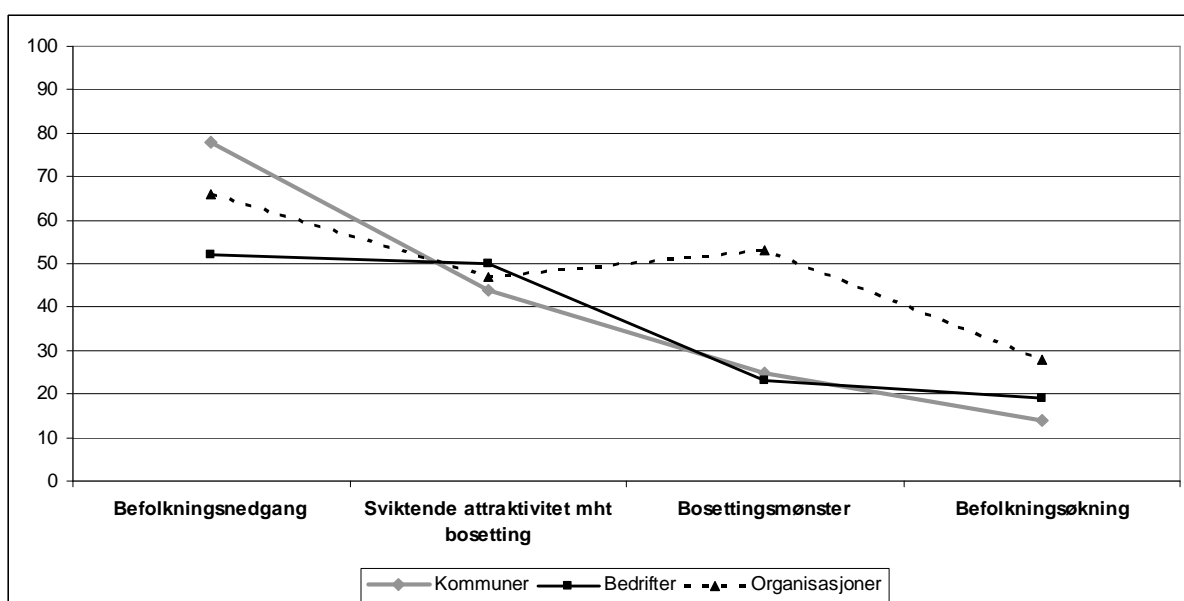
Spørreskjemaet ble sendt digitalt til alle kommunestyrerepresentanter og alle administrative ledere i de totalt 22 kommunene i Hedmark, totalt ble 544 skjemaer sendt. Spørreundersøkelsen ble sendt til ca 250 bedrifter i hver region. Utvalget av bedrifter ble trukket tilfeldig fra bedrifts- og foretaksregisteret i SSB. Spørreundersøkelsen ble videre sendt til et utvalg av lokale organisasjoner fra hver region. Her trakk vi tilfeldig fra kommunenes lister over lokale organisasjoner, og antallet organisasjoner som ble trukket fra hver kommune ble bestemt av kommunestørrelse (fleest fra de største kommunene, færrest fra de minste kommunene).

Spørreundersøkelsen for Glåmdalsregionen ble sendt til alle kommunestyrerepresentanter og administrative ledere i kommunene i Glåmdalsregionen, totalt 195. 78 besvarte undersøkelsen, noe som gir en svarprosent på 56 % fra kommunene. Når det gjelder bedriftene var det totalt 1516 bedrifter med mer enn en ansatt som var registrert i bedrifts- og foretaksregisteret. Av disse ble det trukket et representativt utvalg på 252 bedrifter, hvorav 62 besvarte undersøkelsen. Dette gir en svarprosent på 26 %. Det er generelt mye vanskeligere å oppnå en høy svarprosent til bedrifter enn til offentlige aktører, noe også andre undersøkelser viser (se feks Falleth, Hanssen og Saglie 2008). Selv om denne svarprosenten er vesentlig lavere enn kommuneundersøkelsen, så er den på nivå med det som er vanlig i undersøkelser til bedrifter. Når det gjelder lokale organisasjoner i Glåmdalsregionen ble det hentet inn oversikter fra kommunene over organisasjonslivet. Totalt sett ble det oppgitt å eksistere 914 aktive organisasjoner i Glåmdalsregionen. Av disse trakk vi et stratifisert, representativt utvalg på 140, basert på folketallet i de enkelte kommunene. Av disse 140 organisasjonene var det 32 som besvarte undersøkelsen, mens 13 kom uåpnet i retur, noe som gir en svarprosent på 25. Som for bedrifter, så viser også andre undersøkelser at det er vanskeligere å få en høy svarprosent fra slike grupper enn fra representanter fra offentlige aktører (se feks Falleth, Hanssen og Saglie 2008).

I presentasjonen av spørreundersøkelsen i Glåmdalsregionen vil vi kun skille mellom de ulike respondentgruppene, ikke mellom kommuner. Grunnen til det er at vi kan risikere at det er få respondenter fra hver kommune, noe som kan gi skjeve resultat. Når det gjelder respondentgruppene kommuner, bedrifter, organisasjoner så er det såpass mange respondenter i hver kategori at risikoen ikke er like stor. Likevel kan det være en fare for betydelige feilmarginer når svarprosenten er såpass lav som den er for bedrifter og organisasjoner.

5.2 Hva vurderes som de største utfordringene for den framtidige utviklingen i Glåmdalsregionen?

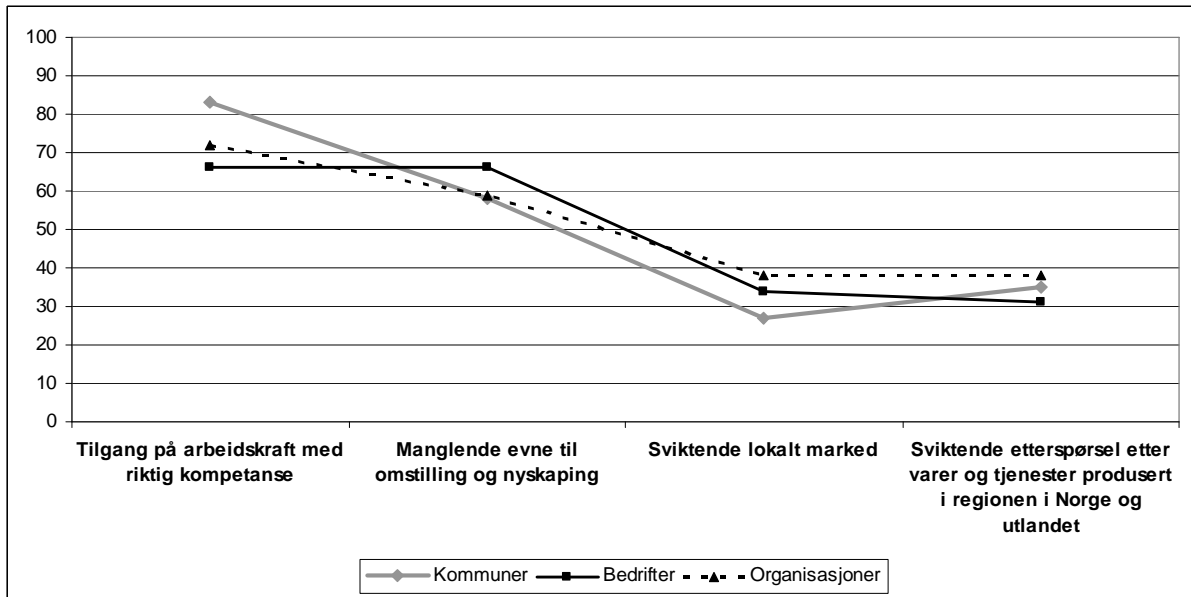
Hvilke utfordringer trekker Glåmdølen fram som de største utfordringene for den framtidige utviklingen i regionen? I spørreundersøkelsen til kommunene, bedriftene og lokale organisasjoner ble de konfrontert med femten ulike utfordringer, og bedt om å vurdere disse. Vi presenterer først ulike knipper av utfordringer, før vi ser på rangering av hva som oppleves som de største utfordringene. I figuren nedenfor ser vi hvordan bedrifter, kommuner og lokale organisasjoner vurderer utfordringer relatert til befolkning.

Figur 29 Utfordringer relatert til befolkning. Prosentandel som oppgir "Stor utfordring" (N=78/62/32)

Som vi ser av figuren vurderes befolkningsnedgang som en stor utfordring hos de fleste av kommunene og organisasjonene, noe henholdsvis 78 og 66 prosent oppgir. Også de fleste bedriftene ser på dette som den største utfordringen for framtidig utvikling i regionen, men her er tallet mye lavere, 52 prosent. Det ser altså ut til at bedrifter ikke er like bekymret for befolkningsnedgang som kommunene er. Sviktende attraktivitet med hensyn til bosetting anses også som en stor utfordring av i underkant av 50 prosent av alle respondentgruppene. Som forventet er det få som opplever befolkningsøkning som en utfordring i regionen. Noe mer overraskende er det at bosettingsmønsteret ikke vurderes som en stor utfordring av flere enn rundt en fjerdedel av bedrifter og kommuner, mens over halvparten av de lokale organisasjonene gjør det samme. I andre sammenhenger, som i intervjuene, oppgis sentralisering og avfolkning av distriktene i regionen som en stor utfordring.

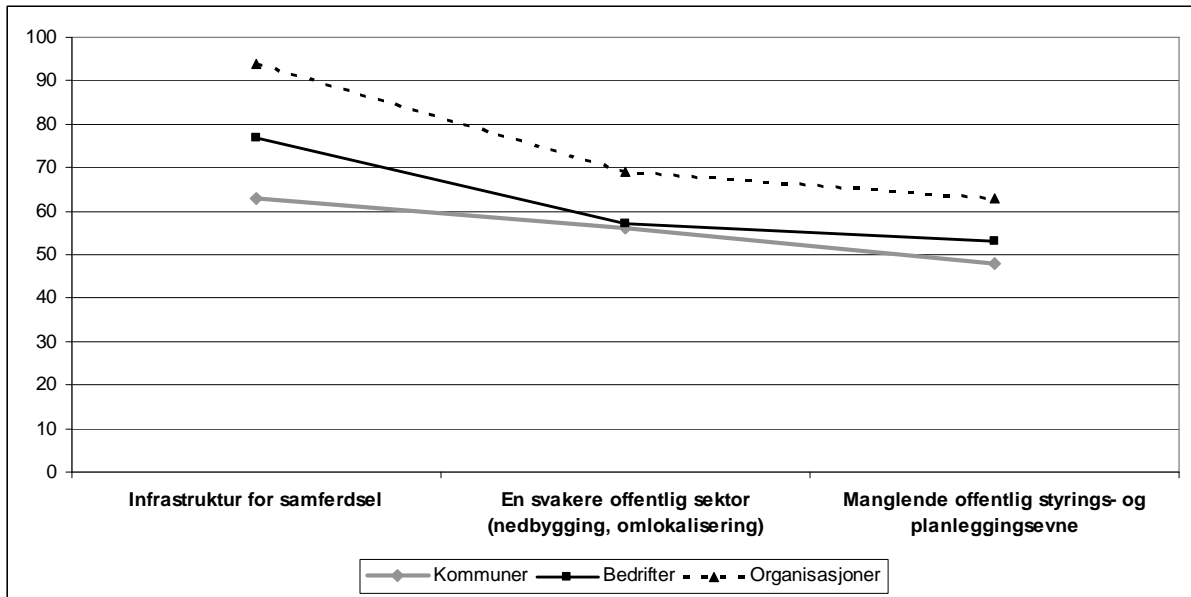
I spørreundersøkelsene ble det også presentert utfordringer relatert til markedet, og funnene presenteres i figuren under.

Figur 30 Utfordringer relatert til markedet. Prosentandel som oppgir "Stor utfordring" (N=78/62/32)

Figuren viser at det er tilgang på arbeidskraft med riktig kompetanse som vurderes som den viktigste utfordringen for regionen. Hele 83 prosent av kommunene og 72 prosent av organisasjonene oppgir at dette er en stor utfordring fremover, mens 66 prosent av bedriftene oppgir det samme. Også manglende evne til omstilling og nyskaping vurderes som en stor utfordring av rundt 60 prosent av respondentene. Litt overraskende er det kanskje at sviktende marked/ etterspørsel lokalt, nasjonalt og internasjonalt ikke regnes som en stor utfordring av flertallet av bedriftene. Kun en tredjedel av bedriftene opplever at dette er en stor utfordring, og kommunene og organisasjonene vurderer dette ganske likt.

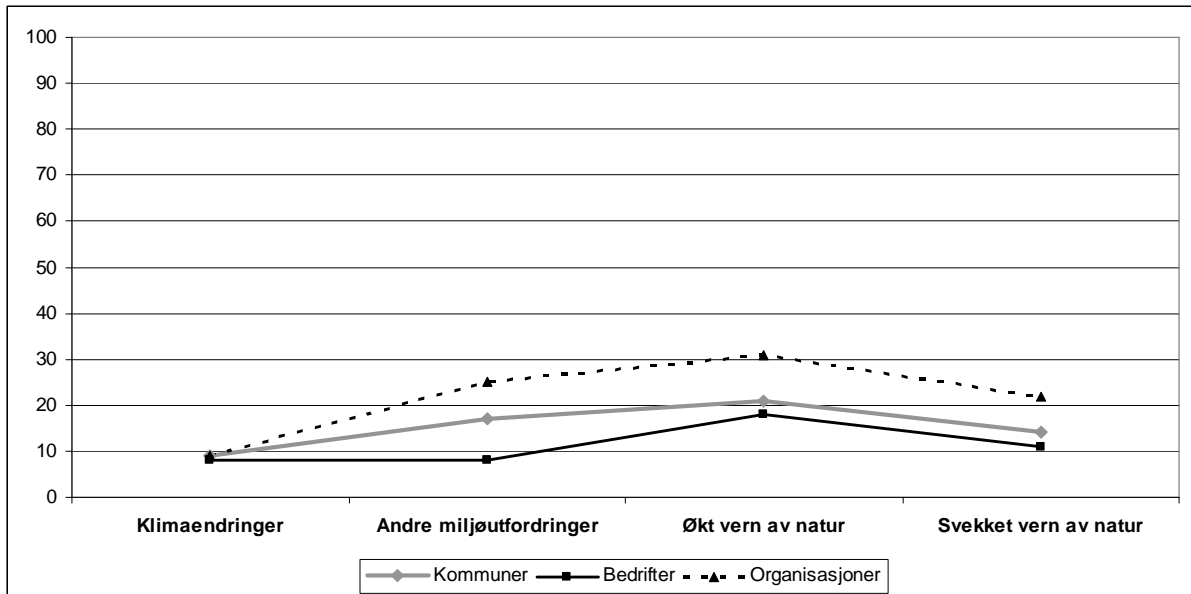
Det ble også spurt om utfordringer knyttet til offentlig styringsevne, offentlig tilstedeværelse (lokalisering) og infrastruktur, og i figuren nedenfor presenteres resultatet.

Figur 31 Utfordringer relatert til offentlig styring, tilstedeværelse og infrastruktur. Prosentandel som oppgir "Stor utfordring" (N=78/62/32)

Et stort flertall av organisasjonene (94 prosent) og bedriftene (77 prosent) vurderer infrastruktur for samferdsel (veg, tog, fly) som å være en stor utfordring for utviklingen i regionen fremover, mens tallet er noe lavere for kommunene (63 prosent). Også i intervjuene ble infrastruktur og offentlig kommunikasjon trukket frem som en av de viktigste utfordringene for regionen, av samtlige av de intervjuede. Men også en svakere offentlig sektor vurderes som en stor utfordring, noe som i spørreskjemaet er eksemplifisert med nedbygging av forsvar, omlokalisering av sykehus, svekket helse- og omsorgstilbud i kommunene. Dette vurderes som en stor utfordring av et flertall av organisasjonene (69 prosent), bedriftene (57 prosent) og kommunene (56 prosent). Noe overraskende er det at halvparten av både kommunene og bedriftene etterlyser mer offentlig styring og planlegging. Rundt 50 prosent oppgir manglende offentlig styrings- og planleggingsevne som å være en stor utfordring for den fremtidige utviklingen i regionen. Tallet er noe høyere for lokale organisasjoner.

I intervjuene blir utfordringer knyttet til klima- og miljø ofte trukket frem. Vurderes dette som store utfordringer i kommunene og bedriftene? Figuren nedenfor presenterer funnene fra fire spørsmål som er relatert til klima og miljø.

Figur 32 Utfordringer relatert til klima og miljø. Prosentandel som oppgir "Stor utfordring" (N=78/62/32)

Som figuren viser er det et mindretall av både bedrifter og kommuner som opplever at klima og miljøutfordringer representerer store utfordringer for den framtidige utviklingen i regionen. Under ti prosent av organisasjoner, bedrifter og kommuner opplever at klimaendringer representerer store utfordringer, mens litt flere oppgir dette for andre miljøutfordringer. Det er først og fremst økt vern av natur, ikke svekket vern av natur – som oppleves som utfordringer for framtidig utvikling, og her er både bedrifter og kommuner samstemte. Organisasjonene vurderer generelt disse utfordringene som viktigere enn det bedrifter og kommuner gjør.

I spørreskjemaet var det også gitt plass til å oppgi utfordringer som ikke var nevnt i skjemaet. Bedriftene i Glåmdalsregionen nevnte følgende tillegg utfordringer:

- Det må jobbes for å beholde det lokale samferdselsmønsteret i innlandet. Tap av distriktdrosjen og bussruter vil bli en katastrofe for regionen.
- Det trengs flere kulturbaserte arbeidsplasser
- Rekruttering av kompetente politikere
- Tiltak som gjør det mindre lukrativt å være ufør.
- Øke samarbeidet av bedrifters spisskompetanse og gjennomføring av større prosjekter

Respondentene fra kommunene kom blant annet med følgende tillegg utfordringer:

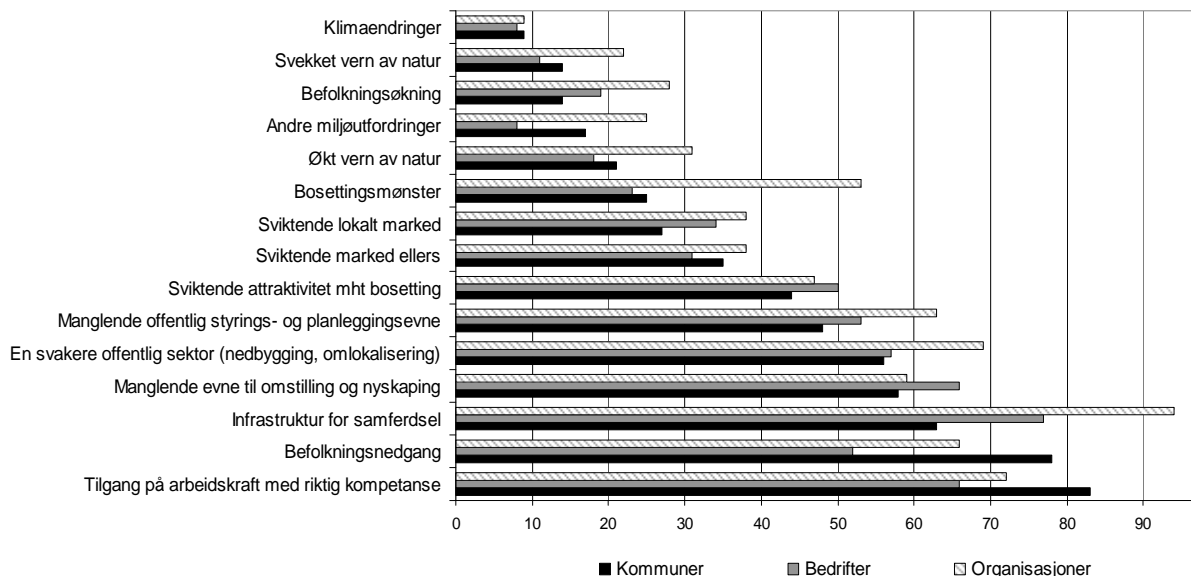
- Ikke tilstrekkelige økonomiske rammeoverføringer fra staten
- Ulv
- Skjev aldersfordeling
- Manglende regional samhandling

Respondentene fra organisasjonene trakk på sin side frem:

- Satsing på ungdom, vanskelig å komme inn i arbeidslivet med stadig større voksen og eldre befolkning
- Kommuneøkonomi

Hvordan er så rangeringen av regionens utfordringer? Hva oppleves som store utfordringer hvis vi ser alle under ett? I figuren nedenfor er utfordringene rangert.

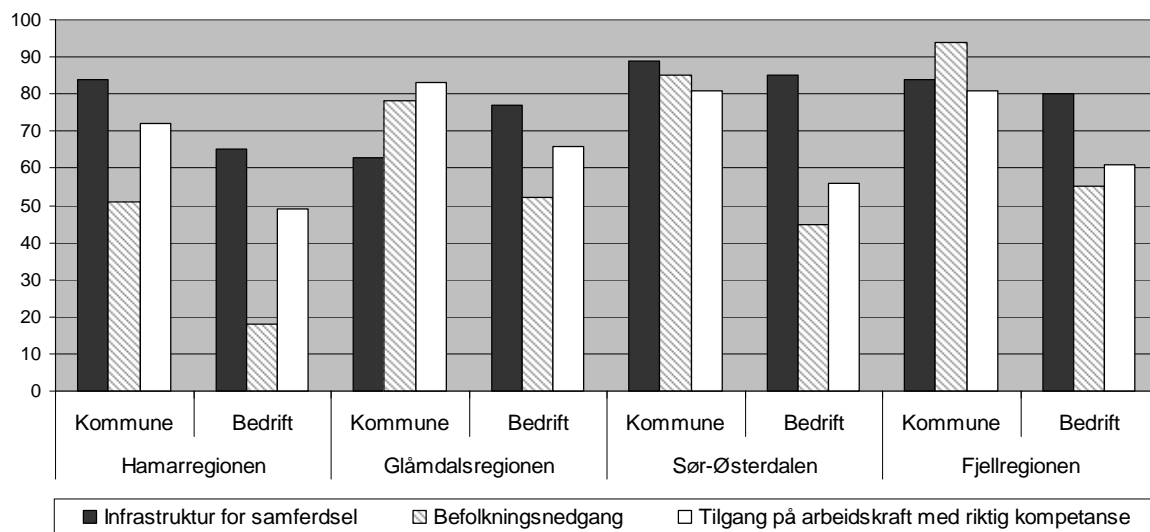
Hva ser du som de største utfordringene for den framtidige utviklingen i din region?

Figur 33 Hva ser du på som de største utfordringene for den framtidige utviklingen i Glåmdalsregionen? Prosentandel som oppgir "Stor utfordring" (N=78/62/32)

Som denne samlefiguren viser er det tilgang på arbeidskraft med riktig kompetanse, samt befolkningsnedgang som flest representanter fra kommunene opplever som store utfordringer for framtidig utvikling i regionen. For bedrifter og organisasjoner derimot, er det infrastruktur for samferdsel som oppgis av de langt fleste som en stor utfordring fremover.

Er så dette unikt for Glåmdalsregionen, eller vurderer også andre regioner disse som store utfordringer for framtidig utvikling? Når vi sammenlikner alle regionene er det særlig tre utfordringer som blir trukket frem: infrastruktur for samferdsel, befolkningsnedgang og tilgang på arbeidskraft med riktig kompetanse. I figuren nedenfor sammenlikner vi tallene fra Glåmdalsregionen med de andre regionene (kun for bedrifter og kommuner, av plasshensyn).

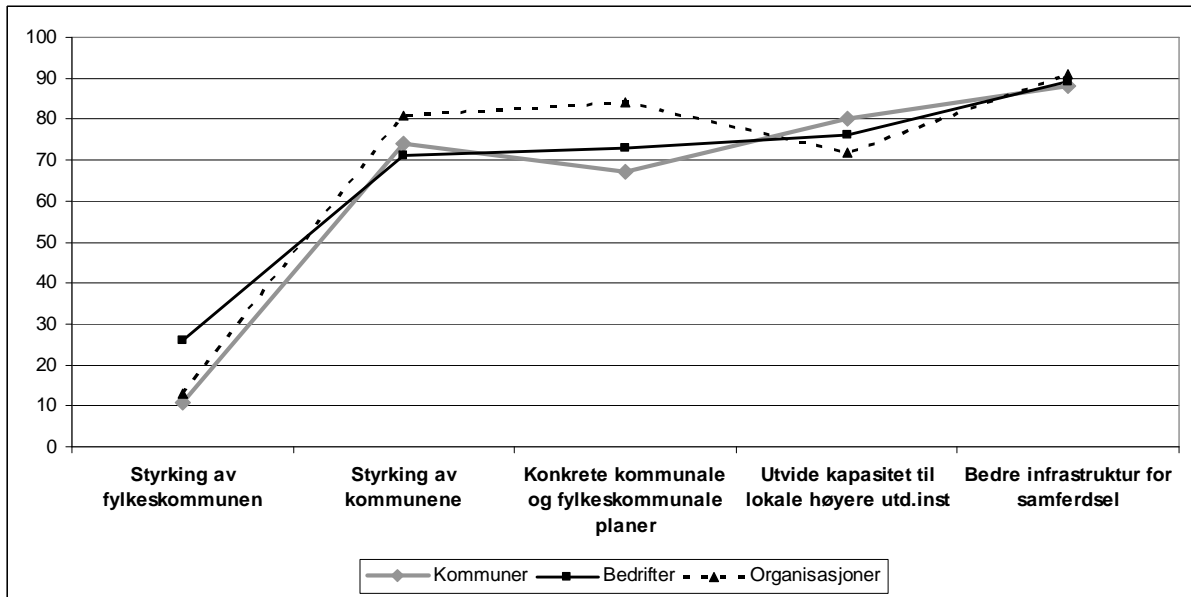
Figur 34 Vurdering av utfordringene med infrastruktur for samferdsel, befolkningsnedgang og tilgang på arbeidskraft med riktig kompetanse. Regionvis. (N=292/256)

Som vi ser av figuren er det infrastruktur for samferdsel (den sorte søylen) som generelt oppgis av de fleste i regionene som en stor utfordring. Her er ikke forskjellene mellom bedrift og kommune så stor, heller ikke forskjellene mellom regionene. Når det gjelder de andre utfordringene er det større variasjon mellom kommuner og bedrifter, og også mellom regionene. Bedriftene er generelt sett mindre bekymret over befolkningsnedgang (den grå søylen) enn det kommunene er, og svært få bedrifter i Hamarregionen opplever dette som en utfordring. Befolkningsnedgang vurderes imidlertid som en stor utfordring av 94 prosent av kommunerespondentene fra Fjellregionen, 85 prosent fra Sør-Østerdalsregionen og 78 prosent fra Glåmdalsregionen. Bare halvparten av kommunerespondentene fra Hamarregionen oppgir det samme. Når det gjelder tilgang på arbeidskraft med riktig kompetanse (den hvite søylen) er tendensen den samme, selv om et flertall av bedriftene vurderer dette som en stor utfordring er bedriftene mindre bekymret for dette enn det kommunene er. Mens 70-80 prosent av kommunerespondentene i alle regioner oppgir at dette er en stor utfordring, er tallene langt lavere for bedriftene.

5.3 Hva må til for å løse utfordringene i Glåmdalsregionen?

I spørreundersøkelsen ble representantene fra kommunene, bedriftene og organisasjonene presentert for ulike forslag på hvordan utfordringene regionen står overfor kan løses. Det var i tillegg et åpent spørsmål til slutt hvor de kunne skrive inn sine egne forslag. Vi vil her først presentere ulike knipper av utfordringer, før vi ser på rangering av hvilke løsninger som trekkes fram av de fleste.

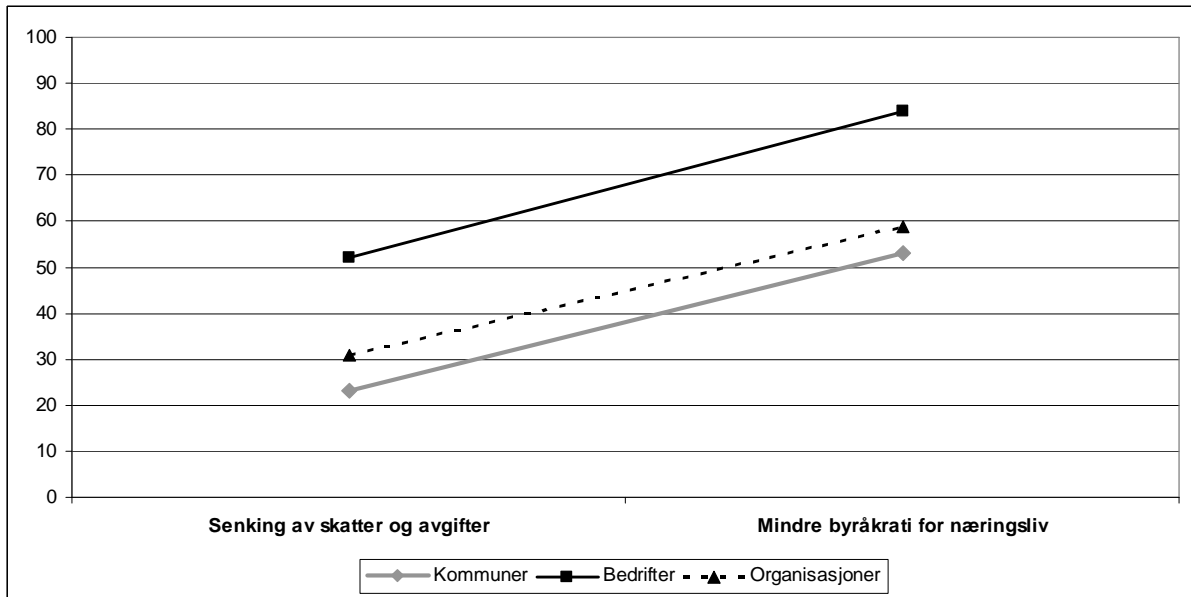
I figuren under ser vi hvordan bedrifter, kommuner og organisasjoner vurderer løsninger relatert til styrking av offentlig sektor.

Figur 35 Løsninger: styrking av offentlig sektor. Prosentandel som oppgir "Viktig" (N=78/62/32)

Ikke uventet, i og med at infrastruktur for samferdsel ble trukket frem som en av de største utfordringene, er det å bedre infrastruktur for samferdsel som blir trukket frem som løsning av de fleste. Her er kommunene, bedriftene og de lokale organisasjonene svært samstemte (henholdsvis 88, 89 og 91 prosent). En stor majoritet trekker også frem at man kan møte regionens utfordringer ved å utvide kapasiteten til lokale høyere utdanningsinstitusjoner. Kommunene, bedriftene og organisasjonene er samstemte også her, med henholdsvis 80, 76 og 72 prosent. Noe mer overraskende er det at en stor majoritet av alle respondentgruppene, også bedriftene, trekker frem offentlig styring som en løsning. Rundt 70 prosent av bedrifter og kommuner mener styrking av kommunene er viktig for å løse regionens utfordringer, og 73 prosent av bedriftene oppgir at konkrete kommunale og fylkeskommunale planer er viktig. Også et stort flertall av kommunene og organisasjonene oppgir det samme. Svært få har imidlertid tro på at en styrking av fylkeskommunen er viktig for å løse regionens utfordringer.

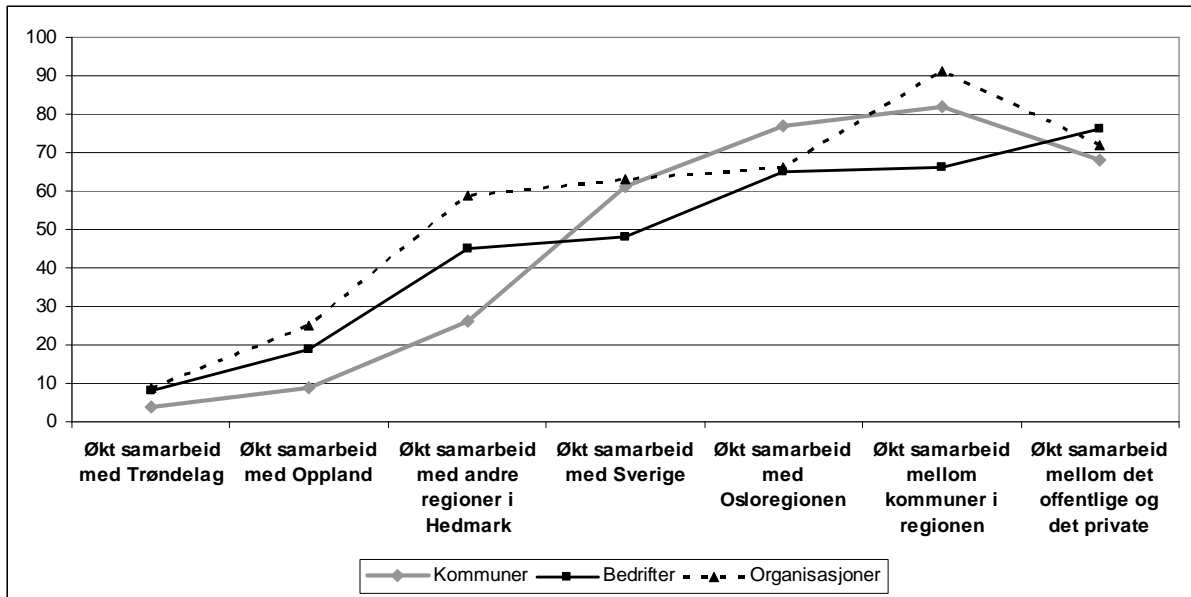
I spørreskjemaet ble det også spurt om en senkning av skatter og avgifter og mindre byråkrati for næringslivet var viktige for å møte regionens utfordringer. Resultatene presenteres i figuren under.

Figur 36 Løsninger: mindre skatt og byråkrati. Prosentandel som oppgir "Viktig" (N=78/62/32)

Ikke uventet vurderer et flertall av bedriftene disse løsningene som viktige for å møte regionens utfordringer. Hele 84 prosent av bedriftene oppgir at mindre byråkrati for næringslivet er en viktig løsning. Mer overraskende er det kanskje at over halvparten av respondentene fra kommunene og det lokale organisasjonslivet oppgir det samme. Når det gjelder senking av skatter og avgifter er det kun hos bedriftene man finner et flertall som mener at dette kan bidra til å løse regionens utfordringer.

I intervjuene med aktører i Glåmdalsregionen ble behovet for mer samarbeid på tvers av offentlig privat sektor, på tvers av kommuner og på tvers av regioner trukket frem. I spørreundersøkelsen la vi inn spørsmål om hvorvidt respondentene mente at økt samarbeid var viktig for å møte utfordringene regionen står overfor fremover.

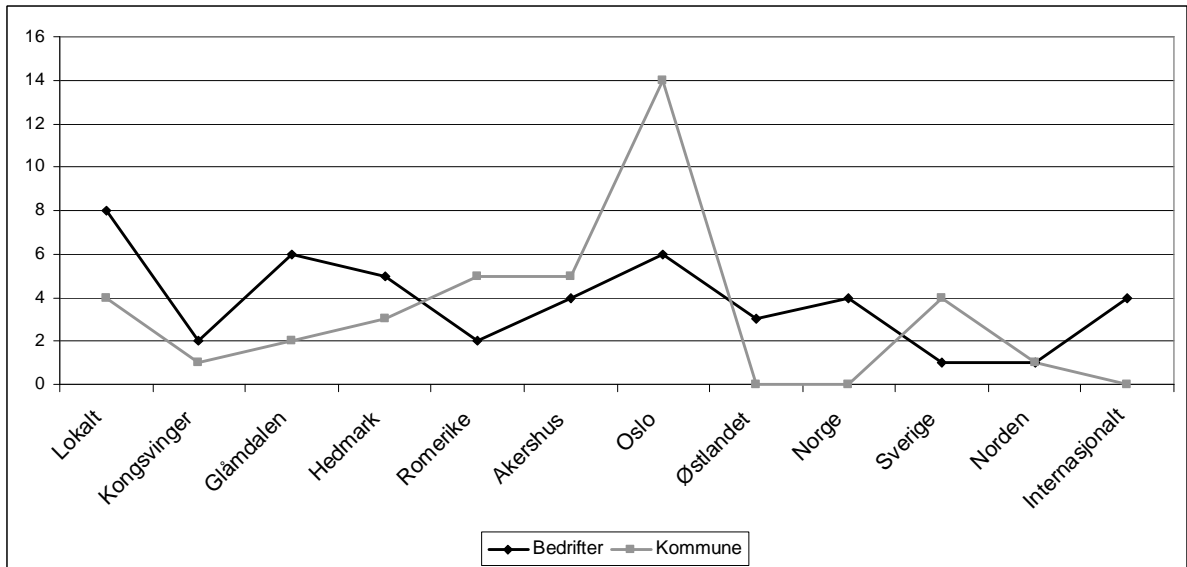

Figur 37 Løsninger: økt samarbeid. Prosentandel som oppgir "Viktig" (N=78/62/32)

Også her ser vi at de ulike respondentgruppene er relativt samstemte. Et stort flertall av både kommuner, bedrifter og organisasjoner opplever at økt samarbeid mellom det offentlige og private er viktig for å løse regionens utfordringer, noe henholdsvis 68, 76 og 72 prosent oppgir. Også økt samarbeid mellom kommunene i regionen trekkes frem som viktig for å løse utfordringene fremover, noe særlig respondentene fra organisasjoner og kommuner legger vekt på (91 og 82 prosent). Disse funnene tyder på at det er et stort behov for mer samarbeid innad i regionen, både mellom kommuner, og mellom offentlig og privat sektor.

Videre ser vi at et flertall av kommunene (77 prosent), bedriftene (65 prosent) og organisasjonene (66 prosent) oppgir at økt samarbeid med Osloregionen er viktig for regionens framtidige utvikling, mens noen færre – men over halvparten – oppgir at økt samarbeid med Sverige er viktig. Lang færre trekker frem betydningen av økt samarbeid med andre regioner i Hedmark, med Oppland og med Trøndelag. Disse funnene tyder på et sør-østlig fokus når det gjelder hvilket geografisk område Glåmdalsregionens aktører retter seg mot.

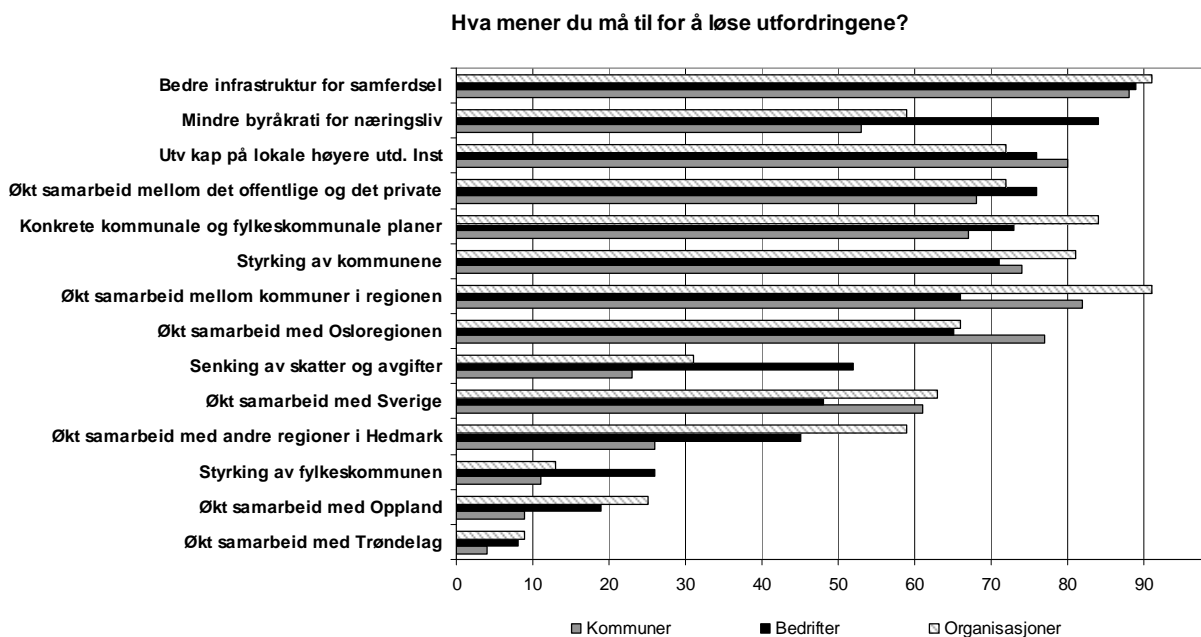
Vi hadde også inkludert et spørsmål om fremtidig geografisk fokus, hvor vi spurte "Hva er det viktigste geografiske området din virksomhet jobber mot i 2040" og hvor respondenten selv måtte fylle ut. I figuren nedenfor viser vi hva som var de områdene som ble oppgitt, i reelle tall (lokale organisasjoner utelatt, fordi disse mest sannsynlig er lokalt orientert).

Figur 38 Hva er det viktigste geografiske området din virksomhet jobber mot i 2040? Antall respondenter som oppgir følgende alternativ, i reelle tall (flere svar mulig).

I figuren er svaralternativene ordnet fra et lokalt fokus (venstre) til et internasjonalt fokus (høyre). Det sørlige fokuset vi fant i forrige spørsmål kommer også frem i disse svarene, ved at den hyppigst forekomne svaralternativ var Oslo (inkludert Osloregionen), med Akershus og Romerike like bak. Vi ser også at det er flere av bedriftene som har et lokalt fokus (lokalt, Kongsvinger, Glåmdalsregionen, Hedmark) enn kommunerespondentene har.

Nå skal vi kort tilbake igjen til hvordan respondentene vurderer hva som må til for å løse utfordringene Glåmdalsregionens utfordringer. Hvordan er rangeringen av disse løsningene? I figuren nedenfor er løsningene rangert etter det flest av bedriftene anser som viktige løsninger.

Figur 39 Rangering av løsninger. Prosentandel som oppgir "Viktig" (N=78/62/32)

Ikke uventet er det å bedre infrastruktur for samferdsel som blir trukket frem som viktig for å løse regionens utfordringer av de fleste kommuner, bedrifter og organisasjoner (mellom 88-91 prosent). Deretter vurderer en klar majoritet av bedriftsrespondentene mindre byråkrati for næringslivet som en viktig løsning (84 prosent), mens respondentene fra kommuner og lokale organisasjoner oppgir økt samarbeid med kommuner i regionen (82 og 91 prosent). Styrking av fylkeskommunen, samt økt samarbeid med Oppland og Trøndelag er det som vurderes som minst viktige løsninger.

I spørreundersøkelsen ble det også åpnet for andre innspill til hvordan man kan løse utfordringene Glåmdalsregionen står overfor. Respondentene fra kommunene trakk frem:

- Annen tilnærming til praktiske fag
- Fjerne fylkeskommunen, slå sammen kommunene til større enheter
- Jobb for å redusere frafallet i skolen
- Legge til rette for boligbygging i grendene
- Utvikle regionens næringsmessige fortrinn, blant annet skog og utmark

Respondentene fra bedriftene kom med følgende innspill:

- Legge ned fylkeskommunen og styrking av kommunene
- Slå sammen kommuner til større enheter
- Utdanningsinstitusjoner må være mer behjelpelige med fagbrev
- Unngå at planer som utformes havner i skuffen
- Økt satsing på kulturell egenaktivitet
- Større vilje til å ta i bruk lokal kompetanse

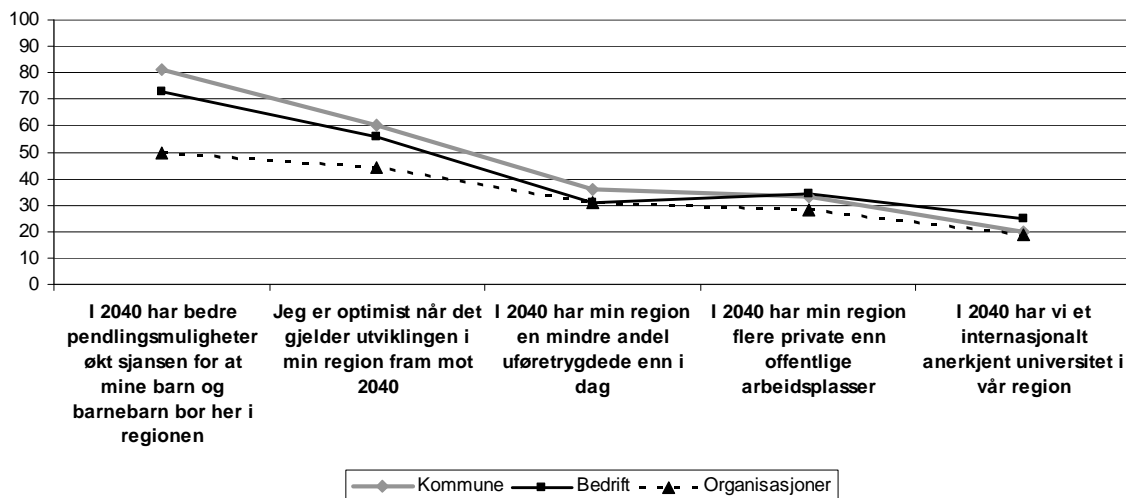
Lokale organisasjoner kom med følgende innspill:

- Desentralisere oppgaver fra fylkene til kommunene
- Mer sentral styring

5.4 Framtidas Glåmdalsregion

Er Glåmdølene optimistiske når det gjelder framtidig utvikling av regionen? I spørreundersøkelsen inkluderte vi flere spørsmål som skulle fange framtidsoptimisme og – pessimisme. I figuren nedenfor presenterer vi hvordan respondentene stilte seg til optimistiske påstander om regionens framtid, hvor prosentandelen som svarte ”Svært enig”/”Enig” er oppgitt.

Framtidsoptimisme

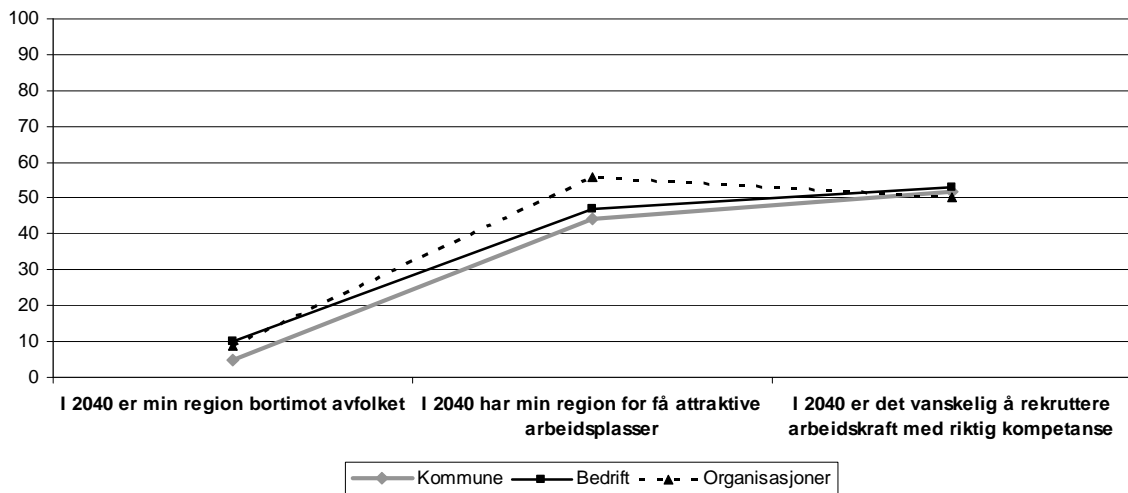
Figur 40 Framtidsoptimisme - Glåmdalsregionen. Prosentandel som oppgir "Svært enig" og "Enig" (N=78/62/32)

Resultatene er ikke entydig optimistiske, men kommunene og bedriftene er overraskende samstemte. Et klart flertall av respondentene fra både bedrifter og kommuner (mellom 70-80 prosent) tror at deres barn og barnebarn får økt sjanse til å bo i regionen i 2040 på grunn av bedre pendlingsmuligheter. Her er lokale organisasjoner mer avventende, bare halvparten av dem oppgir det samme. Rundt 60 prosent av kommuner og bedrifter oppgir at de er optimistiske når det gjelder utviklingen i regionen fram mot 2040, mens litt under halvparten av organisasjonene gjør det samme.

Derimot er det mindretall, bare rundt en tredjedel, som tror at man har klart å redusere andel uføretrygdede eller har flere private enn offentlige arbeidsplasser i regionen i 2040, og her er respondentgruppene samstemte. Bare mellom 19-25 prosent tror at regionen har fått et internasjonalt anerkjent universitet til den tid.

Spørreundersøkelsen inneholdt også spørsmål som var eksplisitt pessimistiske til den framtidige utviklingen av regionen. I figuren nedenfor presenteres funnene fra tre spørsmål.

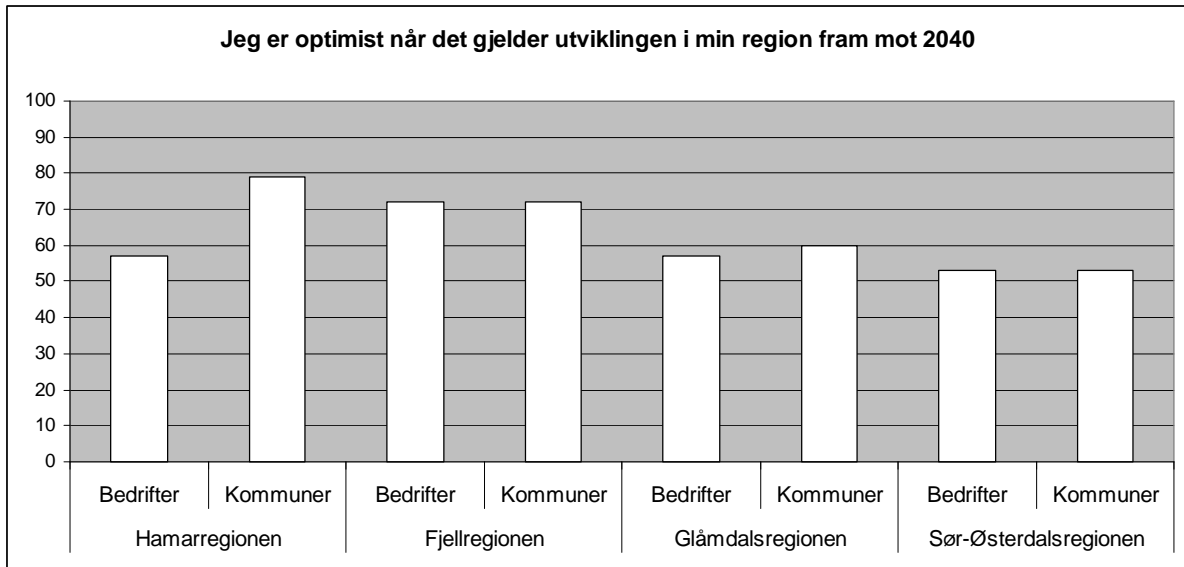
Framtidspessimisme

Figur 41 Framtidspessimisme - Glåmdalsregionen. Prosentandel som oppgir "Svært enig" og "Enig" (N=78/62/32)

Som figuren viser er kommunene, bedriftene og de lokale organisasjonene svært samstemte også her. De færreste av de spurte stiller seg bak det mest pessimistiske framtidsscenarioet; at regionen er bortimot avfolket i 2040. Men rundt halvparten av respondentene tror at regionen har for få attraktive arbeidsplasser, og at det vil være vanskelig å rekruttere arbeidskraft med riktig kompetanse i 2040. Dette bildet stemmer godt overens med funnene i de forrige spørsmål, hvor tilgang på arbeidskraft med riktig kompetanse blir rangert som en av de største utfordringene. Det stemmer også overens med inntrykket fra intervjuene med aktører i Glåmdalsregionen, hvor det kommer frem stor bekymring for tilgang på kompetent arbeidskraft framover.

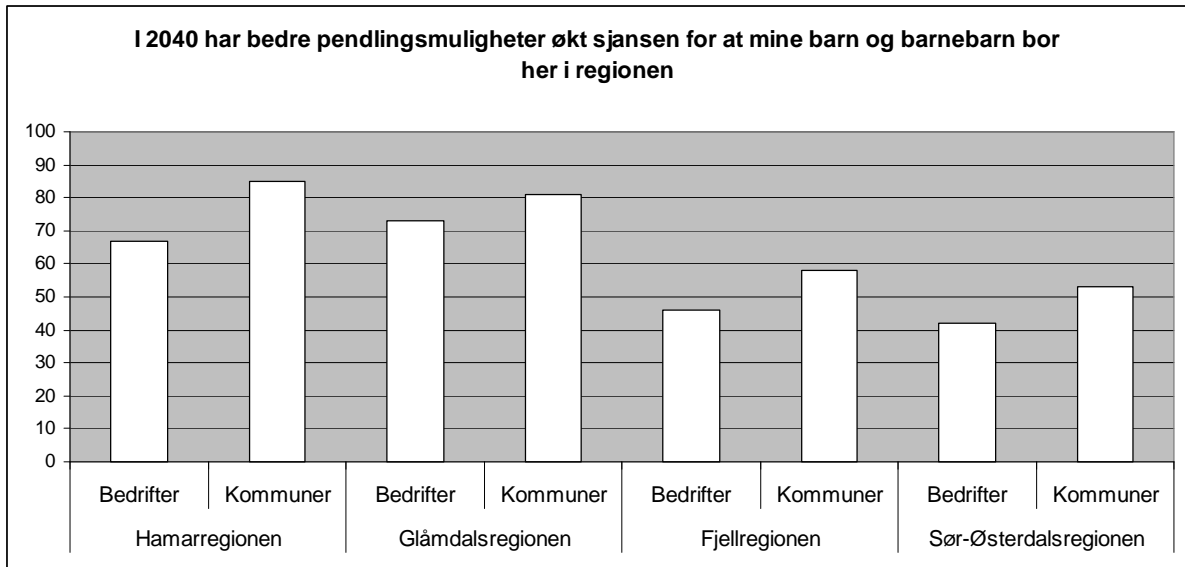
Hvordan ser så framtidsoptimismen i Glåmdalsregionen ut sammenliknet med de andre tre regionene i Hedmark? Er den sterkere eller svakere enn det man finner andre steder? Figuren under viser den regionvise fordelingen av de som oppfatter seg som optimist på regionens vegne. Her er kun bedrifter og kommuner inkludert.

Figur 42 Jeg er optimist når det gjelder utviklingen i min region fram mot 2040. Regionvis fordeling. Prosentandel som oppgir "Svært enig"/"Enig" (N=292/256)

Her ser vi at det er Hamarregionen og Fjellregionen som er mest optimistiske på sin regions vegne. I Hamarregionen er det stor differanse mellom inntrykket til respondentene fra kommunene, hvor 79 prosent er optimistiske, og bedriftene, hvor 57 prosent rapporterer det samme. I Fjellregionen er respondentene fra bedriftene og kommunene påfallende samstemte, 72 prosent oppgir at de er optimistiske når det gjelder utviklingen av regionen fram mot 2040. Glåmdalsregionen ligger på tredjeplass, med henholdsvis 57 prosent (bedriftene) og 60 prosent (kommunene), mens Sør-Østerdalsregionen er den regionen hvor færrest oppgir å være optimistiske (53 prosent av både bedrifter og kommuner).

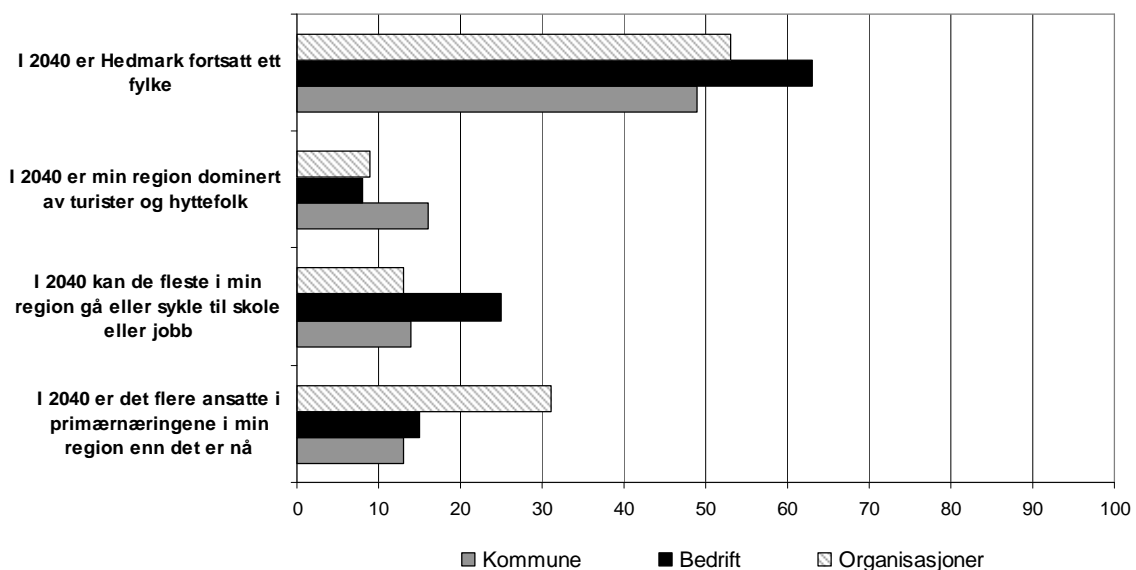
Vi har tidligere sett at infrastruktur for samferdsel oppgis som en av de sentrale utfordringene i alle regioner, og som en viktig løsning for å sikre utvikling i regionene. Hvordan varierer optimismen rundt en bedring av infrastruktur fremover? I figuren under viser vi resultatene fra spørsmålet som omhandler bedre pendlingsmuligheter og muligheter til å bosette seg i regionen. Her er kun bedrifter og kommuner inkludert.

Figur 43 I 2040 har bedre pendlingsmuligheter økt sjansen for at mine barn og barnebarn bor her i regionen. Regionvis fordeling. Prosentandel som oppgir "Svært enig"/"Enig" (N=292/256)

Også her ser vi at det er Hamarregionens kommunerespondenter som er mest optimistiske når det gjelder bedring av pendlemuligheter og muligheter for å bosette seg i regionen, noe 85 prosent oppgir. Bedriftene i Hamarregionen er litt mer avventende, men hele 67 prosent oppgir at de er enige i utsagnet. Her ser vi at Glåmdalsregionen kommer som nummer to, og i Glåmdalsregionen er respondentene fra bedrifter og kommuner mer samstemte; med henholdsvis 73 prosent og 81 prosent. Både Fjellregionen og Sør-Østerdalsregionen er langt mer avventende når det gjelder bedring av pendlemulighetene enn de andre to regionene.

Tilslutt i spørreundersøkelsen til inkluderte vi påstander om andre utviklingstrekk som respondentene skulle forholde seg til, og resultatene for Glåmdalsregionen presenteres nedenfor.

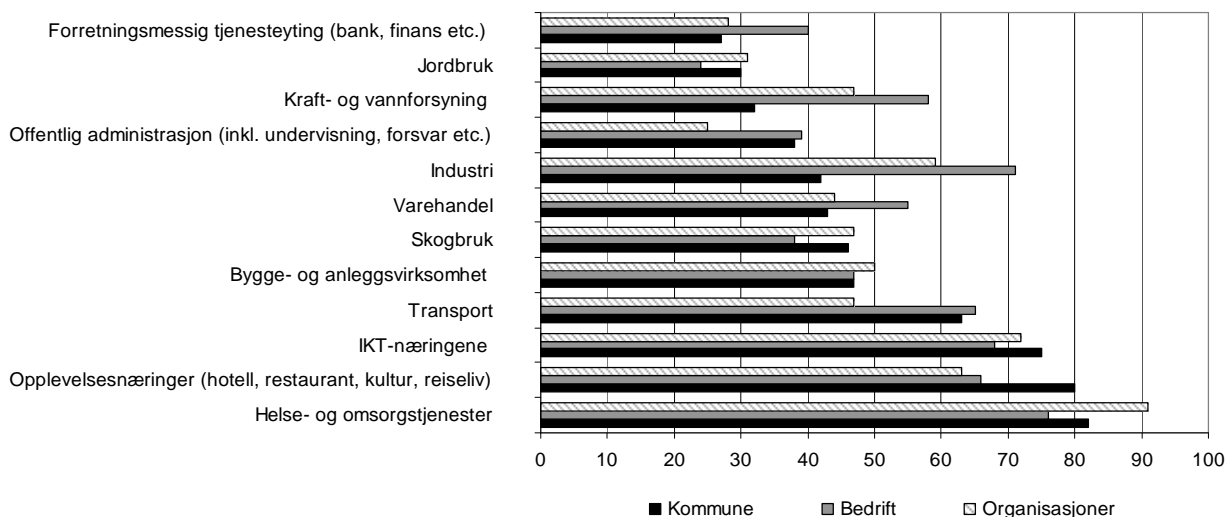
Figur 44 Andre utviklingstrekk - Glåmdalsregionen. Prosentandel som oppgir "Svært enig" og "Enig" (N=78/62/32)

Rundt halvparten av respondentene fra kommuner og lokale organisasjoner og over 60 prosent fra bedriftene tror at Hedmark vil fortsette å eksistere som et fylke i 2040. Få tror imidlertid at reiselivs- og opplevelsesnæring har blitt så dominerende at regionen vil være dominert av turister og hyttefolk. I og med at regionen står overfor viktige folkehelseutfordringer (unge uføre etc) la vi også inn spørsmål om fysisk aktivitet, og spurte om det var sannsynlig at det var blitt tilrettelagt slik at de fleste i regionen kunne gå eller sykle til jobb og skole i 2040. Det var det svært få som hadde tro på. Det var heller ikke mange som trodde at det vill skje en endring slik at det ville bli flere ansatte i primærnæringene enn det er i dag.

5.5 Framtidas næringer

Vi ønsket også å vite noe om hvordan regionens kommuner, næringsliv og organisasjonsliv ser for seg den framtidige næringsstrukturen i regionen, og la derfor inn spørsmål om hvilke bransjer de antok ville bli viktigere for sysselsetting og verdiskaping i regionen i 2040.

Følgende bransjer blir viktigere for sysselsetting og verdiskaping i Glåmdalsregionen i 2040

Figur 45 Framtidas næringer I Glåmdalsregionen. Prosentandel som oppgir "Mye viktigere" og "viktigere" (N=78/62/32)

At omsorgstjenester kommer på topp for alle respondentgrupper kan ikke komme som noen overraskelse, med tanke på det vi vet om framtidens demografi i regionen. Noe mer overraskende er det kanskje at opplevelsesnæringer oppgis av hele 80 prosent av kommunene som en bransje som vil bli viktigere framover, og også av 66 prosent av bedriftene og 63 prosent av organisasjonen – noe som kan tyde på at bransjen har et betydelig uforløst potensial. IKT-næringen har tradisjoner i regionen, og et klart flertall av både kommune-, bedrifts- og organisasjonsrespondenter forventer at denne bransjen blir viktigere for sysselsetting og verdiskaping i regionen framover. Et annet interessant funn er den store differansen mellom bedrifter og kommuner når det gjelder forventninger til industri og kraft/vannforsyning. Når det gjelder industri

forventer 71 prosent av bedriftene at bransjen vil bli viktigere, mens bare 42 prosent av kommunerespondentene oppgir det samme. Når det gjelder kraft- og vannforsyning oppgir 58 prosent av bedriftene at bransjen vil bli viktigere, mens færre fra kommuner og organisasjoner oppgir dette.

5.6 Oppsummering

Hva slags bilde har Glåmdalsregionens bedrifter, kommuner og lokale organisasjoner av hvordan utviklingen vil bli fremover? De viktigste utfordringene som trekkes frem er tilgang på arbeidskraft med riktig kompetanse, infrastruktur for samferdsel og befolkningsnedgang. De samme utfordringene trekkes frem i de andre regionene i Hedmark.

Hva må så til for å løse regionens utfordringer? Bedret infrastruktur for samferdsel blir trukket frem som en av de viktigste løsningene, en løsning som også blir rangert høyt i de andre regionene. Vi finner også at et stort flertall av alle respondentgruppene opplever at det er et stort potensial for økt samarbeid mellom kommuner i regionen, og mellom det offentlig og private, og oppgir dette som en løsning på regionens utfordringer. Disse funnene kan være en indikasjon på at det er et stort behov for mer samarbeid innad i regionen, både mellom kommuner, og mellom offentlig og privat sektor. Også her finner vi liknende tendenser i de andre regionene.

Når det gjelder framtidsoptimisme er Hamarregionen, sammen med Fjellregionen, mest optimistiske, mens Glåmdalsregionen ligger på tredje plass. Her oppgir 60 prosent av kommunerespondentene, 57 prosent fra bedriftene og 44 prosent fra organisasjonene at de er optimistiske når det gjelder utviklingen i regionen fram mot 2040. Et klart flertall av respondentene fra både bedrifter og kommuner (mellom 70-80 prosent) tror at deres barn og barnebarn får økt sjanse til å bo i regionen i 2040 på grunn av bedre pendlingsmuligheter, mens lokale organisasjoner er mer avventende her.

Hvilke bransjer vil så bli de dominerende framover mot 2040? At helse- og omsorgstjenester kommer på topp kan ikke komme som noen overraskelse, med tanke på det vi vet om framtidens demografi i regionen. Dette er en tendens vi også finner igjen i alle de andre regionene i Hedmark. Opplevelsesnæringer oppgis av et stort flertall av alle respondentgruppene som en bransje som vil bli viktigere framover, noe som kan tyde på at bransjen har et betydelig uforløst potensial. Likevel vurderes ikke dette potensialet som like stort av bedriftene og organisasjonene. Gruppene er mer samstemte i å forvente at IKT-næringen blir viktigere for sysselsetting og verdiskaping i Glåmdalsregionen framover. Et annet interessant funn er den store differansen når det gjelder forventninger til industri og kraft- og vann, hvor bedrifter er betydelig mer optimistiske på bransjenes vegne enn det kommuner og organisasjoner er. Denne tendensen finner vi også i Hamarregionen. En betydelig andel, fra rundt 30-40 prosent, forventer dessuten at primærnæringene, både jordbruk og skogbruk, vil bli viktigere framover.

6 INTERVJUENE - Hvordan intervjuede aktører ser for seg Glåmdalsregionens framtid

6.1 Innledning

Ut i fra et ønske om å få et bredest mulig bilde av regionenes utfordringer og syn på framtiden har vi intervjuet aktører fra mange ulike sektorer. Det har blant annet blitt spurt om tidshorisonter i planleggingen av driften, om hvilke rammebetingelser for at det skal være mulig å oppnå en positiv effekt i regionen, og hvilke utfordringer som kan knyttes til disse. I tillegg har vi spurt om mulighetene regionen har, og hva som kan gjøres for å støtte opp under disse, i tillegg har de svart på spørsmål om regionens framtid og til hvilke områder en har knyttet seg til i år 2040.

De som har blitt intervjuet er:

- ✓ Ordfører, Grue kommune
- ✓ Ordfører, Åsnes kommune
- ✓ Leder, Finnskogen turistforening
- ✓ Administrerende direktør, IBAS
- ✓ Leder, Åsnes næringshage
- ✓ Leder, Moelven Våler AS
- ✓ Redaktør, Glåmdalen
- ✓ Leder, Høgskolestiftelsen Kongsvinger
- ✓ Leder, Rådhus teateret Kongsvinger
- ✓ Leder, Magnor Glassverk
- ✓ Leder, Kongsvinger (Hedmark) kunnskapspark

6.2 Tidsperspektiver i planleggingen

I "Regionalt framsyn Hedmark" har vi hatt et svært langt tidsperspektiv - fram mot 2040. Vi spurte derfor de intervjuede aktørene hva de normalt hadde som tidsperspektivet i når de la planer for sin virksomhet. Ved å skille mellom tre typer aktører i denne intervju sekvensen vil man ikke kunne se store forskjeller i tidsperspektivet. Kommunene har langtidsplaner, men det spenner fra planer fram til 2012 (to år fram i tid) og til 2022 (12 år fram i tid). Bedrifter og

organisasjoner har som regel en tidshorisont på planleggingen som går fra 1-4 år. En del av organisasjonene som er med i intervjuene planlegger ut i fra et budsjettperspektiv, mange blir støttet av offentlige instanser og kan dermed ikke planlegge lengre enn det som er lovet gjennom offentlige budsjetter. Dette sees på som en hemsko for langsiktig planlegging. En informant sier: *”Det bevilges fra år til år, og følger statsbudsjettet. Det gjør planleggingen litt vanskelig. Vi får tilsagn hvert år. Dette burde vi hatt før hvert år begynte for å kunne planlegge bedre. Det er helt avgjørende med langsiktig tenkning for å oppnå resultater”*.

Det viser seg å være vanlig å ha kortsiktige planer i tillegg til de mer langsiktige, 1 års planer i tillegg til 3 års planer. Sivilsamfunnsaktørene som er med i intervjuene har det korteste planleggingsstadiet, på alt fra et halvt og 1-2 år fram i tid. *”Jeg er nærmere jul, det er det siste på programmet. Enkelte ganger planlegger vi helt opp i et år, hvis det er noe spesielt.”* *”Ett år fremover i forhold til aktiviteter, ellers planlegger vi 2-3 år fremover på andre ting.”*

Private bedrifter tenker langsiktig når det kommer til større investeringer, her er det snakk om 20-25 år, men med drift og folk i ½ til 3 års perspektiv. En ser her at den mest vanlige tidshorisonten til alle tre aktører ligger på kortsiktig planlegging, 1-3 år, med visse unntak som langtidsinvesteringer og kommuneplaner.

6.3 Viktige rammebetingelser

Det som uthever seg som viktige rammebetingelser er kompetanse, kommunikasjon/infrastruktur, næring og næringsliv og befolkningsstruktur. Det å få hevet kompetansenivået er nært knyttet til utdanningsmulighetene i regionen, har man utdanningsinstitusjoner i nærheten, vil kompetansen komme flyttende. En informant sier at *”Kompetansehevingsmulighetene i regionen er kanskje det viktigste. Hvis du får høgskole og sånn her, vil også antall arbeidsplasser øke”*. Kompetansen det her er snakk om er utdanningmessig kompetanse. Folk som potensielt har en kompetanse til å skape noe, være med på å bygge opp arbeidsplasser finnes ikke i regionen hevdes det. Forretningsideene har ikke vekstpotensial. En av de intervjuede sier at en bør tenke på hva som trengs av kompetanse på arbeidsplasser også utenfor sin egen region, og i tillegg prøve å forutse framtiden og på den måten tilby utdanning deretter.

Når det kommer til kommunikasjon/infrastruktur er det gjennomgående nærheten til de større byene som er temaet. Ved å bedre kommunikasjonen med Oslo/Hamar/Elverum etc. vil regionen vokse. Folk vil ønske å bo i regionen og jobbe i eksempelvis Oslo dersom det er kort vei og lett å komme seg dit. Informantene er enige om at det er i bysentra folk kommer til å jobbe, men at de ønsker å bo landlig. Ingen har nevnt muligheten for at forflytningen går andre veien.

Næring og næringsliv kommer til å endre seg i 2040. Folk i regionen lurer på om næringsgrunnlaget er det samme. Kommer den dyrkbare marken til å være bedre som følge av klimaendringene? Er skogen fortsatt en viktig næring? Hvordan landbruket er sammensatt er også noe som enkelte av de intervjuede kunne tenke seg å vite om framtiden. Er det større enheter, eller mange

små? Markedet og salget ellers i næringslivet er også interessant, og er vi medlemmer av EU? I så fall, hvilke konsekvenser får det for markedet?

En utfordring Glåmdalsregionen står ovenfor i dag er befolkningsnedgang. Dette preger tankegangen til de aller fleste vi har snakket med. *”Hvor mange innbyggere bor i kommunen? Hva er alders sammensetningen? Det har konsekvenser for skole, barnehage, og eldreomsorg. Jeg vil gjerne vite befolkningssammensetningen og antall innbyggere.”* At befolkningen ikke blir lavere har store konsekvenser for regionen som helhet, uten folk vil en ikke kunne ha mulighet til å oppfylle alle de tanker en har om framtidens Glåmdalsregionen. *”Det vi henter av innsatsfaktorer for vår industri er råvarer og folk. Jeg ville gjerne sett en oversikt over hvordan det bildet er, med folk og potensielle ansatte – alder og kompetanse.”*

Sammenknytningen mellom rammebetingelsene kommer fram som et poeng i seg selv, ved hjelp av kompetanse, vil antallet arbeidsplasser øke, næringslivet vil øke i omfang, og befolkningsstrukturen vil endre seg til det positive. Med skikkelig kommunikasjon og infrastruktur vil befolkningsstrukturen slik den er i dag med spredt bosetting ville kunne opprettholdes og til og med forsterkes i sin form. *”Jeg vil også vite noe om kommunikasjon og infrastruktur, hvordan det ser ut. Tog og vei, internett - alt som har med infrastruktur. Det er viktig i forhold til å tenke at vi er et bevegelig samfunn. Vi kan bo landlig og jobbe sentralt. For at bedriftene skal etablere seg er det viktig med grunnleggende infrastruktur.”* Det legges vekt på å skille mellom det urbane og det rurale, det rurale som et alternativ til det urbane er et felt som flere går inn på. Det handler om kommunikasjonen både i form av vei og bane samt i form av internettutbygging. På denne måten kan en jobbe på ett sted og bo et annet, fortrinnsvis bo ruralt og jobbe urbant.

6.4 Resultatene av søkene – hva vil du finne i regionen i 2040?

Befolkning:

- ✓ En mer gjennomsnittlig befolkningssammensetning enn det som er i dag.
- ✓ En befolkning som er litt mer sentrumsnær og tettstedsnær. Det vil være mer befolkning i tettsteder, og avfolkning i distriktene.
- ✓ Endring i befolkningsstrukturen, med flere yngre som har bosatt seg i Kongsvinger.
- ✓ Økt innbyggertall og god kommunikasjon slik at folk kan bo i en kommune og jobbe sentralt. Samtidig har en trenden en har sett de senere årene, med nedgang i befolkningstall og stor andel endre i forhold til yngre folk.
- ✓ Et senter som dekker dagligbehov. Utvikling av regionsentrum på Flisa.

Kunnskap:

- ✓ Kunnskapsnivået har økt betraktelig.
- ✓ Utdanningsnivået er høyere.
- ✓ Mer utdanning som retter seg mot arbeidsplasser andre steder enn regionen.

Kommunikasjon:

- ✓ Kongsvinger er mye nærmere Oslo og Gardermoen, med vei og bane.
- ✓ Godt utbygd infrastruktur, da kan folk ta med jobbene sine og bo der.
- ✓ Det tar ikke 1,5 t til Oslo lenger, kan ha distriktet som bosted og Oslo som arbeidssted
- ✓ Får en god riksvei mot Gardermoen og ny vei over skogen til Gardermoen. Vil knyttes nærmere Oslo på den måten.
- ✓ Det er god kommunikasjon til Kongsvinger og Elverum.

Næring:

- ✓ Mye handel og service og solid industri.
- ✓ Mye knyttet til fornybar energi, særlig kunnskapsbedrifter.
- ✓ Mer av opplevelsesnæring, basert på det en har i dag.
- ✓ Det vil være knoppskudd av små kompetansebedrifter, og tynnere og magrere miljø i primærnæringene. Vil være færre aktive aktører i primærnæringene.
- ✓ Har ikke ensartet industri.

Kultur:

- ✓ I forhold til kultur, vil det være et bredt tilbud over hele Glåmdalsregionen, med natur, villmark, Finnskogen, Festningen.

Det offentlige:

- ✓ Et administrativt sted hvor en har samlet spisskompetanse, med større bredde i fagfelt.

6.5 utfordringer - hva kan gjøres?

Utfordringene Glåmdalsregionen står ovenfor:

- ✓ Befolkningssammensetning. Det trengs flere unge i alderen 20-35 år i regionen.
- ✓ Samferdsel, i form av manglende infrastruktur.
"Jeg bor jo ikke her selv. Som jeg ser det, er det infrastrukturen som må på plass, det er det viktigste. Man har en nærhet til Oslo som kan utnyttes på en mye bedre måte. Bane, vei – det må begynne der."
- ✓ Kommunestruktur og mangel på organisering.
"Vi i Glåmdalsregionen føler oss glemt i forhold til regionen ellers. Vi må jobbe desto hardere her nede, når fylkeskommunen ligger på Hamar. Alt som skjer skal ligge på

Hamar og Elverum. De har sikkert samme utfordring på Tynset som hos oss. Det har lett for å bli at der man sitter selv, der har man fokus.”

- ✓ Samarbeid mellom kommunene i regionen. Mangel på dette hindrer utvikling nå.
”Samarbeidsklimaet i Glåmdalsregionen som region, at man kan konkurrere om ressursene etter at ressursene er sikret, ikke før. Samarbeid i regionen er en utfordring, at kommunene i regionen klarer å samarbeide. Det er for dårlig samarbeidsklima i dag.”
- ✓ Få unge mennesker med ut (i naturen).
- ✓ Gode arbeidsplasser og lyst til å bosette seg i regionen.
”Hva kommer først? Bolyst eller arbeidsplasser? Om det er gode boforhold eller gode arbeidsplasser – jeg tror det er en kombinasjon.”
- ✓ Mangel på skapertrang og risikovillig kapital.

Hvordan kan en løse disse utfordringene?

- ✓ Ved å få på plass infrastruktur og kommunikasjon vil mange av utfordringene kunne løses. Da vil Glåmdalsregionen kunne være et alternativt arbeidssted for yngre folk som søker det urbane.
- ✓ Skape flere arbeidsplasser hvor det ikke trengs mer kompetanse enn fagbrev.
- ✓ Samarbeid mellom privat og offentlig sektor for å skape flere arbeidsplasser.
- ✓ Være villig til å skape noe selv.
- ✓ Det offentlige må satse mer på regional støtte.
- ✓ Effektiv bruk av ressursene, og mer samarbeid mellom kommunene. Evt. Sammenslåing av kommuner som fører til større kommuner med sentraliserte servicesenter.
- ✓ Utnytte sin nære posisjon til Oslo.
”Vi må skape arbeidsplasser. Et sterkere samspill mellom offentlig og privat sektor tror jeg er viktig. Det gjelder alt. Det er viktig for å skape arbeidsplasser og skape vekst. Du ser det, skal et lite sted bygge en svømmehall – da prøver du å samarbeide med reiselivet og hotellet, så flere utnytter ressursene bedre sammen.”

6.6 Regionens framtid – eksisterer Glåmdalsregionen og Hedmark i 2040?

I intervjuene mener mange at Glåmdalsregionen ikke kommer til å eksistere som begrep i 2040. Flere antar at regionen som nå heter Glåmdalsregionen kommer til å hete Kongsvingerregionen, men regionen i seg selv kommer til å være der. Det er kun en som mener at regionen ikke kommer til å eksistere i verken form eller omriss slik den gjør i dag. At det vil skje endringer er de fleste enige i, men i hvilken grad er det mer uenighet rundt. Er regionen mer oppdelt? Er det skallet av kommuner nordover? Eller vil være Glåmdalsregionen som begrep eksistere i 2040, som det gjorde for 40 år siden også? *”Glåmdalen som region? Nei, det finnes ikke på noen kart heller det. Det er vel mer som et kvasikompromiss mellom politikerne. Nei, det vil ikke være noe som heter Glåmdalen, ikke et hensiktsmessig navn på regionen. Jeg tror heller det blir hetende Kongsvingerregionen. Glåmdalen kommer ikke til å være et begrep.”* Samarbeidsområdet vil dreie seg mer rundt en øst – vest -akse enn nord - sør som nå.

Når det kommer til Hedmark fylke er det to syn på om Hedmark kommer til å eksistere eller ikke. Du har de som håper og tror at Hedmark eksisterer i samme form som den gjør i dag, da dette er den ideelle situasjonen sett fra deres side. Mens 6/10 tror Hedmark kommer til å inngå i en større region. En nevner regionen Innlandet som et alternativ, mens de andre håper på enda større regioner i hele landet, hvor Hedmark inngår i region Østlandet. Det nevnes at samarbeidet mellom fylkeskommunepolitikerne i, spesielt Hedmark og Oppland, ikke er det aller beste og at dette er en av grunnene til at en større regionsinndeling kan bli problematisk.

”For mitt vedkomne vil Hedmark være den mest ideelle løsningen. Vi ser at det er en drakamp mot Osloregionen og deling, det er noe uheldig for oss”.

”Enten har du fått noen få store regioner: Østlandsområdet, Vestlandet, Midt-Norge, Sørlandet, Nordland-Finnmark. Vi vil ha en stor regionstenkning og mye større enheter. Det har sammenheng med et samfunn som utvikler seg kommunikasjonsmessig, både fysisk og med nettbasert kommunikasjon. Ei mil er ikke så langt som det en gang var.”

6.7 Geografisk tilknytning

På spørsmål om hvilket geografisk område de intervjuede har oppmerksomheten rettet mot i dag, og om de forventer å ha det samme fokuset i 2040, har de fleste vi snakket med et lokalt perspektiv. Likevel har de i tillegg et større regionalt perspektiv, ved å være orientert mot Oslo (dette nevner ni av ti intervjuede) og Hamar. De fleste ser for seg at deres virksomhet fortsatt skal være lokalisert i Hedmark. En del har i tillegg et internasjonalt fokus, og er orientert mot Sverige, Skandinavia og Norden.

I 2040 kommer fokusfeltet til å være det samme, bare større, både geografisk og folketallsmessig. Som en av de intervjuede uttalte; *Fokuset er det samme, men satsningsområdene er anner-*

ledes. Vi vil ha større områdefokus. Vi vil være en del av et større innovasjonsselskap enn det vi er i dag. Vi vil rette oss ut mot et større geografisk område. ”

7 Om framsynsverkstedet for Glåmdalsregionen

7.1 Arrangementet

Det andre regionale framsynsverkstedet i ”Framsyn i Hedmark” ble avholdt på Skaslien Gjestgiveri på Kirkenær den 20.05.2010. Hedmark fylkeskommune og regionrådet for Sør-Østerdal samarbeidet med Elverum kommune om det praktiske arrangementet, og forskere fra Østlandsforskning og Norsk institutt for by- og regionforskning hadde det faglige ansvaret. Det var i alt 47 deltagere. Av disse var 14 medlemmer av formannskapene i de fem kommunene i regionen. Videre deltok representanter for Taternes Landsforening, Norsk Skogfinsk Museum, Arabisk Kulturforening, Statens vegvesen, Fylkesmannen, Nav, Grue barne- og ungdomsråd, Hedmark Reiseliv, Oppad, Odal Næringshage og NHO Innlandet. Framsynsverkstedet hadde en hel dag til disposisjon, og varte fra ni til halv fire.

I det følgende skal vi gi et referat av framsynsverkstedet.

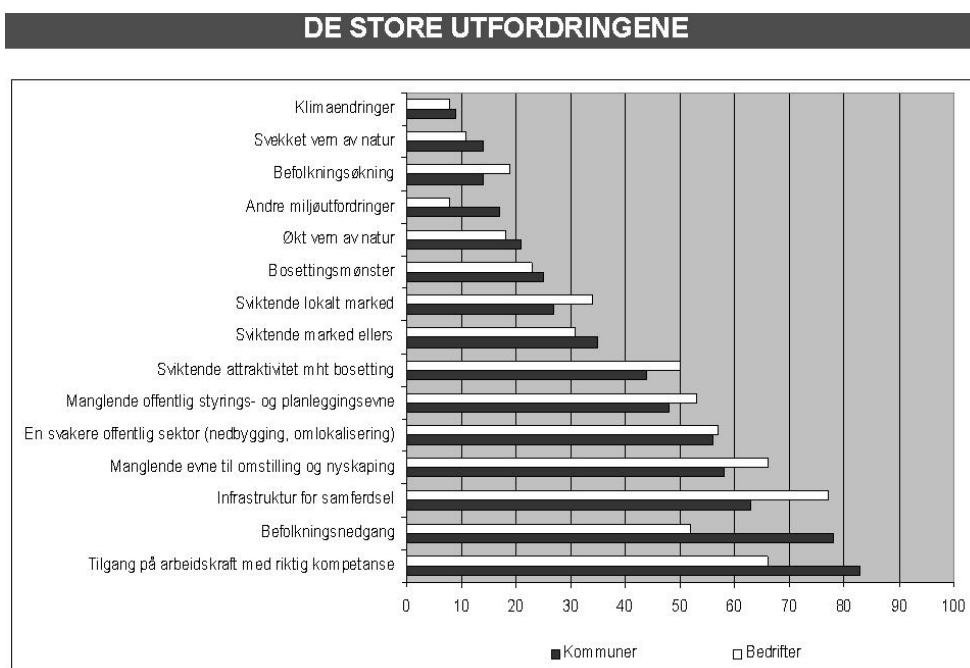
7.2 Opplegget for dagen

Dette framsynsverkstedet fant sted på et tidspunkt da innsamlingen av data nærmet seg ferdigstillelse, og ”Bakgrunnsnotatet” for Glåmdalsregionen forelå i utkast før verkstedet. På bakgrunn av dette samt erfaringer fra det første framsynsverkstedet ble opplegget for dagen endret en god del. Etter innledende velkomst ved lederen av Regionrådet for Glåmdalsregionen og fylkesråd Svein Borkhus fra Hedmark fylkeskommune, ble det gjennomført en kort runde med presentasjoner rundt bordene.⁹ Deltagerne var plassert etter geografisk tilhørighet, i et forsøk på å skape homogenitet. Deretter ga en forsker fra ØF en teknisk presentasjon av data fra bakgrunnsnotatet, inklusive opplysninger om utvalg, svarprosent mv. Det ble åpnet for spørsmål. Hensikten med presentasjon og spørsmål innledningsvis, var å etablere et legitimitetsgrunnlag for datamaterialet og få brakt på bane eventuelle innvendinger mot dette. Dette ble sett på som viktig siden grunnlagsdataene hadde stor betydning for dagens arbeid.

⁹ Gruppene ble delt inn i to og to, hver person fikk ansvar for å presentere sin sidemann for de andre rundt bordet.

Den første runden med gruppearbeid fant sted fra ca. 1015 og fram til lunsj 1230. Kjernepunktet for arbeidet i grupper var svarfordelingen fra en survey til regionalt næringsliv og kommunene i regionen (politikere og ledende tjenestemenn). I denne surveyen ble respondentene bedt om å indikere hva de så på som de viktigste utfordringene for framtidig utvikling av regionen. Man fikk anledning til å krysse av for viktig, verken/eller eller lite viktig på i alt 15 forhåndsdefinerte utfordringer. Den prosentvise fordelingen av respondenter som indikerte ”viktig” på den enkelte av disse utfordringene ble presentert for deltagerne, og er gjengitt nedenfor.

En forsker fra ØF gikk gjennom hovedpunkter i grunnlagsdata for hver av disse utfordringene. Deretter introduserte en forsker fra NIBR opplegget for gruppearbeidet. Som ved forrige verksted satt deltagerne i grupper i et felles plenumsrom, for å muliggjøre veksling mellom plenum og gruppe. Hvert bord hadde en bordleder fra ØF, NIBR eller HFK, som arbeidet ut ifra skriftlige instruksjoner som var utdelt og gjennomgått på forhånd. Bordlederen hadde ansvar for å føre referat fra sin gruppe, og det er disse referatene som er lagt til grunn i de etterfølgende avsnitt.

Figur 46 Utfordringer, slik de ble framstilt på framsynsverkstedet

Deltagerne ble orientert om at det var sentralt å se etter forhold som er viktige for regionens framtidige utvikling, men som det er knyttet usikkerhet til. Deretter ble de bedt om å vurdere de 12 utfordringene som var inkludert i surveyen og tenke over om det er andre utfordringer enn disse som burde tas i betraktning. Som på første verksted brukte bordlederne en metode hvor deltagerne først skulle tenke seg om i stillhet og notere på et eget ark, deretter ble det tatt en runde rundt bordet hvor dette ble lest opp. (Deltagerne hadde fått utdelt et ark hvor de 15 opprinnelige utfordringene var listet opp, og hvor nye kunne føres på.) Hensikten var å sikre at alle kom godt til orde. Etter en kort diskusjon noterte bordlederne de nye forslagene opp på sin liste over de 15 utfordringene som var inkludert i surveyen.

Deltagerne ble deretter bedt om å rangere utfordringene etter viktighet, ved å gi poeng. Viktigste utfordring fikk seks poeng og så videre ned til sjetten viktigste.

Opprinnelig var ideen å summere opp gruppene rangeringer til en felles, samlet rangering for alle gruppene ved opplesing i plenum, som gruppene så skulle jobbe videre med. Imidlertid viste dette seg å være vanskelig. Gruppene brukte lengre tid enn forutsatt på å komme fram til rangeringene, og det ble ført opp flere ”nye” utfordringer enn det ØF og NIBR forutså. Dermed fikk gruppene jobbe videre med de seks utfordringene de selv syntes var viktigst i det siste gruppearbeidet før lunsj. Oppgaven var å ta for seg de seks viktigste spørsmålene ett for ett, og diskutere følgende spørsmål:

Hva er de realistiske ytterpunktene for denne utfordringen i Glåmdalsregionen i 2040? Hvor galt eller hvor bra kan det gå 30 år fram i tid? Og vil det slå ut forskjellig i ulike deler av Glåmdalsregionen?

Dermed ble det seks mini-diskusjoner på hvert bord fram mot lunsj, som ble ledet og referert av bordlederen. Gruppene fikk fortsette med de seks utfordringene de selv syntes var viktigst før lunsj, og ikke noen standardisert liste. Forskerne rangerte disse i lunsjen, fordelte utfordringene på gruppene og lot deltakerne ta seks mini-diskusjoner hvor de vurderte utfordringene.

Etter lunsj ble deltagerne omfordelt for å få heterogene grupper. Dette ble gjort ved at verkstedlederne lagde en tilfeldig basert bordfordeling basert på deltagerens etternavn. Tanken var å bringe mer liv inn i diskusjonene fordi deltagerne kanskje hadde begynt å bli trette av hverandres argumentasjon. Dette viste seg å fungere litt ulikt. Noen grupper fungerte fint etter lunsj, andre ga uttrykk for at de ville ha foretrukket å fortsette i samme gruppe for dermed å kunne bygge på det de allerede hadde kommet fram til.

Under lunsjen kom bordlederne sammen og oppsummerte scorene fra det enkelte gruppen. Plenumslederen summerte disse opp, og satte opp en ny liste på framviseren over de seks store utfordringene som gruppene samlet sett hadde gitt høyest terningkast. Dette var de følgende:

1. Tilgang på riktig kompetanse
2. Manglende evne til omstilling og nyskaping i næringslivet, inkl lokal risikokapital, og kompetansebaserte arbeidsplasser
3. Infrastruktur for samferdsel (veg, tog, fly)
4. Planlegging, samarbeid, omstillings- og nyskapingsevne i offentlig sektor
5. Utdanningstilbud i regionen; skole og høyere utdanning, entreprenørskap i skolen
6. Levekårsutvikling

Disse seks utfordringene ble fordelt mellom gruppene. Gruppene fikk deretter i oppgave å gjennomføre fem nye mini-diskusjoner, hvor gruppas egen utfordring skulle sees i sammenheng med hver av de øvrige fem, en etter en. Oppgavene de ble bedt om å løse var de følgende: Hvordan virker vårt ”store spørsmål”, dvs viktige utfordring, sammen med hvert av de andre fem?

Hva er det beste som kan skje i måten de virker sammen på? Hva er det verste som kan skje i måten de virker sammen på?

Hva kan vi, aktørene i regionen, gjøre av tiltak og handlinger for å øke sannsynligheten for at det beste kan skje? Hva kan vi, aktørene i regionen, gjøre for å redusere sannsynligheten for at det verste kan skje?

Dermed fikk deltagerne gå gjennom de store spørsmålene i flere runder og med flere ulike innfallsvinkler. Fra å få en enkel oppstilling med rangering fra surveyen fikk de vurdere om andre utfordringer er like relevante, hvor viktige de syntes det enkelte spørsmål er, hvor stor spennvidde man så i den framtidige utviklingen (beste og verste utfall). Dermed var spørsmålene godt innarbeidet før de startet med å se dem i sammenheng.

7.3 Resultater fra framsynsverkstedet

I det følgende skal vi gi et referat av hva som kom fram på framsynsverkstedet. Referatene representerer ikke konsensus på verkstedet. Referatet er heller ikke et forsøk på å vise “sannheten” om framtidig utfordringer i regionen, men vise ulike forståelser av hvilke utfordringer man har, og hvordan man kan løse disse. De er altså ikke “autoritative”, men innspill til debatten om hva som må til for å få fortsatt vekst i regionen.

Ettersom gruppeinndelingen ikke var avgjort for å avspeile bakgrunnen til deltagerne, presenteres ikke referatene spesifisert på grupper. Siden oppgaven var å se for seg variasjonsbredden i den enkelte store spørsmålene er de presentert samlet som ”beste og verste scenario”.

Som det ble redegjort for ovenfor hadde de to gruppeoppgavene (før og etter lunsj) noe forskjellig fokus. Før lunsj skulle deltagerne blant annet diskutere hvor godt eller dårlig det kan tenkes å gå innenfor hver av de seks viktigste ”store spørsmålene”. Etter lunsj var utfordringen å tenke på beste eller verste utvikling når man så ett enkelt ”stort spørsmål” i sammenheng med de fem andre. Men det ble ikke lagt opp til at gruppene skulle tvinges til å følge denne prosedyren. Referatene fra bordene viser at ikke alle gruppene tok opp sammenhengen mellom sitt spørsmål og de fem andre suksessivt. De valgte heller å konsentrere seg mer om det enkelte spørsmål for seg. Dermed blir diskusjonene referert tematisk i det følgende, uten henvisning til hvilken gruppe som hadde hovedansvar for det enkelte spørsmål.

7.3.1 Infrastruktur for samferdsel

Verste scenario

Flere av gruppene framhevet at det verste senario innenfor all type infrastrukturutvikling er status quo, det vil si at det ikke skjer noe som helst av utvikling. Dette vil innebære manglende vedlikehold av veg og jernbane, noe som igjen vil medføre nedgradering av veier (noe gruppa anså som lite sannsynlig) og nedlegging av jernbanetilbudet.

Selv om alle vil ha bedre infrastruktur påpeker en gruppe at det er for mye fokus på kort veg til Oslo, og at dette kan redusere regionen til en soveby.

Når det gjelder den digitale utviklingen vil det verste scenario være at regionen blir hekta av utviklingen gjennom en raskt aldrende infrastruktur. Den digitale utviklingen vil være svært viktig for regionen. Glåmdalsregionen har ikke de 30 siste årene sett mulighetene ved Gardermoen flytransport til/fra Norge.

Beste scenario

Den best tenkelige utviklingen vil være preget av omfattende utbygging. Man ser for seg at RV 2 blir fire-felts Europavei, kanskje i 2016-2020, og at alle grusveger har fast dekke i 2040. Det anlegges ny veg og ny dobbeltsporet jernbane til Kongsvinger, med høyhastighetsbane slik at man for eksempel kan komme seg fra Oslo til Kongsvinger på 25 minutter. Videre ser man for seg to spors jernbane Oslo – Stockholm via Kongsvinger, dvs Kongsvingernavet. En mulighet er også en elektrifisert Solørbane med persontransport. Og endelig ser man for seg at regionen i 2040 utnytter Gardermoen muligheter tett inntil regionen bedre, som er Norgesnavet for flytransporten.

En del av det samme bildet er at Skandinaviakrysset er ferdig utviklet og gir regionen rask forbindelse inn og ut i verden.¹⁰ Skandinaviakrysset kan i 2040 bli knutepunkt i og for Skandinavia når det gjelder veg og jernbane. Forbindelsene nord – sør og øst – vest for Skandinavia vil da være linket i Kongsvinger. En annen ide med vide horisonter er anleggelse av 4-felts vei fra Roma – Stockholm via Kongsvinger.

Mer generelt er det et godt scenario for 2040 at alle har rask og grei tilgang til nett og digitale kommunikasjonsmuligheter som måtte finnes. Dette framheves som framtidens kompetansearbeidsplasser. Møter, messer og lignende kan foregå i en digital "real time" situasjon og regionens innbyggere og næringsliv kommer seg på denne måten raskt både ut i verden og bringer verden raskt inn i regionen.

Oppsummering

Aldrende infrastruktur, manglende vedlikehold og fravær av ny utbygging preger den negative utviklingsbanen. Et positivt scenario innebærer utbygging av dobbeltsporet jernbane eller motorvei på en rekke identifiserte strekninger, med både nasjonal og nordisk betydning. Også gode dataforbindelser framheves.

7.3.2 Kompetansebaserte arbeidsplasser.

Verste scenario

¹⁰ "Skandinaviakrysset" er diskutert i Glåmdalen regionråd. Ideen er basert på det faktum at Kongsvinger ligger i det geografiske midtpunktet mellom de tre skandinaviske hovedstedene og Bergen, Mjøsbyene, Trondheim, Karlstad og Gøteborg. Se

<http://www.glomdal.hedmark.org/dtArticle.aspx?m=4661&amid=65755>

En gruppe mente at verst tenkelige scenario for kompetansebaserte arbeidsplasser er at SSB og andre høykompetansearbeidsplasser forsvinner og at SSB nedskaleres og til slutt ”flagger ut” til Oslo. Man kan også frykte at ”motorarbeidsplasser” som SSB, Forestia, Hydro og Moelven forsvinner, samtidig som at høyteknologiske industriarbeidsplasser som Nordan og Jordan og flyttes til billige produksjonsland.

Et annet ikke ønskelig scenario er at lite kompetanse fører til at regionen ikke har opplevelsesnæringer og er en region som kun blir en transportregion hvor ingen med unntak av de som bor i regionen, oppholder seg i.

Beste scenario

Det beste scenarioet for kompetansebaserte arbeidsplasser kan innebære nyetableringer av kompetansearbeidsplasser på grunnlag av knoppskyting og nyetableringer på grunnlag av utnyttelse av energiresurser, som for eksempel bioenergi, men også andre fornybare energiformer. Man kan se for seg at flere blir sysselsatt i tjenesteytende sektor og forretningsmessig tjenesteyting, noe som kan settes i sammenheng med hovedflyplassen, Gardermoen.

I regionen har man tjenesteytende arbeidsplasser og god IT og kommunikasjonsmessig infrastruktur som gjør at man kan være ansatt ved et firma på Filippinene. Eller det er norske, regionbaserte firmaer med kontorer på for eksempel Flisa, Kirkenær og et sted på Filippinene. FoU er veldig viktig for regionen og det blir satset på dette. Det er utviklet et par FoU miljøer i tillegg til de vi har, som for eksempel IBAS. Man kan se for seg knoppskyting fra allerede eksisterende bedrifter i regionen, og at regionen i 2040 har blitt svært sentral knyttet til energifeltet i Norge. Dette vil si FoU innenfor energifeltet, med forskning, utdanning og leveranser til energisektoren i Norge og internasjonalt. Dette vil blant annet innebære at regionen har høyskoleutdanning innenfor fornybar energi, at man rekrutterer allerede utdannede siv. ing. Innenfor olje, som reorientere seg fordi oljeopptaket er stoppet – til nye muligheter innenfor fornybar energi. Man kan også se for seg å få ett av to kraftverk i Skandinavia som blir drevet ved biobrensel.

Oppsummering

Det verste scenarioet er preget av utflytting og nedskalering av de viktige kompetansearbeidsplassene som finnes i dag, til fordel for Oslo eller billige produksjonsland. Lite kompetanse som følge av dette kan svekke regionens attraktivitet.

Det beste scenarioet innebærer at antallet kompetansebaserte arbeidsplasser øker. Man ser spesielle muligheter innenfor fornybar energi og forretningsmessig tjenesteyting, og god kommunikasjonsmessig infrastruktur muliggjør lokale arbeidsplasser med nasjonal og internasjonal tilknytning. Fornybar energi kan gi grunnlag for økt FoU og ny kompetansebasert næringsvirksomhet.

7.3.3 Tilgang på riktig kompetanse

Verste scenario

Mange av deltagerne var opptatt av spørsmålet om tilgang til riktig kompetanse. Et lite ønskelig scenario er at det regionen kunne trenge av kompetanse, ”riktig” kompetanse, blir ikke rekruttert fordi regionen ikke er attraktiv som bosted. Dermed får ikke det offentlige tilgang på det forvaltningen trenger av arbeidskraft innenfor sentrale stillinger som bl.a. planleggere, ingeniører og jurister.

Det verste scenarioet innebærer at man får ikke besatt arbeidsplassene som allerede finnes. Hvis miljøene blir for små, oppnås ikke ”kritisk masse” for tilflytting, ble det hevdet. En gruppe så en risiko i nærheten til Oslo, og mente at dette gjør det lettere og ikke omstille seg.

Kommunenes arbeidsoppgaver og utfordringer blir stadig mer krevende knyttet til planlegging, arealbruk, transport mv. Samtidig gjør EØS avtalen og forholdet til EU at kommunene har en flora av komplekse regler, rettighetssystemer, anbuds- og avtaleverk å forholde seg til. Dermed får man en situasjon hvor kompetanse og spesialister i økende grad er nødvendig i kommunal sektor samtidig som mulighetene for å få denne er minimert. Dette ble framhevet som en samfunnsmessig kjempeutfordring for distriktskommunene.

Hvis transportsystemet i 2040 har gjort at mulighetene for å bo sentralt og å jobbe ruralt er større, kan man få stor grad av innpendling til regionen. Men dette vil innebære sviktende skatteinntekter for kommunene.

En gruppe framhevet at kompetansetilgang har å gjøre med levekår og attraktivitet. I dag kommer ikke utdannede kvinner tilbake til regionen fordi de oppfatter mange av innbyggerne som ”harry” og lite tiltrekkende, ikke den typen de ønsker å omgås med. Dårlige levekår svekker dermed attraktiviteten i forhold til de som flytter ut for å ta utdanning. I et positivt scenario klarer man å snu levekårsutviklingen og øker attraktiviteten for tilbakeflytting.

Beste scenario

I det beste scenarioet har Glåmdalsregionen mange kompetansearbeidsplasser å tilby. Alle får utnyttet sin kompetanse (formell og reell). Et bilde av attraktive bygder / ”green valley” ble framhevet her. Det må skapes en kultur for høyere utdanning. Hvis det finnes gode utdanningsmuligheter vil folk bli boende etter endt utdanning. I et positivt scenario tar de som bor i regionen også utdanning i regionen. Dette kan blant annet oppnås hvis det legges til rette for deltidsutdanningsmuligheter. Boliger og arbeidsplasser må være tilstede. Ved å heve kompetansenivået kan man minske antallet som hopper av studier og skoleløp. Betydningen av entreprenørskap i skolen framheves.

Men det må finnes noe mer rundt utdanningsinstitusjonen, dvs. en viss form for urbanitet i form av kafeer, arrangement og annet

En gruppe framhevet at industrien er avhengig av riktig kompetanse. En må derfor skape fleksible utdanningsmuligheter. Et eksempel på dette er såkalte ”driftsoperatører”. Det ligger mu-

ligheter i å heve kompetansen på skogutvinning/bearbeidelse. Man bør unngå at det bare sendes råvarer ut av regionen, og satse mer på foredling.

En gruppe var spesielt opptatt av nødvendigheten av å beholde kvalifisert ungdom i regionen. I et positivt scenario kommer de tilbake etter endt utdanning, med nye impulser. Arbeidslivet har tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Bedrifter etablerer seg i regionen og skaper kompetansmiljøer. Gruppen så for seg en yrende "gründercamp". Man så også for seg å etablere et "gründeruniversitet" i Glåmdalsregionen.

En gruppe så for seg at ny teknologi har gitt utvikling av nye typer hjelpemidler, slik at de eldre og mange syke kan leve et selvstendig og meningsfullt liv utenom institusjon. Regionen opplever både at det er innpendling av riktig kompetanse til arbeidsplassene, men også at det er mange som velger å bo her.

Større kommuner kan gi større og bredere faglige arbeidsmiljøer for spesialistkompetanse innenfor for eksempel ingeniørfag, planlegging og juss. Regionen har god gründerkompetanse og veldig dyktige ledere.

En av gruppene var spesielt opptatt av sammenhengen mellom levekår og kompetanse. Levekårsutvikling og utdanning/ kompetansebygging hører sammen. Man må fange opp risikogrupper med gode levekårstiltak allerede fra ung alder. I et positivt scenario tar man utdanning og blir arbeidstager, noe som samlet hever levekårene. Det ble framhevet at regionen i dag har en opphoping av negative levekårsparametre, slik som lav levealder, dårlig utdanning, dårlig helse og uførhet. Dette betyr at de som bor i regionen i ikke alltid kan bidra til å dekke nye kompetansebehov. Når mange har lav inntekt, får også kommunene lave inntekter, og dette svekker handlekraften. I et positivt scenario snus denne trenden ved at bedre levekår fører til kompetanseoppbygging.

Et bedret utdanningstilbud i regionen kan høre med i et positivt scenario. Man vil da kunne slippe en del utflytting. Et mindre teoretisk skoletilbud kan bidra til å redusere frafallet, siden det først og fremst er de teorisvake som faller ut.

Samarbeid skole/næringsliv framheves av en gruppe, slik at unge mennesker får innsikt i dagens arbeidsplasser. Man må jobbe mot skolene for å få folk til å ta relevant utdanning. Lærlingsplasser er viktige.

Mange drar ut for å få utdanning. I et positivt scenario reguleres det boligtomter for at de skal komme tilbake igjen etterpå. Ikke bare i sentrum, ikke alle ønsker å bo "oppå" naboen. Tomter er ikke nok, det må også være arbeidsplasser for tilbakeflytterne. En gruppe la vekt på at økt satsing på barn, unge og familier kan føre til at en del flytter tilbake etter å ha bodd ute en periode, fordi de ser regionens landlige kvaliteter. Kanskje trenden snur, når det gjelder det urbane attraktivitet? Nye verdier blant de med utdanning?

Oppsummering

Tilgang på riktig kompetanse var et av temaene som det ble brukt mest tid på rundt bordene. Det negative scenarioet innebærer at svekket attraktivitet som bosted hindrer tilgangen til arbeidstagere med riktig kompetanse. Også for små fagmiljøer kan bidra til en slik uønsket utvikling. Kommunesektoren får en stor utfordring med dette fordi kompetansebehovet øker.

Et positivt scenario er utdanningstilbud så vel som utdannings*tilbøyelighet* styrket. Man evner i større grad å holde utdannet ungdom i regionen, eller å få dem til å flytte tilbake etter hvert. Her er kommunale tilbud, tilgjengelige boliger og arbeidsplasser og større kommuner med mer attraktive fagmiljøer stikkord, men også levekårsforbedring framheves som viktig.

7.3.4 Evne til å tenke internasjonalt

Verste scenario

En gruppe så en risiko for at regionens fokus internasjonalt i 2040 kun er mot Värmland. Mange arbeidsplasser er utkontrahert til Kina. Regionen er totalt uinteressant for besøkende, det er ingen attraktivitet her og det er ikke relevant å tenke opplevelsesnæringer eller turisme. Dermed er det bare gjennomgangstrafikk i regionen. Innbyggertallet stagnerer og går ned, og regionen blir mer og mer perifer, dvs. mer og mer ”distrikts-Norge”

Beste scenario

Gruppens beste scenario her innebærer at det er kort avstand til det internasjonale ”livet”, i begge retninger, dvs. både inn til regionen fra utlandet og ut fra regionen. Dette gjelder både mht arbeid og fritid. De som bor i regionen har dermed en aktiv og interessert holdning til verden utenfor. Nye arbeidsplasser er etablert som ikke lengre bare handler om Glåmdalen som region.

Gruppen framhevet at vi har et stabilt land i verdensammenheng mht for eks konfliktnivå, styringssett, økonomi mv, og en stabil region – noe som innebærer at vi er attraktive å gjøre forretninger med og et attraktivt land og region å reise i.

Det ble framhevet som heldig hvis regionen i 2040 oppfattes tydelig som en del av Osloregionen. Man kan se for seg et sentralisert framtidig utbyggingsmønster, slik at regionen tar vare på sine muligheter for å drive et ”grønt reiseliv”. I denne regionen er det færrest skritt til skog og mark”. Reiselivet og opplevelsesinnsatsen er koordinert nasjonalt og regionalt, slik at man får mest mulig markedsføringseffekt ut av innsatsen og dermed også gjester. Det er etablert et samarbeid og samhandling mellom ulike typer opplevelsesprodukt, slik at man kan sette sammen ulike typer som en eksempelvis ei langhelg på Flisa. Eller ”Oval weekend at Flisa”, med innlagt padling, sykling osv.

Oppsummering

En gruppe mente at evnen til å tenke internasjonalt er et av de seks viktigste spørsmålene for Glåmdalsregionen framover. Det verste scenarioet er at man ikke evner å tenke videre enn mot Sverige, og at attraktivitet og interesse for besøkende øker regionens preg av periferi.

I et positivt scenario bygges kanalene til ”det internasjonale livet” opp både med hensyn til arbeid og fritid. Stabilitet, god økonomi og andre forhold gjør Norge til en attraktiv forretningspartner, og Glåmdalsregionen kan dra nytte av dette – kanskje spesielt ved å identifisere seg som en del av Oslo-regionen.

7.3.5 Manglende evne til omstilling og nyskaping

Verste scenario

Verste scenario på dette punkt er at det ikke finnes evne til verken omstilling eller nyskaping. Da kan man se for seg at regionens virksomheter i 2040 driver smått, er få og uorganiserte, spesielt innenfor opplevelsesnæringene.

Det finnes en holdning om at ”vi vil ha vårt for oss sjøl”, for eksempel når det gjelder jakt og fiske. Dette kan være et hinder for å ”dele” mht å lage opplevelsprodukt av slike ressurser, eller la innflyttere ta del i sentrale naturbaserte aktiviteter.

En gruppe framhevet at Glåmdalsregionen allerede er blant de dårligste i Norge når det gjelder nyetablering og gründervirksomhet. Det verste scenarioet er dermed ingen positiv utvikling, og at janteloven forsterkes ytterligere.

Glåmdalsregionen har tradisjonelt sterkt klasseskille, ble det hevdet. De uten eiendom skal ikke tro at de er noe, skal ikke ta utdanning for eksempel. Disse holdningene må endres.

Beste scenario

En gruppe framhevet at det vil være tegn på en god utvikling hvis opplevelsesnæringene i 2040 operer samlet innenfor større geografiske områder. De framhevet betydningen av å ha en reiselivsmessig infrastruktur som fungerer, og at regionen har evne til å pakke produkter i et samarbeid med mange tilbydere og å utvikle egne destinasjoner som folk synes det er verdt å reise til, stoppe ved og å oppleve.

Det ble påpekt at man allerede har et mål om at regionen om 5-10 år er blant de beste innen næringsutvikling, noe som peker fram mot et positivt scenario. Her hører økt samarbeid og økende grad av omstillingsevne med i bildet. En ønsket utvikling innebærer høy kompetanse innen næringsliv, og at kommunene er fleksible for å legge til rette for nye næringer/bedrifter. Man kan få en region med høykompetansesarbeidsplasser innen kreative yrker. Multinasjonale bedrifter kan ønske å etablere seg i regionen. Det er viktig å fokusere på regionens unike fortrinn, å finne ut hva er vi best på. Janteloven må forsvinne.

En gruppe var spesielt opptatt av å fremme entreprenørskap i skolen, gjennom nyskaping og elevbedrifter. Entreprenørskap i skolen setter i gang en tankeprosess hos elevene rundt hva som trengs for å skape en bedrift, og gir muligheter for de elevene som ikke er så sterke teoretiske til å hevde seg. Det blir gøy å gå på skolen, utdroppingsraten faller. I 2040 er entreprenørskap en del av hverdagen, det er en naturlig del av læreplanen. Dette skaper en samfunnsforståelse, det skaper aktivitet i regionen. Elevene får en mulighet til å vise sine egenskaper så tidlig som mulig. Dette fører til at flere skaper sine egne/nye arbeidsplasser. Lærerne har god utdanning på området entreprenørskap.

En gruppe tok spesielt for seg problemstillinger knyttet til behovet for risikovillig kapital. Her så man for seg at mer kapital må brukes lokalt (kommunenivå), mindre til Oslo. Kredittgaranti-foreningen bør inngå som en del av porteføljen til Innovasjon Norge. Men i et negativt scenario kan en slik ordning føre til utvikling av et (overdrevent) byråkrati for støtte. Innslaget av prosjektbasert støtte kan bli for høyt. I verste fall vil ikke ordningen føre til nyskaping.

En gruppe viste til at Solør-området vil ha kompetansesenter på skogbruk. Gruppen er skremt over argumentasjonen som har kommet fram på et framsynsverksted i en av de andre regionene, hvor landbruket ikke ble levnet store muligheter i framtiden. Man viste til oppblomstring av bioenergi på Kirkenær som en stor framtidsmulighet. Glåmdalsregionen ble betegnet som et smørøye mht grønt og fornybart. Men videreføring har vært et svakt punkt. Regionen har skog, men ikke møbelfabrikker – omvendt av situasjonen på Sunnmøre. Årsaken er antagelig at man har tjent så mye på råstoffet at man ikke trengte å være nyskapende.

Oppsummering

Her ble det påpekt at det verste scenarioet innebærer en videreføring av dagens situasjon, i og med at Glåmdalsregionen allerede er preget av relativt lav evne til omstilling og nyskaping. Flere påpekte også utstrakt ”jantelov” og markert klasseskille.

I et positivt scenario opererer opplevelsesnæringene samlet innenfor et større geografisk område enn i dag. Økt samarbeid innenfor både offentlig og privat sektor ses på som en nøkkel til økt omstilling. Skolens betydning framheves, her er det store muligheter for å fremme entreprenørskap. Det er nødvendig å iverksette tiltak for å styrke tilgangen til risikokapital. Man ser store muligheter til omstilling og nyskaping innenfor primærnæringene, knyttet til fornybare råvarer og muligheter for videreføring.

7.3.6 Samarbeid, nyskaping og omstilling

Beste scenario

I en gruppe ble det framhevet at det å samle hele Glåmdalsregionen til en kommune vil være et positivt scenario. Man enes om langsiktige strategier, og unngår kranling kommunene imellom. I dette bildet hører også en kompetent kommuneadministrasjon med. Man ser for seg økt livskvalitet og bedre økonomi i regionen.

En annen gruppe framhevet at samarbeid fører til større utvikling, noe som hører med i et positivt scenario. Hvis alle sitter på sin egen tue, blir det ingen utvikling. Det var imidlertid uenighet om hvorvidt sammenslåing hører med i et slikt scenario, og noen mente økt samarbeid innenfor de eksisterende strukturene heller er veien å gå. En kan samarbeide om sektorer på tvers av grenser. Kommuneidentitet er en positiv faktor. Et positivt scenario for 2040 er at samarbeidet er godt nok til at man slipper sammenslåing.

En av gruppene framhevet at samarbeid både i offentlig og privat sektor er en viktig del av et positivt scenario. Her hører sterke næringsklynger med, for eksempel innen IKT og bygg. Man har funnet ut hva man er gode på, har videreutviklet dette og er gode på nytenkning.

Større selvstendighet og mindre overstyring hører med i dette bildet.. Det er vanskelig for en kommune å legge penger i en nabokommunes utvikling. Likevel vil en slik samgandlingsstrategi kunne skape uanede positive ringvirkninger. Økt samarbeid kan styrke grendene.

I et positivt scenario ser man for seg at alle kommuner gleder seg over positiv utvikling i andre kommuner. Man ”stjeler” ikke fra hverandre, og regionen framstår som en helhet. Det er stor tillitt mellom kommunene, man stoler på hverandre i alle sammenhenger. Innbyggere føler en tilhørighet med regionen.

En gruppe framhevet at kommunene i et positivt scenario samarbeider mer og blir mer langsiktige. Grappa mente at man bør glemme kommunesammenslåing, mens samarbeid gir større og mer robuste fagmiljøer. Mer vekt på omstilling og lang sikt. Kanskje ”hva skal vi gjøre i Åsnes for å gagne Våler” burde være et kapittel i kommuneplanen! Grappa framhevet kultursamarbeidet i Odalskommunene som et godt eksempel. Bedrifter som trenger ansatte må synliggjøre behovet utad. Kommunene kan kanskje tilby jobb til ektefelle. I et positivt scenario blir det samarbeid mellom kommunene om dette, det er det ikke i dag. Man ser bare på hva som gagnar en selv, men kanskje en ektefelle kunne fått jobb i nabokommunen?

En gruppe la vekt på mulighetene som ligger i arealpolitikken. I dag vil man heller bruke egen landbruksjord til næring enn å bruke ledig areal i nabokommunen til utbyggingsområder. Det er i dag godt samarbeid mellom kommunene på søppel og tiltak for barn og unge. Hvorfor ikke for eksempel innen landbruk også? En stor felles markedsføring av regionen ville dessuten vært et bra samarbeidstiltak.

Kommunene evner ikke å se at de er i samme båt, og at de har de samme utfordringene. Dette inkluderer dårlig økonomi, fraflytting mv. I et positivt scenario økes samarbeidet, og det lages større enheter. Man øker omstillingsviljen i kommunene, blant de ansatte.

Verste scenario

Et negativt scenario er preget av manglende omstilling og nytenkning. Man ser for seg økt fraflytting og høy grad av uførhet. Kommunene preges av manglende gjennomføringsevne av planverk, og de klarer ikke opprettholde tilbudet av offentlige tjenester.

Når det gjelder regionalt samarbeid er et negativt scenario preget av at alle er seg selv nærmest. Man har mest fokus på egen kommune, egen organisasjon og egne bedrifter. Regionen blir da usynlig. Man klarer ikke å framstå som attraktive uten samarbeid. I et slikt scenario ser man for seg at regionen får en dårlig økonomi og et dårlig omdømme. Man utnytter ikke muligheten for å kunne markedsføre/ selge det beste fra hver region.

Oppsummering

Alle gruppene framhevet at økt samarbeid innfor både privat og offentlig sektor er et avgjørende spørsmål for Glåmdalsregionens framtid. Et negativt scenario er at regionen blir ”usynlig” og uten attraktivitet utenfra, fordi alle er seg selv nærmest og ikke utnytter mulighetene som ligger i samarbeid.

Et positivt scenario i denne sammenheng innebærer at de mange mulighetene for samarbeid utnyttes. Dette gjelder innenfor både privat og offentlig sektor. Noen mener kommunesammenslåing er veien å gå, andre mener utvidet og fordypet samarbeid kan være tilstrekkelig. Bygging av tillit og et fokus på felles behov er nøkkelord.

7.3.7 Utvide skoletilbudet – videregående skole og høyskole.

Beste scenario

Man kan tenke seg at det er etablert en ny universitetsavdeling i regionen i 2040. En slik avdeling vil da være en satellitt både for Universitetet i Karlstad og Universitetet i Oslo. Denne har utdanning innenfor toll, politi, fengsel og kriminalomsorg, statistikk og anvendt statistikk samt ulike typer fornybar energi. Utgangspunktet for denne etableringen er de forskningsmiljøene som er utviklet innenfor statistikk og statistisk analyse samt fornybare energiformer (se tidligere punkt om kompetanse og FoU).

En annen side ved beste scenario fram mot 2040 er at regionen har flere videregående skoler - eventuelt én stor videregående skole med et mye større spekter av muligheter, og gjerne med avdelinger lokalisert rundt i regionen. Både for universitetsutdanningene og den videregående skolen gjelder imidlertid at man i prinsippet kan sitte hvor som helst og studere hva som helst. Avdelingene kan være virtuelle studieenheter – hvor man treffer hverandre på nett og/eller sitter i samme klasserom for å få et mer daglig og faktisk studiemiljø, og studere ulike fag. Kollokvier kan være fysiske eller virtuelle. Utfordringen blir å etablere et studiemiljø og et studentmiljø. I et positivt scenario er regionen ledende på utdanning mot turisme (finnskogen) og kultur. Man så for seg høyere utdanning i regionen – kjøreskoler i regionene. Glåmdalsregionen kan bli minst på landsgjennomsnittet i grunnskolepoeng, og regionen kan i framtida ha ansvaret for hele skoleløpet 6-19 år. Det vil bli et godt tilbud av lærlingplasser, og alle har et tilbud til de er fylt 19 år. En gruppe framhevet spesielt at pendling for foreldre med små barn kan virke skremmende. Derfor er det viktig å ha utdanningsmuligheter i regionen for denne gruppa. En gruppe framhevet at høyskolestiftelsen er fleksibel. Men man mangler stabile miljøer, både faglig og studiemessig. En må kunne ta en grad. Samarbeid med Karlstad ble framhevet.

Verste scenario

Det verste scenarioet er at gapet mellom Glåmdalsregionen og resten av landet øker. De kvalifiserte må flytte ut, og de med lavest kompetanse blir igjen. Her er frafallet i skolen en viktig risikofaktor. Man får arbeidstakere som kun er kvalifisert til lavkompetanse. Industrien vil tape mot østblokk-landene og andre lavkostland. Adferdsproblemer slik som rus, kriminalitet og (delvis arvelige) tidlig uføre kan øke.

Oppsummering

Det beste scenarioet på dette området innebærer delvis utvidelse av kapasiteten for utdanning i regionen, for eksempel med en ny universitetsavdeling eller flere videregående skoler. Utdanningen innrettes mot regionens behov og muligheter, og blant annet turisme og kultur framheves.

Det verste scenarioet er at frafallet i skolen øker, at de med høyest kompetanse flytter ut og at bare yrkesaktive med lav kompetanse blir igjen.

7.3.8 Befolknings- og levekårsutvikling

Verste scenario

Resignasjon er det verste som kan skje, ble det framhevet. Flere kan bli trygdemottagere, og dette kan danne en ond sirkel. Mange kan falle utenfor tidlig – hvis vi ikke fanger opp de unge tidlig, kommer vi ikke videre. Man ser eksempler på 5-6 generasjons barnevernssaker og uføre-trygdede. Det er også en risiko for tilflytning av sosialstønadsmottakere. Det verste som kan skje er at regionen får et negativt stempel. Glåmdalsregionen er en ”sosial sump” med store forskjeller mellom folk.

Det negative scenarioet med hensyn til befolkningsutvikling er preget av fraflytting og økonomisk nedgang. Kommunen klarer dermed ikke å opprettholde velferdstilbudet.

Beste scenario

Det beste scenarioet er å få en positiv utvikling, og da må man bryte den onde sirkelen. I et ønskelig scenario 20 år framover tar 50 % flere høyere utdanning og blir boende. Regionen får færre uføretrygdede og sosialstønadsmottakere. Kommunene framstår som attraktive kommuner å bosette seg i. Det er stolthet og identitet i forhold til egen region og kommune.

I et positivt scenario har folk har meningsfulle dager, både på arbeid og ellers. Man får tilpasset opplæring i skolen, og dette fører til økt motivasjon og mindre frafall. Det er tidlig intervensjon i barnehage og skole. Det er viktig å redusere rusproblemer, og utvide tilbudet for rusbehandling allerede i skolen.

Godt offentlig – privat samarbeid hører med i dette bildet.

Nyskaping, bedre økonomi og tilbakeflytting preger også det positive scenarioet. Dette forutsetter at tilflyttere tas vare på. De må tilbys bolig, skolegang og de må bli møtt med positive hold-

ninger. Det er viktig med gode tiltak for integrering, slik som opplysning og gode møteplasser. En ordning med tilflytter verter kan slå godt ut.

Oppsummering

Det negative scenarioet mht befolknings- og levekårsutvikling ble benevnt som ”Glåmdalsregionen som sosial sump”. Her er regionen preget av fraflytting og nedgang, sviktende kommunalt tjenestetilbud og økende antall trygdemottagere.

Det positive scenarioet er utviklingen snudd. Andelen med høyere utdanning stiger, og frafallet i skolen går ned. Antallet trygdemottagere synker. Positive holdninger til tilflyttere spiller en stor rolle, og det satses aktivt på integrering.

7.4 Samlede observasjoner¹¹

Som redegjort for tidligere, fikk gruppene fikk anledning til å velge andre ”store spørsmål”, eller utfordringer, enn det som ble presentert fra surveyen. Dermed er listen over spørsmål som ble drøftet interessant i seg selv, siden den reflekterer oppfatningene til deltagerne på framsynsverkstedet. Punktene nedenfor er dermed de ”store spørsmålene” som deltagerne mener vil ha størst betydning for Glåmdalsregionen framover, men som det er knyttet stor usikkerhet rundt. Temaene glir delvis over i hverandre, men likevel med noe ulikt fokus.

- Infrastruktur for samferdsel
- Kompetansebaserte arbeidsplasser
- Tilgang på riktig kompetanse
- Evne til å tenke internasjonalt
- Manglende evne til omstilling og nyskaping
- Samarbeid, nyskaping og omstilling
- Utvide skoletilbudet – videregående skole og høyskole
- Befolknings- og levekårsutvikling

Det er interessant å legge merke til at såpass mange av spørsmålene dreier seg om egenskaper ved befolkningen i Glåmdalsregionen. Deltagerne var mest opptatt av kompetanse, evne til samarbeid, omstilling og nyskaping og evne til å tenke internasjonalt. Det er også et fokus på utdanning og levekår, og alle disse forholdene knyttes til folketallsutviklingen, attraktivitet og innflytting samt muligheter for utvikling og vekst. Samlet sett kan dette tolkes som en understrekning av at det er befolkningen i regionen som er avgjørende – kanskje mer enn utbygging av infrastruktur, teknologiutvikling, nasjonal politikk og andre nasjonale og internasjonale rammebetingelser, selv om slike forhold også spiller en viktig rolle.

¹¹ Dette avsnittet er skrevet av NIBR i forbindelse med gjennomgangen av referatene fra framsynsverkstedet for Glåmdalsregionen. Synspunkter og observasjoner er trukket ut fra referatene, men står for forfatterens regning.

Bakgrunnsnotatet for Glåmdalsregionen dokumenterer betydelige utfordringer i forhold til folketallsutvikling, alderssammensetning og levekårsutfordringer. Dette er opplysninger som mange av deltagerne var godt kjent med i forkant, og som det også ble referert kort til før gruppearbeidet startet. Utfallet av gruppearbeidet kan tolkes dit hen at disse utfordringene først og fremst kan løses ved å fokusere på befolkningen som regionens viktigste ressurs.

Når scenarioene sees i sammenheng, viser resultatene fra framsynsverkstedet til antagelser om gode og dårlige mekanismer som kan oppstå, når flere forhold spiller sammen. Deltagerne var for eksempel opptatt av hvordan levekårsutfordringene reduserer regionens attraktivitet, blant annet gjennom negative stereotyper av regionen og de som lever der. Dette kan i sin tur redusere muligheten for nyinnflytting og tilbakeflytting av folk med høyere utdanning, noe som igjen kan virke negativt på tilgangen på kompetent arbeidskraft og på regionens evne til nyskaping. Man er bekymret for en situasjon hvor levekårsproblemer går i arv fra generasjon til generasjon, og hvor det skapes en følelse av resignasjon. Men slike negative samspill som man finner i ”verste utfall”-scenarioene kan også speilvendes. Deltagerne så mange muligheter for og i stedet oppnå positive samspill. Her ble ikke minst skole, utdanning og levekårstiltak fremhevet som viktige. Levekårsrettede tiltak, oppfølging av vanskeligstilte barn og unge samt bedre tilrettelegging av arbeidsdagen i skoler og utdanningsinstitusjoner kan bidra til å redusere frafallet og skape en mer positiv holdning til høyere utdanning. Dette kan forplante seg ved at utdanningsnivået øker, levekårsproblemene synker og et mer positivt image av regionen bygges. Dermed vil regionen også kunne bli mer attraktiv for innflyttere, få bedre evne til omstilling og nyskaping, og ligge bedre til rette for vekst i næring og sysselsetting.

Det er interessant at samarbeidsevne framheves som en av de viktigste faktorene. Selv om det er uenighet rundt spørsmålet om kommunestruktur, med sju kommuner innenfor et relativt begrenset geografisk område, er alle enige om at samarbeid og samhandling må økes drastisk. Man frustreres over manglende evner til å se videre enn til egen kommunegrense, og det trekkes fram flere eksempler på at man kunne oppnå mer ved å jobbe på tvers av kommunegrensene. For eksempel gjelder dette mulighetene for å tilby jobb til begge ektefeller, når en familie flytter til regionen: Hvis den ene har fått jobb i en av kommunene, bør man også trekke inn nabokommunene for å lete etter en jobb til den andre. Flere trekker også fram potensialet som ligger i en samlet portal for reiseliv og opplevelsesnæringer. Økt samarbeid om arealpolitikk og landbruk er andre eksempler.

Viktigheten av økt kompetanse knyttes delvis til mulighetene for økt grad av videreforedling av råvarene som produseres i regionen, delvis til mulighetene for å omstille råvarebaserte næringer til nye produkter og tjenester. Mange mener at regionens tilgang til fornybare ressurser gir grunn til optimisme, og man ser for seg å bygge opp kompetansemiljøer og FoU innenfor dette.

Denne delen av notatet har i hovedsak vært et referat av framsynsverkstedet på Kirkenær. I sluttrapporten (Hanssen m.fl. 2011) redegjøres det mer grundig for bakgrunnen for foresight. Der har man også en mer helhetlig gjennomgang av funnene i alle de fire regionene.

Referanser

Bongaarts, J. (2004). Population aging and the rising cost of public pensions. *Population and Development Review*, 30 (1) side 1-23

Brunborg, H., Texmon, I. og Pettersen, S. V. (2008). Nye befolkningsframskrivninger. Økonomiske analyser (3) side 29-41

EPC. (2006). Impact of ageing populations on public spending on pensions, health and long-term care, education and unemployment benefits for the elderly. Brussel, Economic Policy Committee

http://europa.eu/epc/pdf/ageingsummary_en.pdf

Falleth, Eva Irene, Hanssen, Gro Sandkjær og Saglie, Inger-Lise. 2008: *Medvirkning i byplanlegging i Norge*. NIBR-rapport 2008:37 Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning

Hanssen, G. S., Higdem, U., Klausen, J.E. og Skålholt, A. (2011). *Regionalt framsyn Hedmark - gjennomgang og presentasjon av Regionalt framsyn Hedmark*. ØF-rapport 02/2011, Lillehammer, Østlandsforskning/NIBR

Rege, M., Telle, K. og Votruba, M. (2007). *Social Interaction Effects in Disability Pension Participation: Evidence From Plant Downsizing*. Discussion Paper, No. 49. Oslo, SSB

<http://www.ssb.no/publikasjoner/DP/pdf/dp496.pdf>

Rege, M., Telle, K. og Votruba, M. (2009). *The Effect on Plant Closure on Crime*. Discussion Paper, No. 59. Oslo, SSB

<http://www.ssb.no/publikasjoner/pdf/dp593.pdf>

Selstad, T. og Hagen, S. E. (2007). *Innlandet 2030: Befolkningen – en byrde og berikelse*, ØF-notat nr. 7. Lillehammer, Østlandsforskning

<http://øf.no/notater/pdf/072007.pdf>

VEDLEGG

Spørreundersøkelsen

TIL BEDRIFTER OG VIRKSOMHETER I SØR-ØSTERDALSREGIONEN

Respondentnummer

Framtidas Sør-Østerdalsregion

Hedmark fylkeskommune er i gang med en prosess for å få fram ny kunnskap om hvilke veier Hedmark-samfunnet skal ta de neste 30-40 årene. Vi er interessert i å hente inn synspunkter fra bedrifter og virksomheter i Sør-Østerdalsregionen. Vi skal i de følgende spørsmål forsøke å få et bilde av hvordan du ser for deg framtidens region. Dette skal brukes i et arbeid rundt planstrategiarbeidet i Hedmark fylkeskommune, og vil også kunne brukes i det regionale og lokale utviklingsarbeidet. Arbeidet utføres i samarbeid mellom Hedmark fylkeskommune og et forskningsprosjekt om regionale framtidssanalyser gjennomført av Norsk institutt for by- og regionforskning og Østlandsforskning.

Vi ber deg besvare skjemaet og returnere det til oss i vedlagte svarkonvolutt innen fredag 12.mars. Ved spørsmål, ta kontakt med Asgeir Skålholt, Østlandsforskning, mobil 97 15 89 15, e-post: as@ostforsk.no, Gro Sandkjær Hanssen, NIBR, e-post: gro.hanssen@nibr.no, eller Frank Borgen, Hedmark Fylkeskommune, mobil 91 57 70 47, e-post: frank.borgen@hedmark.org.

Med vennlig hilsen

Frank Borgen
Fylkesplanlegger
Hedmark fylkeskommune

Til info:

Undersøkelsen er i henhold til Personopplysningsloven meldt inn til Personvernombudet for forskning. Opplysningene som samles inn blir behandlet konfidensielt og i henhold til Datatilsynets regler. Den enkeltes svar vil bare være tilgjengelig for forskerne, og spørreskjema makuleres etter at undersøkelsen er avsluttet. Datamaterialet blir bare brukt til statistiske analyser i forskningssammenheng, og materialet blir presentert i en form som gjør at enkeltpersoner ikke kan kjennes igjen. Som forskere er vi underlagt taushetsplikt. Etter prosjektslutt 31.12.2012 vil data lagres i fire år slik de foreligger, for å muliggjøre sammenligning med tilsvarende undersøkelser. Etter fire år (31.12.2016) vil indirekte identifiserbare opplysninger slettes og data lagres i anonymisert form hos Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste. Lagringen foretas med tanke på eventuelle oppfølgingsundersøkelser. Enhver respondent står fritt til på hvilket som helst tidspunkt å trekke seg fra undersøkelsen. Dersom det er spørsmål du ikke kan eller ønsker å svare på, kan du la spørsmålet stå ubesvart.

1. UTFORDRINGER

1.1. Hva ser du på som de største utfordringene for den framtidige utviklingen i din region?

	Stor utfordring	Verken /eller	Liten utfordring	
Tilgang på arbeidskraft med riktig kompetanse	1 ☐	2 ☐	3 ☐	1
Sviktende lokalt marked	1 ☐	2 ☐	3 ☐	2
Sviktende etterspørsel etter varer og tjenester produsert i regionen ellers i Norge og utlandet	1 ☐	2 ☐	3 ☐	3
Befolkningsnedgang	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4
Befolkningsøkning	1 ☐	2 ☐	3 ☐	5
Bosettingsmønster	1 ☐	2 ☐	3 ☐	6
Infrastruktur for samferdsel (veg, tog, fly)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	7
Manglende evne til omstilling og nyskaping	1 ☐	2 ☐	3 ☐	8
En svakere offentlig sektor (nedbygging av forsvar, omlokalisering av sykehus, svekket helse- og omsorgstilbud i kommunene)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	9
Sviktende attraktivitet mht. bosetting	1 ☐	2 ☐	3 ☐	10
Manglende offentlig styrings- og planleggingsevne	1 ☐	2 ☐	3 ☐	11
Klimaendringer	1 ☐	2 ☐	3 ☐	12
Miljøutfordringer utenom klimaendringer	1 ☐	2 ☐	3 ☐	13
Økt vern av natur (dyr, utmark, fjellområder etc.)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	14
Svekket vern av natur (dyr, utmark, fjellområder etc.)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	15

1.2. Er det andre utfordringer? Skriv på eget ark om det ikke er plass.

16

2. HVORDAN LØSE REGIONENS UTFORDRINGER

2.1. Hva mener du må til for å løse utfordringene?

	Viktig	Verken /eller	Uviktig	
Utvide kapasiteten ved de høyere utdanningsinstitusjonene lokalt for å sikre tilgangen på riktig kompetanse	1 ☐	2 ☐	3 ☐	17
Senking av skatter og avgifter	1 ☐	2 ☐	3 ☐	18
Styrking av fylkeskommunen (flere oppgaver, større overføringer, større regionalt selvstyre)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	19
Styrking av kommunene (flere oppgaver, større overføringer, større lokalt selvstyre)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	20
Konkrete kommunale og fylkeskommunale planer	1 ☐	2 ☐	3 ☐	21
Mindre byråkrati for næringsliv	1 ☐	2 ☐	3 ☐	22
Bedre infrastruktur for samferdsel	1 ☐	2 ☐	3 ☐	23
Økt samarbeid mellom kommuner i regionen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	24
Økt samarbeid med andre regioner i Hedmark	1 ☐	2 ☐	3 ☐	25
Økt samarbeid mellom det offentlige og det private	1 ☐	2 ☐	3 ☐	26
Økt samarbeid med Oppland	1 ☐	2 ☐	3 ☐	27
Økt samarbeid med Sverige	1 ☐	2 ☐	3 ☐	28
Økt samarbeid med Osloregionen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	29
Økt samarbeid med Trøndelag	1 ☐	2 ☐	3 ☐	30

2.2. Annet? Vennligst skriv dine kommentarer her.

31

3. FRAMTIDAS SØR-ØSTERDALSREGION

3.1. Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om framtida til din region:

	Svært enig	Enig	Ver- ken/eller	Uenig	Svært uenig	
Jeg er optimist når det gjelder utviklingen i min region fram mot 2040	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	32
I 2040 er det vanskelig å rekruttere arbeidskraft med riktig kompetanse	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	33
I 2040 er min region bortimot avfolket	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	34
I 2040 har bedre pendlingsmuligheter økt sjansen for at mine barn og barnebarn bor her i regionen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	35
I 2040 har vi et internasjonalt anerkjent universitet i vår region	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	36
I 2040 har min region en mindre andel uføretrygdede enn i dag	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	37
I 2040 er Hedmark fortsatt ett fylke	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	38
I 2040 har min region flere private enn offentlige arbeidsplasser	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	39
I 2040 har min region for få attraktive arbeidsplasser	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	40
I 2040 er min region dominert av turister og hyttefolk	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	41
I 2040 kan de fleste i min region gå eller sykle til skole eller jobb	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	42
I 2040 er det flere ansatte i primærnæringene i min region enn det er nå	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	43

3.2. Tror du følgende bransjer blir viktigere eller mindre viktige for sysselsetting og verdiskaping i din region i 2040?

	Mye viktigere	Viktige- re	Som i dag	Mindre viktig	Mye mindre viktig	
Jordbruk	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	44
Skogbruk	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	45

Industri	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	46
Kraft- og vannforsyning	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	47
IKT-næringene	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	48
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	49
Helse- og omsorgstjenester	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	50
Varehandel	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	51
Opplevelsesnæringer (hotell, restaurant, kultur, reiseliv)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	52
Transport	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	53
Offentlig administrasjon (inkl. undervisning, forsvar etc.)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	54
Forretningsmessig tjenesteyting (bank, finans etc.)	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	55

3.3. Hva er det viktigste geografiske området din virksomhet jobber mot i 2040?

_____ 56

Tusen takk for hjelpen!

Kongsvingers utvikling sysselsetting 2001 - 2008

Sysselsatte personer etter arbeidssted Kongsvinger									
Næringer	2001	2008	V		A		AN		
			Endr. 01-08	Forv.tot.	Forv.nær.	V-AN	Diff.	Andel 08	LQ08
01 Jordbruk, jakt og viltstell	179	145	-34			-16	-18	0,016	0,739
02 Skogbruk	135	117	-18			21	-39	0,013	4,968
05 Fiske og fangst	1	2	1			0	1	0,000	0,035
10 Bryting av kull, utvinning av torv	0	0	0			0	0	0,000	0,000
11 Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0			0	0	0,000	0,000
12 Bryting av uranium- og thoriummalm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
13 Bryting av metallholdig malm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
14 Bergverksdrift ellers	48	64	16			2	14	0,007	4,905
15 Næringsmiddel- og drikkevareindustri	72	60	-12			-8	-4	0,007	0,338
16 Tobakksindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
17 Tekstilindustri	9	4	-5			-2	-3	0,000	0,288
18 Bekledningsindustri	6	2	-4			0	-4	0,000	0,326
19 Lær- og lærvareindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
20 Trelast- og trevareindustri	88	69	-19			-3	-16	0,008	1,267
21 Treforedling	0	0	0			0	0	0,000	0,000
22 Forlag og grafisk industri	170	104	-66			-33	-33	0,012	1,106
23 Oljeraffinering	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
24 Kjemisk industri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
25 Gummivare- og plastindustri	227	154	-73			-24	-49	0,017	7,595
26 Mineralproduktindustri	5	13	8			1	7	0,001	0,316
27 Metallindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
28 Metallvareindustri	173	177	4			17	-13	0,020	2,148
29 Maskinvareindustri	107	91	-16			15	-31	0,010	0,915
30 Data- og kontorutrustningsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
31 Elektronisk industri	20	20	0			-1	1	0,002	0,649
32 Radio- og fjernsynsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
33 Instrumentverktøystedindustri	20	19	-1			5	-6	0,002	0,606
34 Motorkjøretøyindustri	194	185	-9			-43	34	0,021	11,514
35 Annen transportmiddelindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
36 Møbelindustri og annen industri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
37 Gjenvinning	30	12	-18			-3	-15	0,001	2,147
40 Kraftforsyning	73	35	-38			-7	-31	0,004	0,693
41 Vannforsyning	3	0	-3			1	-4	0,000	0,000
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	490	666	176			109	67	0,074	1,012
50 Motorkjøretøytjenester	328	333	5			28	-23	0,037	1,577
51 Agentur- og engros handel	235	232	-3			12	-15	0,026	0,577
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	720	782	62			129	-67	0,087	1,076
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	168	160	-8			10	-18	0,018	0,557
60 Landtransport og rørtransport	333	295	-38			7	-45	0,033	1,345
61 Sjøtransport	12	6	-6			0	-6	0,001	0,071
62 Lufttransport	0	0	0			0	0	0,000	0,000
63 Tjenester tilknyttet transport	44	32	-12			11	-23	0,004	0,256
64 Post og telekommunikasjoner	213	232	19			-24	43	0,026	1,795
65 Finansiell tjenesteyting	92	64	-28			-2	-26	0,007	0,578
66 Forsikring og pensjonsfond	15	6	-9			1	-10	0,001	0,160
67 Hjelpevirks.finansiell tj.yting	2	2	0			1	-1	0,000	0,063
70 Eiendomsdrift	84	140	56			39	17	0,016	1,159
71 Utleievirksomhet, mask. og utstyr	10	19	9			1	8	0,002	0,853
72 Databehandlingsvirksomhet	101	117	16			14	2	0,013	0,742
73 Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0			0	0	0,000	0,000
74 Annen forretningsm. tjenesteyting	514	851	337			161	176	0,095	1,177
75 Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	980	1026	46			-52	98	0,115	1,847
80 Undervisning	597	577	-20			59	-79	0,064	0,844
85 Helse- og sosialtjenester	1769	1793	24			402	-378	0,200	1,052
90 Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	9	78	69			5	64	0,009	2,485
91 Interesseorganisasjoner	35	34	-1			1	-2	0,004	0,407
92 Kulturell tjenesteyting og sport	74	121	47			28	19	0,014	0,731
93 Annen personlig tjenesteyting	71	73	2			15	-13	0,008	0,785
95 Lønnet husarbeid	0	0	0			0	0	0,000	0,000
99 Internasjonale organisasjoner	0	0	0			0	0	0,000	0,000
00 Uoppgitt	44	36	-8			-9	1	0,004	0,903
Sum næringer	8501	8948	447		934	870	-423	1,000	1,000

Nord-Odal utvikling sysselsetting 2001 - 2008

Sysselsatte personer etter arbeidssted Nord-Odal									
Næringer	2001	2008	Endr. 01-08	A	AN	V-AN	Andel 08	LQ08	
01 Jordbruk, jakt og viltstell	46	59	13			-4	17	0,036	1,662
02 Skogbruk	40	60	20			6	14	0,037	14,080
05 Fiske og fangst	0	0	0			0	0	0,000	0,000
10 Bryting av kull, utvinning av torv	0	0	0			0	0	0,000	0,000
11 Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0			0	0	0,000	0,000
12 Bryting av uranium- og thoriummalm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
13 Bryting av metallholdig malm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
14 Bergverksdrift ellers	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
15 Næringsmiddel- og drikkevareindustri	20	12	-8			-2	-6	0,007	0,373
16 Tobakksindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
17 Tekstilindustri	2	0	-2			0	-2	0,000	0,000
18 Bekledningsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
19 Lær- og lærvareindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
20 Trelast- og trevareindustri	21	14	-7			-1	-6	0,009	1,421
21 Treforedling	0	0	0			0	0	0,000	0,000
22 Forlag og grafisk industri	1	1	0			0	0	0,001	0,059
23 Oljeraffinering	0	0	0			0	0	0,000	0,000
24 Kjemisk industri	87	121	34			-16	50	0,075	13,843
25 Gummivare- og plastindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
26 Mineralproduktindustri	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
27 Metallindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
28 Metallvareindustri	15	19	4			2	2	0,012	1,274
29 Maskinvareindustri	2	1	-1			0	-1	0,001	0,056
30 Data- og kontorutrustningsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
31 Elektronisk industri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
32 Radio- og fjernsynsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
33 Instrumentverktøystedindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
34 Motorkjøretøyiindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
35 Annen transportmiddelindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
36 Møbelindustri og annen industri	14	17	3			-3	6	0,011	2,479
37 Gjenvinning	0	0	0			0	0	0,000	0,000
40 Kraftforsyning	5	0	-5			0	-5	0,000	0,000
41 Vannforsyning	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	180	204	24			40	-16	0,126	1,713
50 Motorkjøretøytjenester	36	40	4			3	1	0,025	1,047
51 Agentur- og engros handel	24	30	6			1	5	0,019	0,412
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	94	102	8			17	-9	0,063	0,775
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	37	20	-17			2	-19	0,012	0,385
60 Landtransport og rørtransport	90	117	27			2	25	0,072	2,949
61 Sjøtransport	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
62 Lufttransport	0	0	0			0	0	0,000	0,000
63 Tjenester tilknyttet transport	0	0	0			0	0	0,000	0,000
64 Post og telekommunikasjoner	0	1	1			0	1	0,001	0,043
65 Finansiell tjenesteyting	24	27	3			0	3	0,017	1,348
66 Forsikring og pensjonsfond	3	5	2			0	2	0,003	0,736
67 Hjelpevirks.finansiell tj.yting	0	1	1			0	1	0,001	0,175
70 Eiendomsdrift	4	8	4			2	2	0,005	0,366
71 Utleievirksomhet, mask. og utstyr	0	0	0			0	0	0,000	0,000
72 Databehandlingsvirksomhet	2	1	-1			0	-1	0,001	0,035
73 Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0			0	0	0,000	0,000
74 Annen forretningsm. tjenesteyting	36	20	-16			11	-27	0,012	0,153
75 Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	114	158	44			-6	50	0,098	1,572
80 Undervisning	129	90	-39			13	-52	0,056	0,727
85 Helse- og sosialtjenester	397	454	57			90	-33	0,280	1,473
90 Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	3	1	-2			2	-4	0,001	0,176
91 Interesseorganisasjoner	10	6	-4			0	-4	0,004	0,397
92 Kulturell tjenesteyting og sport	5	9	4			2	2	0,006	0,300
93 Annen personlig tjenesteyting	9	17	8			2	6	0,011	1,010
95 Lønnet husarbeid	0	0	0			0	0	0,000	0,000
99 Internasjonale organisasjoner	0	0	0			0	0	0,000	0,000
00 Uoppgitt	5	4	-1			-1	0	0,002	0,555
Sum næringer	1459	1619	160	160	161	-1	1,000	1,000	

Sør-Odals utvikling sysselsetting 2001 - 2008

Sysselsatte personer etter arbeidssted Sør-Odal									
Næringer	2001	2008	Endr. 01-08	A	AN	V-AN	Andel 08	LQ08	
01 Jordbruk, jakt og viltstell	111	110	-1			-10	9	0,045	2,038
02 Skogbruk	65	37	-28			10	-38	0,015	5,712
05 Fiske og fangst	0	0	0			0	0	0,000	0,000
10 Bryting av kull, utvinning av torv	0	0	0			0	0	0,000	0,000
11 Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0			0	0	0,000	0,000
12 Bryting av uranium- og thoriummalm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
13 Bryting av metallholdig malm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
14 Bergverksdrift ellers	11	11	0			1	-1	0,004	3,065
15 Næringsmiddel- og drikkevareindustri	356	220	-136			-40	-96	0,089	4,501
16 Tobakksindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
17 Tekstilindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
18 Bekledningsindustri	0	1	1			0	1	0,000	0,593
19 Lær- og lærvareindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
20 Trelast- og trevareindustri	122	69	-53			-4	-49	0,028	4,608
21 Treforedling	6	3	-3			-2	-1	0,001	0,520
22 Forlag og grafisk industri	5	2	-3			-1	-2	0,001	0,077
23 Oljeraffinering	0	0	0			0	0	0,000	0,000
24 Kjemisk industri	30	30	0			-5	5	0,012	2,258
25 Gummivare- og plastindustri	0	1	1			0	1	0,000	0,179
26 Mineralproduktindustri	5	6	1			1	0	0,002	0,530
27 Metallindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
28 Metallvareindustri	12	13	1			1	0	0,005	0,574
29 Maskinvareindustri	2	2	0			0	0	0,001	0,073
30 Data- og kontorutrustningsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
31 Elektronisk industri	44	50	6			-1	7	0,020	5,902
32 Radio- og fjernsynsindustri	17	8	-9			-6	-3	0,003	1,911
33 Instrumentverkstedindustri	0	8	8			0	8	0,003	0,928
34 Motorkjøretøyindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
35 Annen transportmiddelindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
36 Møbelindustri og annen industri	1	4	3			0	3	0,002	0,384
37 Gjenvinning	0	0	0			0	0	0,000	0,000
40 Kraftforsyning	9	0	-9			-1	-8	0,000	0,000
41 Vannforsyning	6	9	3			2	1	0,004	5,566
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	215	211	-4			48	-52	0,086	1,165
50 Motorkjøretøytjenester	60	79	19			5	14	0,032	1,360
51 Agentur- og engros handel	125	88	-37			7	-44	0,036	0,795
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	209	200	-9			37	-46	0,081	1,000
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	51	70	19			3	16	0,028	0,887
60 Landtransport og rørtransport	89	113	24			2	22	0,046	1,874
61 Sjøtransport	3	0	-3			0	-3	0,000	0,000
62 Lufttransport	0	0	0			0	0	0,000	0,000
63 Tjenester tilknyttet transport	2	1	-1			0	-1	0,000	0,029
64 Post og telekommunikasjoner	33	21	-12			-4	-8	0,009	0,591
65 Finansiell tjenesteyting	22	22	0			0	0	0,009	0,723
66 Forsikring og pensjonsfond	3	1	-2			0	-2	0,000	0,097
67 Hjelpevirks.finansiell tj.yting	0	3	3			0	3	0,001	0,345
70 Eiendomsdrift	9	24	15			4	11	0,010	0,722
71 Utleievirksomhet, mask. og utstyr	5	0	-5			1	-6	0,000	0,000
72 Databehandlingsvirksomhet	3	5	2			0	2	0,002	0,115
73 Forskning og utviklingsarbeid	1	1	0			0	0	0,000	0,074
74 Annen forretningsm. tjenesteyting	77	47	-30			24	-54	0,019	0,236
75 Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	138	161	23			-7	30	0,065	1,054
80 Undervisning	266	249	-17			26	-43	0,101	1,324
85 Helse- og sosialtjenester	458	481	23			104	-81	0,195	1,026
90 Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	8	18	10			4	6	0,007	2,085
91 Interesseorganisasjoner	9	12	3			0	3	0,005	0,522
92 Kulturell tjenesteyting og sport	11	26	15			4	11	0,011	0,571
93 Annen personlig tjenesteyting	23	32	9			5	4	0,013	1,250
95 Lønnet husarbeid	0	0	0			0	0	0,000	0,000
99 Internasjonale organisasjoner	0	0	0			0	0	0,000	0,000
00 Uoppgitt	11	12	1			-2	3	0,005	1,095
Sum næringer	2633	2461	-172	289	207	-379	1,000	1,000	

Eidskogs utvikling sysselsetting 2001 - 2008

Eidskog								
Sysselsatte personer etter arbeidssted	Eidskog							
	2001	2008	Endr. 01-08	V	A	AN	V-AN	
Næringer	2001	2008	Endr. 01-08	Forv.tot.	Forv.nær.	Diff.	Andel 08	LQ08
01 Jordbruk, jakt og viltstell	79	80	1			-7	8	0,041
02 Skogbruk	64	79	15			10	5	0,041
05 Fiske og fangst	1	0	-1			0	-1	0,000
10 Bryting av kull, utvinning av torv	0	0	0			0	0	0,000
11 Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0			0	0	0,000
12 Bryting av uranium- og thoriummalm	0	0	0			0	0	0,000
13 Bryting av metallholdig malm	0	0	0			0	0	0,000
14 Bergverksdrift ellers	2	0	-2			0	-2	0,000
15 Næringsmiddel- og drikkevareindustri	9	10	1			-1	2	0,005
16 Tobakksindustri	0	0	0			0	0	0,000
17 Tekstilindustri	1	1	0			0	0	0,001
18 Bekledningsindustri	1	0	-1			0	-1	0,000
19 Lær- og lærvareindustri	0	0	0			0	0	0,000
20 Trelast- og trevareindustri	78	57	-21			-3	-18	0,029
21 Treforedling	0	0	0			0	0	0,000
22 Forlag og grafisk industri	1	0	-1			0	-1	0,000
23 Oljeraffinering	0	0	0			0	0	0,000
24 Kjemisk industri	0	0	0			0	0	0,000
25 Gummivare- og plastindustri	17	0	-17			-2	-15	0,000
26 Mineralproduktindustri	67	58	-9			14	-23	0,030
27 Metallindustri	145	116	-29			-29	0	0,060
28 Metallvareindustri	41	72	31			4	27	0,037
29 Maskinvareindustri	13	7	-6			2	-8	0,004
30 Data- og kontorutrustningsindustri	0	0	0			0	0	0,000
31 Elektronisk industri	0	1	1			0	1	0,001
32 Radio- og fjernsynsindustri	0	0	0			0	0	0,000
33 Instrumentverktøystedindustri	0	5	5			0	5	0,003
34 Motorkjøretøystedindustri	0	1	1			0	1	0,001
35 Annen transportmiddelindustri	0	0	0			0	0	0,000
36 Møbelindustri og annen industri	23	37	14			-5	19	0,019
37 Gjenvinning	1	0	-1			0	-1	0,000
40 Kraftforsyning	0	0	0			0	0	0,000
41 Vannforsyning	1	2	1			0	1	0,001
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	154	222	68			34	34	0,115
50 Motorkjøretøytjenester	63	61	-2			5	-7	0,032
51 Agentur- og engros handel	32	91	59			2	57	0,047
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	130	134	4			23	-19	0,069
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	18	19	1			1	0	0,010
60 Landtransport og rørtransport	53	52	-1			1	-2	0,027
61 Sjøtransport	1	3	2			0	2	0,002
62 Lufttransport	0	0	0			0	0	0,000
63 Tjenester tilknyttet transport	4	9	5			1	4	0,005
64 Post og telekommunikasjoner	12	0	-12			-1	-11	0,000
65 Finansiell tjenesteyting	1	11	10			0	10	0,006
66 Forsikring og pensjonsfond	3	1	-2			0	-2	0,001
67 Hjelpevirks.finansiell tj.yting	0	0	0			0	0	0,000
70 Eiendomsdrift	6	26	20			3	17	0,013
71 Utleievirksomhet, mask. og utstyr	0	1	1			0	1	0,001
72 Databehandlingsvirksomhet	1	4	3			0	3	0,002
73 Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0			0	0	0,000
74 Annen forretningsm. tjenesteyting	47	31	-16			15	-31	0,016
75 Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	175	117	-58			-9	-49	0,060
80 Undervisning	133	110	-23			13	-36	0,057
85 Helse- og sosialtjenester	412	441	29			94	-65	0,228
90 Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	4	5	1			2	-1	0,003
91 Interesseorganisasjoner	12	6	-6			0	-6	0,003
92 Kulturell tjenesteyting og sport	3	10	7			1	6	0,005
93 Annen personlig tjenesteyting	14	37	23			3	20	0,019
95 Lønnet husarbeid	0	0	0			0	0	0,000
99 Internasjonale organisasjoner	0	0	0			0	0	0,000
00 Uoppgitt	23	18	-5			-5	0	0,009
Sum næringer	1845	1935	90	203	167	-77	1,000	1,000

Grues utvikling sysselsetting 2001 - 2008

Sysselsatte personer etter arbeidssted									
Næringer	Grue								
	2001	2008	V Endr. 01-08	A Forv.tot.	AN Forv.nær.	V-AN Diff.	Andel 08	LQ08	
01 Jordbruk, jakt og viltstell	177	185	8			-16	24	0,090	4,105
02 Skogbruk	72	103	31			11	20	0,050	19,043
05 Fiske og fangst	0	0	0			0	0	0,000	0,000
10 Bryting av kull, utvinning av torv	0	0	0			0	0	0,000	0,000
11 Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0			0	0	0,000	0,000
12 Bryting av uranium- og thoriummalm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
13 Bryting av metallholdig malm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
14 Bergverksdrift ellers	7	5	-2			0	-2	0,002	1,669
15 Næringsmiddel- og drikkevareindustri	32	31	-1			-4	3	0,015	0,760
16 Tobakksindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
17 Tekstilindustri	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
18 Bekledningsindustri	2	2	0			0	0	0,001	1,420
19 Lær- og lærvareindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
20 Trelast- og trevareindustri	194	175	-19			-7	-12	0,085	13,994
21 Treforedling	0	0	0			0	0	0,000	0,000
22 Forlag og grafisk industri	60	63	3			-12	15	0,031	2,918
23 Oljeraffinering	0	0	0			0	0	0,000	0,000
24 Kjemisk industri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
25 Gummivare- og plastindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
26 Mineralproduktindustri	2	0	-2			0	-2	0,000	0,000
27 Metallindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
28 Metallvareindustri	20	35	15			2	13	0,017	1,849
29 Maskinvareindustri	31	5	-26			4	-30	0,002	0,219
30 Data- og kontorutrustningsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
31 Elektronisk industri	97	76	-21			-3	-18	0,037	10,743
32 Radio- og fjernsynsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
33 Instrumentverktøystedindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
34 Motorkjøretøystedindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
35 Annen transportmiddelindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
36 Møbelindustri og annen industri	3	1	-2			-1	-1	0,000	0,115
37 Gjenvinning	0	0	0			0	0	0,000	0,000
40 Kraftforsyning	22	5	-17			-2	-15	0,002	0,431
41 Vannforsyning	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	156	182	26			35	-9	0,089	1,204
50 Motorkjøretøytjenester	58	58	0			5	-5	0,028	1,196
51 Agentur- og engros handel	51	46	-5			3	-8	0,022	0,498
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	111	122	11			20	-9	0,059	0,731
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	44	29	-15			3	-18	0,014	0,440
60 Landtransport og rørtransport	42	54	12			1	11	0,026	1,072
61 Sjøtransport	2	1	-1			0	-1	0,000	0,051
62 Lufttransport	0	0	0			0	0	0,000	0,000
63 Tjenester tilknyttet transport	0	1	1			0	1	0,000	0,035
64 Post og telekommunikasjoner	15	0	-15			-2	-13	0,000	0,000
65 Finansiell tjenesteyting	28	24	-4			-1	-3	0,012	0,944
66 Forsikring og pensjonsfond	3	0	-3			0	-3	0,000	0,000
67 Hjelpevirks.finansiell tj.yting	0	0	0			0	0	0,000	0,000
70 Eiendomsdrift	5	44	39			2	37	0,021	1,586
71 Utleievirksomhet, mask. og utstyr	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
72 Databehandlingsvirksomhet	1	8	7			0	7	0,004	0,221
73 Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0			0	0	0,000	0,000
74 Annen forretningsm. tjenesteyting	42	85	43			13	30	0,041	0,512
75 Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	148	111	-37			-8	-29	0,054	0,870
80 Undervisning	115	91	-24			11	-35	0,044	0,579
85 Helse- og sosialtjenester	440	442	2			100	-98	0,215	1,129
90 Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	8	10	2			4	-2	0,005	1,387
91 Interesseorganisasjoner	16	12	-4			1	-5	0,006	0,625
92 Kulturell tjenesteyting og sport	8	18	10			3	7	0,009	0,473
93 Annen personlig tjenesteyting	22	19	-3			5	-8	0,009	0,889
95 Lønnet husarbeid	0	0	0			0	0	0,000	0,000
99 Internasjonale organisasjoner	0	0	0			0	0	0,000	0,000
00 Uoppgitt	13	12	-1			-3	2	0,006	1,311
Sum næringer	2050	2055	5	225	167	-162	1,000	1,000	

Åsnes utvikling sysselsetting 2001 - 2008

Sysselsatte personer etter arbeidssted									
Åsnes									
Næringer	2001	V			AN		Andel 08	LQ08	
		2008	Endr. 01-08	A	Forv.tot.	Forv.nær.			Diff.
01 Jordbruk, jakt og viltstell	233	275	42			-21	63	0,090	4,100
02 Skogbruk	91	104	13			14	-1	0,034	12,917
05 Fiske og fangst	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
10 Bryting av kull, utvinning av torv	0	0	0			0	0	0,000	0,000
11 Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0			0	0	0,000	0,000
12 Bryting av uranium- og thoriummalm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
13 Bryting av metallholdig malm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
14 Bergverksdrift ellers	26	6	-20			1	-21	0,002	1,345
15 Næringsmiddel- og drikkevareindustri	70	4	-66			-8	-58	0,001	0,066
16 Tobakksindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
17 Tekstilindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
18 Bekledningsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
19 Lær- og lærvareindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
20 Trelast- og trevareindustri	151	137	-14			-5	-9	0,045	7,360
21 Treforedling	0	0	0			0	0	0,000	0,000
22 Forlag og grafisk industri	28	36	8			-5	13	0,012	1,120
23 Oljeraffinering	0	0	0			0	0	0,000	0,000
24 Kjemisk industri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
25 Gummivare- og plastindustri	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
26 Mineralproduktindustri	8	23	15			2	13	0,008	1,636
27 Metallindustri	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
28 Metallvareindustri	17	29	12			2	10	0,009	1,029
29 Maskinvareindustri	13	22	9			2	7	0,007	0,647
30 Data- og kontorutrustningsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
31 Elektronisk industri	2	0	-2			0	-2	0,000	0,000
32 Radio- og fjernsynsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
33 Instrumentverktøystedindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
34 Motorkjøretøystedindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
35 Annen transportmiddelindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
36 Møbelindustri og annen industri	238	97	-141			-50	-91	0,032	7,486
37 Gjenvinning	0	0	0			0	0	0,000	0,000
40 Kraftforsyning	28	2	-26			-3	-23	0,001	0,116
41 Vannforsyning	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	169	229	60			38	22	0,075	1,017
50 Motorkjøretøytjenester	105	92	-13			9	-22	0,030	1,275
51 Agentur- og engroschandelen	52	60	8			3	5	0,020	0,436
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	278	294	16			50	-34	0,096	1,183
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	23	42	19			1	18	0,014	0,428
60 Landtransport og rørtransport	80	87	7			2	5	0,028	1,161
61 Sjøtransport	4	6	2			0	2	0,002	0,207
62 Lufttransport	0	0	0			0	0	0,000	0,000
63 Tjenester tilknyttet transport	6	9	3			1	2	0,003	0,211
64 Post og telekommunikasjoner	28	44	16			-3	19	0,014	0,996
65 Finansiell tjenesteyting	34	28	-6			-1	-5	0,009	0,740
66 Forsikring og pensjonsfond	5	2	-3			0	-3	0,001	0,156
67 Hjelpevirks.finansiell tj.yting	0	6	6			0	6	0,002	0,555
70 Eiendomsdrift	11	26	15			5	10	0,008	0,630
71 Utleievirksomhet, mask. og utstyr	3	0	-3			0	-3	0,000	0,000
72 Databehandlingsvirksomhet	10	10	0			1	-1	0,003	0,185
73 Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0			0	0	0,000	0,000
74 Annen forretningsm. tjenesteyting	84	131	47			26	21	0,043	0,530
75 Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	188	144	-44			-10	-34	0,047	0,758
80 Undervisning	254	264	10			25	-15	0,086	1,129
85 Helse- og sosialtjenester	686	752	66			156	-90	0,246	1,291
90 Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	8	26	18			4	14	0,008	2,423
91 Interesseorganisasjoner	19	8	-11			1	-12	0,003	0,280
92 Kulturell tjenesteyting og sport	24	21	-3			9	-12	0,007	0,371
93 Annen personlig tjenesteyting	29	26	-3			6	-9	0,008	0,817
95 Lønnet husarbeid	1	1	0			0	0	0,000	1,148
99 Internasjonale organisasjoner	0	0	0			0	0	0,000	0,000
00 Uoppgitt	84	16	-68			-17	-51	0,005	1,174
Sum næringer	3094	3059	-35	340	235	-270	1,000	1,000	

Vålers utvikling sysselsetting 2001 - 2008

Sysselsatte personer etter arbeidssted									
Næringer	Våler								
	2001	2008	Endr. 01-08	A	AN	V-AN	Andel 08	LQ08	
				Forv.tot.	Forv.nær.	Diff.			
01 Jordbruk, jakt og viltstell	131	162	31			-12	43	0,103	4,679
02 Skogbruk	45	49	4			7	-3	0,031	11,790
05 Fiske og fangst	0	0	0			0	0	0,000	0,000
10 Bryting av kull, utvinning av torv	4	1	-3			2	-5	0,001	3,968
11 Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0			0	0	0,000	0,000
12 Bryting av uranium- og thoriummalm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
13 Bryting av metallholdig malm	0	0	0			0	0	0,000	0,000
14 Bergverksdrift ellers	0	0	0			0	0	0,000	0,000
15 Næringsmiddel- og drikkevareindustri	18	16	-2			-2	0	0,010	0,510
16 Tobakksindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
17 Tekstilindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
18 Bekledningsindustri	4	2	-2			0	-2	0,001	1,848
19 Lær- og lærvareindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
20 Trelast- og trevareindustri	392	327	-65			-14	-51	0,207	34,033
21 Treforedling	0	0	0			0	0	0,000	0,000
22 Forlag og grafisk industri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
23 Oljeraffinering	0	0	0			0	0	0,000	0,000
24 Kjemisk industri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
25 Gummivare- og plastindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
26 Mineralproduktindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
27 Metallindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
28 Metallvareindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
29 Maskinvareindustri	5	6	1			1	0	0,004	0,342
30 Data- og kontorutrustningsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
31 Elektronisk industri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
32 Radio- og fjernsynsindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
33 Instrumentverkstedindustri	1	0	-1			0	-1	0,000	0,000
34 Motorkjøretøyindustri	3	1	-2			-1	-1	0,001	0,353
35 Annen transportmiddelindustri	0	0	0			0	0	0,000	0,000
36 Møbelindustri og annen industri	3	1	-2			-1	-1	0,001	0,150
37 Gjenvinning	0	0	0			0	0	0,000	0,000
40 Kraftforsyning	6	0	-6			-1	-5	0,000	0,000
41 Vannforsyning	0	1	1			0	1	0,001	0,964
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	93	83	-10			21	-31	0,053	0,714
50 Motorkjøretøytenester	22	35	13			2	11	0,022	0,939
51 Agentur- og engros handel	8	4	-4			0	-4	0,003	0,056
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	82	60	-22			15	-37	0,038	0,468
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	8	17	9			0	9	0,011	0,336
60 Landtransport og rørtransport	71	66	-5			2	-7	0,042	1,706
61 Sjøtransport	1	1	0			0	0	0,001	0,067
62 Lufttransport	0	0	0			0	0	0,000	0,000
63 Tjenester tilknyttet transport	1	2	1			0	1	0,001	0,091
64 Post og telekommunikasjoner	14	6	-8			-2	-6	0,004	0,263
65 Finansiell tjenesteyting	15	7	-8			0	-8	0,004	0,358
66 Forsikring og pensjonsfond	0	0	0			0	0	0,000	0,000
67 Hjelpevirks.finansiell tj.yting	0	0	0			0	0	0,000	0,000
70 Eiendomsdrift	1	20	19			0	19	0,013	0,938
71 Utleievirksomhet, mask. og utstyr	4	4	0			0	0	0,003	1,018
72 Databehandlingsvirksomhet	3	1	-2			0	-2	0,001	0,036
73 Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0			0	0	0,000	0,000
74 Annen forretningsm. tjenesteyting	16	28	12			5	7	0,018	0,219
75 Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	168	105	-63			-9	-54	0,066	1,071
80 Undervisning	178	180	2			17	-15	0,114	1,492
85 Helse- og sosialtjenester	274	338	64			62	2	0,214	1,124
90 Kloakk- og renovasjonsvirksomhet	4	6	2			2	0	0,004	1,083
91 Interesseorganisasjoner	18	14	-4			1	-5	0,009	0,949
92 Kulturell tjenesteyting og sport	9	16	7			3	4	0,010	0,547
93 Annen personlig tjenesteyting	5	11	6			1	5	0,007	0,670
95 Lønnet husarbeid	0	0	0			0	0	0,000	0,000
99 Internasjonale organisasjoner	0	0	0			0	0	0,000	0,000
00 Uoppgitt	5	9	4			-1	5	0,006	1,280
Sum næringer	1612	1579	-33	177	102	-135	1,000	1,000	

**Notat Glåmdalsregionen
- Regionalt framsyn Hedmark**

Dette er det regionale notatet for Glåmdalsregionen i prosjektet Regionalt framsyn Hedmark.

Regionalt framsyn Hedmark er en større prosess som har mål om å skaffe kunnskap om framtidens utfordring og utviklingsmuligheter i fylket. I den sammenheng gjorde vi en analyse av befolkning og næringsstruktur i hver region. Dataene derfra presenteres her. I tillegg blir det presentert resultat fra en intervjuundersøkelse og en spørreundersøkelse som ble gjort i regionene. Dette resultatet ble presentert for deltakerne på det regionale verkstedet som skulle diskutere disse funnene samt drøfte andre utfordringer man kunne stå overfor i regionen. Siste del av notatet er et referat av det regionale framsynsverkstedet.

**Notat nr.: 05/2011
ISSN nr: 0808-4653**